

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

SEDMNÁCTÝ ROČNÍK

6

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy.

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

SPOLUPRÁCE ČESKOSLOVENSKÉ A SOVĚTSKÉ ARMÁDY

Základem organizace a použití československé vojenské jednotky v Sovětském svazu byla dohoda mezi sovětskou a Benesovou vládou v Londýně ze dne 18. července 1941. Ve třetím článku této smlouvy se říkalo, že vláda Sovětských socialistických republik projevuje svůj souhlas s tím, aby na území SSSR byly vytvořeny z československých státních občanů vojenské jednotky pod velením, které jmenuje československá vláda v souhlase s vládou sovětskou. Vojenské použití československých vojenských jednotek na území SSSR podléhá vrchnímu velení Sovětského svazu.

Dne 27. září 1941 podepsal náčelník čs. vojenské mise v Sovětském svazu plukovník Píka a generálmajor Sovětské armády Vasilevskij dodatečnou vojenskou úmluvu, která řešila hlavně otázky výstroje a výzbroje, charakter čs. jednotky, zásady organizace a bojového výcviku podle sovětských předpisů, podřízení československých vojenských jednotek v průběhu společných vojenských akcí vrchnímu velitelství SSSR, ve věcech organizačních a osobních hlavnímu veliteli čs. branných sil. Úmluva dále stanovila, že příslušníci čs. vojenských jednotek na území SSSR budou podléhat československým zákonům a předpisům, že se budou řídit čs. služebním kázeňským řádem a že u jednotek budou zřízeny čs. polní soudy, které budou projednávat přestupky a vojenské zločiny, týkající se vnitřního zřízení, výkonu

služby a kázně; za zločiny proti státu se budou příslušníci čs. jednotek odpovídat před vojenskými soudy v SSSR. Výdaje, spojené se zřízením a udržováním čs. vojenských jednotek v Sovětském svazu bude kreditovat sovětská vláda a československá vláda je vrátí po ukončení války.

Pro vzájemný styk se zřizují čs. vojenská mise při vrchním velení SSSR v Moskvě a sovětská vojenská mise při československém vrchním velitelství v Londýně. Styční důstojníci u vojenských jednotek a štábů budou ustanoveni po oboustranné dohodě. Ostatní otázky a podrobnosti, jež nebyly určeny v této smlouvě, měly být upraveny jednáním mezi velitelem čs. jednotek v SSSR a odpovědnými zástupci hlavního štábu Rudé armády.

I když československo-sovětská úmluva o vzájemné spolupráci po dobu války proti společnému nepříteli byla uzavřena již 18. července 1941 a vojenská úmluva 27. září 1941, organizace čs. vojenských jednotek započala až začátkem roku 1942 po opětovném společném jednání sovětských a našich představitelů. 15. ledna 1942 vyhlásil moskevský rozhlas nábor dobrovolníků do čs. vojenské jednotky.

5. února 1942 přijelo do Buzuluku 88 důstojníků, poddůstojníků a vojnů, zbytky Polského legionu, kteří se stali základem celé čs. jednotky. Tím byla zahájena úsilovná organizace a výcvik 1. čs. polního praporu, neboť do týdne měla nově se tvořící jednotka již 297 mužů a žen.

Sovětská vláda nám vytvořila, pokud to bylo jen možné, nejvýhodnější podmínky pro organizaci a výcvik. Poslala na výpomoc důstojníky generálního štábu jako styčné důstojníky s naším velením a potřebný počet instruktorů jednotlivých zbraní, kteří se zúčastnili bojů na frontě od začátku války a měli již značné bojové zkušenosti. Výcvik byl úsilovný, byla zřízena důstojnická a poddůstojnická škola, kursy specialistů. Osvojení si sovětských předpisů a řádů bylo zvládnuto v poměrně krátké době.

Výcvik trval denně 14 hodin. Bojová cvičení probíhala střídavě ve dne v noci, téměř za každého počasí za přísné kontroly zkušených sovětských instruktorů. Při výcviku velmi pomáhali v jednotce přítomní španělští dobrovolníci-interbrigadisté, např. I. Spiegl, K. Vejvoda, H. Petránková, poručík Král a další, kteří měli bohatou praxi. Velkým přínosem pro jednotku byli Češi a Slováci, oboje Sovětského svazu, kteří se dobrovolně přihlásili ze Sovětské armády a konečně i naši důstojníci, poddůstojníci a vojíni, příslušníci čs. armády předmnichovské republiky, kteří byli dobře připraveni, neboť ještě před zahájením organizace prodělali výcvik v důstojnické a poddůstojnické škole a v různých speciálních kurzech.

Do jednotky se dále přihlásilo a bylo přijato 38 děvčat převážně ve věku 17 až 19 let. Vytvořili jsme z nich po absolvování základního výcviku úplnou praporeční sběratelku raněných a ošetřovatelek. Svoji povitovou práci ve všech disciplínách zdravotnického výcviku se děvčata plně vyrovnala mužům a pokud se týče svědomitosti, přesnosti a dochvilnosti, muže dokonce předčila.

Jednotka vynikla při absolvování polní střelby ze všech druhů pěchotních zbraní, minometů a pěchotních protitankových děl ráže 45 mm. Přítomný zplnomocněnec sovětské vlády generál Žukov, který ostrou polní střelbu jednotky pozoroval, vyslovil se s velkým uznáním, pochvalou a poznamenal, „že zbraně se dostaly do zlatých rukou“.

Vysoké morálky a hlubokého vlasteneckého uvědomění jsme u jednotky dosáhli zásluhou komunistické strany. Koncem května 1942 navštívil naši jednotku soudruh Klement Gottwald se svými spolupracovníky a osobně se přesvědčil o její práci. Seznámil nás s mezinárodní situací, u nás doma a se situací na frontě. Vytýčil jasné zásady a vydal pokyny pro boj proti okupantům. Jeho zásady a pokyny jsme vzali za své a řídili se jimi po celou dobu našich bojů po boku Sovětské armády. V době návštěvy Klementa Gottwalda

u naší jednotky vypořádal se náš lid doma s hanebným vrahem českého národa, zastupujícím protektorem Heydrichem. To na nás zapůsobilo mohutným dojmem; byli jsme hrdí na naše statečné lidi doma. Význam návštěvy Klementa Gottwalda v Buzuluku se projevil i tím, že náš první polní prapor byl jednotnější a ukázněnější.

S velkou radostí a nadšením přijali naši vojáci na podzim roku 1942 od Sovětské armády nejmodernější zbraně. Přijímali je a líbali je se slzami v očích a hluboce si uvědomovali, že Sovětská armáda nám dává zbraně, o které naše armáda přišla v důsledku mnichovské zrady, kapitulace čs. vlády a zničení republiky.

Když Paulusova armáda dosahovala Volhy a bran Stalingradu, zakončovali jsme bojovou přípravu našeho prvního praporu. Komise generálního štábu Sovětské armády kvalifikovala po přezkoušení náš bojový výcvik jako výtečný. Za situace, těžké pro SSSR, žádalo velení praporu Československou londýnskou vládou, aby nám dovolila odejít na frontu. Londýnská vláda však odchod na frontu nepovolila a nařídila vyčkat do doby, kdy se sovětská vojska přiblíží k Československým hranicím. Jednotka s tímto rozhodnutím nesouhlasí, obrací se na sovětskou vládu a v duchu smlouvy z 18. července 1941 a vojenské úmluvy z 27. září 1941 žádá, aby byla odeslána na frontu a mohla po boku Sovětské armády bojovat za naši svobodu. Sovětská vláda dává souhlas k odjezdu praporu na frontu a nařizuje dokončit poslední přípravu a uzavřít bojový výcvik.

Koncem ledna 1943 vyvrcholila morálně politická a bojová výchova naší jednotky. Mým politickým zástupcem byl štábní kapitán dr. Procházka, kterého k jednotce poslal moskevské vedení KSČ. Morálně politickou výchovu řídil prostřednictvím osvětových důstojníků jednotky. Byli to většinou komunisté a jejich zásluhou bylo, že naše jednotka měla tak dobrou politickou výchovu, že stála na vysokém stupni morální a mravní hodnoty a že všichni příslušníci jednotky byli tak vlastenecky uvědoměni.

Dne 31. ledna 1943 odjíždíme esalonem č. 22904 z Buzuluku. Tisíce občanů nás provází na frontu s přáním co nejvíce úspěchů. Na cestě do prvních bojů jsme poslali J. V. Stalinovi toto hlášení: „S heslem »Smrt německým okupantům« a s vůlí řídit se zářivým vzorem hrdinné Rudé armády půjdeme do boje. Učiníme vše co bude v našich silách, abychom si zasloužili důvěru vrchního velení Rudé armády a život ve svobodné Československé republice.“

Po cestě vidíme obraz zkázy hitlerovské wehrmachtu: do daleka široka nepřehledně spousty rozbitých tanků, obrněných transportérů, aut, sestřelených letadel a mezi tím vším ještě stovky mrtvých fašistických vojáků, kteří dosud nemohli být pohřbeni.

V tuto radostnou chvíli dokončuje Sovětská armáda na Volze pod Stalingradem likvidaci Paulusovy fašistické armády, bere iniciativu do svých rukou, postupuje nezadržitelně na západ, ničí a vyhání fašistické okupanty ze své země a osvobozuje jednu oblast za druhou. V době, kdy Sovětská armáda dosahuje celé řady velkých a historických úspěchů, přijíždí náš vojenský vlak na ostrogožské nádraží, do štábu Voroněžského frontu.

Velitel frontu generálplukovník Golikov nás srdečně vítá a říká: „Velmi se mi líbíte. Zdravě vypadáte, máte výtečnou výstroj i výzbroj a výtečnou kvalifikaci zkušek bojového výcviku. Já se ovšem chci přesvědčit o tom. Jestli jste výtečnou dostali zaslouženě.“ Krátce na to se generál Golikov osobně přesvědčil o naší bojové přípravě a dal nám další výtečnou s pochvalou. To na jednotku blahodárně působilo a ještě výše pozvedlo bojového ducha.

Nemohu zapomenout na jednu maličkost, a proto ji také uvádím. Po prohlídce a přehlídce jednotky nechal generál Golikov shromáždit velitele rot, sdělil jim jeho dojmy o jednotce a řekl: „Soudruzi, zítra půjdete na frontu!“ Pak se odmlčí a pozoruje tváře velitelů. Ihned jsem pochopil, co to znamená. Čekal údiv velitelů, že dnes jsme přijeli a již zítra máme jít bojovat. Když uviděl, jak tváře velitelů se rozjasnily, poznamenává: „Ale já vás dám na bojový úsek, kde je rozbitá maďarská fašistická armáda a na němž neprobíhají téměř žádné bojové akce. Je tam klid a vy si alespoň tak lépe na frontový život zvyknete.“ Znovu se odmlčí a pozoruje tváře velitelů. Bylo vidět, jak se zachmuřily, neboť nejsme spokojeni. V té chvíli se obracím ke generálovi Golikovi a jménem jednotky ho žádám, aby nás neposlal na tento klidný úsek, ale zařadil do boje na frontu proti německým fašistům, našim úhlavním nepřátelům a okupantům naší země. Generál Golikov uznal s uspokojením naše důvody, ihned naší žádosti vyhověl a poslal nás do Charkova s přidělením do svazku 3. tankové armády, již velel generálporučík Rybalko (bývalý sovětský vojenský přidělenec ve Varšavě, který v roce 1939 pomáhal čs. vojenské skupině přejít z Polska do Sovětského svazu, pozdější osvoboditel Prahy). Cestu

do Charkova, nočními pochody 350 km za 10 dnů, jsme absolvovali za 15–20ti stupňových mrazů.

Po příchodu do Charkova, 1. března 1943 ve 14.30 hodin, jsme se ubytovali v základní škole č. 7279. Svůj příchod jsme ihned ohlásili do štábu 3. tankové armády. Byli jsme po dlouhém pochodu značně vyčerpaní a potřebovali jsme alespoň 2–3 dny klidu a oddechu. Ve štábu armády mě vyrozuměli, že můžeme počítat s odpočinkem do noci příštího dne, kdy bude poplach a odchod na frontu.

Zástupce velitele armády říká: „Situace na frontě je zlá. Hitler přesunul ze západní na východní frontu 30 tankových a mechanizovaných divizí a zasadil je do boje proti Charkovu s cílem zmocnit se města. Tyto tankové a mechanizované divize jsou již na postupu. Naše divize je ústupovým bojem zdržují, mají v bojích velké ztráty a počítáme, že za 4–5 dní překročí na ústupu obranu Charkova. Nemám již žádné zálohy, všechny jsem poslal na frontu, a proto i vy – Čechoslováci musíte jít do boje, poněvadž nové a svěží síly generála Rokossovského a Černachovského přijdou až za 8–10 dnů. Do jejich příchodu musíme Charkov za každou cenu ubránit.“

Druhý den, 2. března 1943 večer, byl jsem pozván k zástupci velitele Voroněžského frontu generálporučíkovi Kozlovu, který mi vydal rozkaz, podle něhož měl 1. samostatný polní prapor postoupit na jih k řece Mže a na jejím severním břehu v úseku Timčenkovo – Artjuhovka obsadit a vybudovat protitankové obranné postavení s úkolem bránit je a neopouštět přes řeku Mži ani jeden fašistický tank.

Prapor vyrazil 3. března ve 2.30 hodin z Charkova ve dvou proudech. Východní proud praporu tvořila 2. rota zesílená baterií 95. gardové divize; postupoval přes Konstantinovku do Artjuhovky. Západní proud složený z ostatních jednotek 1. čs. polního praporu, pochodoval z Charkova přes Timčenkovo do Mirgorodu.

K večeru vycházíme na severní břeh řeky Mže, která připomíná zamrzlý veletok, široký místy 400–500 m. Sníh, mráz, led. Vpředu protáhla široká podkova Sokolova, členitý terén vhodný pro obranu i útok, stovky možných nástrah v zářezích, křovinách a lesních porostech. Úkol vybudovat na severním břehu řeky Mže protitankovou obranu bylo nutné, s ohledem na terén a zejména na to, že řeka Mže byla úplně a silně zamrzlá a nebyla žádnou překážkou proti nepřátelským tankům, poněkud pozměnit. Proto jsme navrhli veliteli 25. gardové střelecké divize

generálu Šafarenkovi, jemuž byl 1. čs. prapor podřízen, tyto změny:

Úsek praporu na pravém křídle zkrátlit ze 14 na 10 km a protitankové postavení vybudovat na severním břehu řeky Mže v prostoru Timčenkovo — Mirgorod a v prostoru Artjuchovky. Sřed obrany přeložit ze severního na jižní břeh řeky Mže a vybudovat obranu v prostoru jižní části Sokolova.

Třetí rota nadporučíka Janka obsadila částečně Timčenkovo a celý Mirgorod, 1. rota na žádost nadporučíka Jaroše Sokolova a 2. rota nadporučíka Kudliča Artjuchovku.

Očekávaný nápor nepřátelských tanků mohl a musel být zachycen v předstředí Sokolovu, v Mirgorodu a Artjuchovce. Sokolovo bylo těžištěm obrany a tam byl také útok fašistických tanků očekáván nejdříve.

Velitel Voroněžského frontu přidělil praporu k zesílení obrany tyto posilové prostředky: 179. tankovou brigádu (24 tanků T-34), 131. gardový dělostřelecký oddíl, 440. gardový raketometný oddíl, jednu baterii 1245. stíhacího gardového protitankového dělostřeleckého pluku, jednu baterii 69. stíhacího protitankového dělostřeleckého oddílu, ženijní rotu 62. gardové divize, jeden gardový prapor (34 osob k za-

jištění styku s jednotkami 62. gardové divize u našeho praporu).

První rota v Sokolově, kde bylo těžiště obrany, byla zesílena třemi minomety 50 mm, třemi minomety 82 mm, šesti těžkými kulomety, třemi děly 76 mm, čtyřmi protitankovými děly 45 mm, osmi protitankovými puškami, jednou baterií raket oddílu katuš a jednou pěší četou.

Jarošova rota v Sokolovu měla s přidělenými posilovými prostředky 350 vojáků. Bojový styk 1. praporu s 62. gardovou divizí střeleckou u Timčenkova zajišťoval přidělený gardový prapor 62. gardové divize, bojový styk s 25. gardovou střeleckou divizí zajišťovala u Čemužovky četa 25. gardové divize a u Taranovky jedno družstvo samopalníků našeho praporu.

Průzkum praporu proti nepříteli na bližší vzdálenost zajišťovala hlavně praporeční četa samopalníků podporučíka Sochora, který plnil úkoly podle pokynů zpravodajského důstojníka praporu podporučíka dr. Erbana a náčelníka štábu praporu nadporučíka Rytíře.

Zprávy o nepříteli na větší vzdálenost zajišťovalo nadřízené velitelství.

VS velitele praporu bylo v budově sovchozu na severním břehu řeky Mže.

Prapor materiálně zajišťovala 3. tanková armáda.

...

3. března 1943 okolo 18. hodiny útočil nepřítel motorizovaným plukem, zesíleným dělostřelctvem a podporovaným 90 letouny na Taranovku, kterou hájí pluk 25. gardové střelecké divize. Nepřítel třetinu Taranovky obsadil.

Úkol nepropustit přes řeku Mži ani jeden nepřátelský tank a tak přehradit směr Taranovka — Sokolovo — Mirgorod — Charkov mohl být dobře splněn, neboť prapor měl dostatek protitankových prostředků. Bylo však nezbytné urychleně dokončit protitankovou obranu na čáře Timčenkovo — Mirgorod — Sokolovo — Artjuchovka. Nebyl to úkol lehký, země byla zamrzlá a bylo nutné ji vyhřívat. Díky našim vojákům i místnímu obyvatelstvu práce na opevnění přibývala.

Do Taranovky odchází ihned průzkum se zpravodajským důstojníkem praporu, zjišťuje situaci na místě a podává zprávy o situaci v Taranovce. Zvyšujeme ostrážnost, průzkum praporu a předpolí se zesiluje. 6. března zasáhli průzkumníci četaře Bražiny proti nepřátelským výsádkářům u lesa nedaleko Sokolova a zneškodnili je. Průzkum zjistil první proniknutí nacistických tanků 7. března v poledne k samotě Pervomajskaja; tanky však byly

odrazeny. O několik minut později pronikají však znovu čtyři nacistické tanky za podpory pěchoty, které donutily některé sovětské hlídky k ústupu směrem na Sokolovo. Jedna naše hlídka postoupila až do vesnice Progoňa, kde zjistila soustředění 12 německých tanků a asi 300 mužů. Asi o hodinu později pustily se tři z těchto tanků na Timčenkovo a za nimi přijíždí potom ještě dalších 12 tanků. Proti nim zasahuje již protitanková obrana Sokolova a Mirgorodu. Němci zanechali na břehu Mže jeden hořící tank a ustoupili. Před 24. hodinou 7. března stahují se do Mirgorodu z Taranovky první vozidla 179. tankové brigády.

K ránu 8. března dokončil pravorubnou zhruba opevňovací práce protitankové obrany a je uveden do bojové pohotovosti. Průzkum zjistil, že u lesíka asi 3 km jz. Sokolova se soustřeďují nepřátelské tanky a pěchota. Od 11. hodiny byl průzkum v palebném dotyku s nepřitelem u samoty Pervomajskaja. Byl nucen poslat ještě dvě družstva na pomoc samopalníkům, kteří tam byli částečně obklíčeni nacisty. V tuto dobu posílá sovětské tankisty 179. tankové brigády, aby vytlačili a zahnali nepřátelské tanky z obce Gontaru, asi 2 km jz. Sokolova.

Ve 13 hodin zahájil nepřítel z prostoru Kononěnko postup se 14 tanky na Sokolovo. Zastavil se však na směru postupu v lese. Příslušníci praporu věděli, že proti nim postupují vybraní hrdlořezové SS divize „Totenkopf“ a „Adolf Hitler“. Všichni byli proniknuti myšlenkou splnit daný úkol. Proto také boj, který se rozpoutal, byl tvrdý. Německé tanky útočily (byl to zřejmě bojový průzkum) na severozápadní okraj Sokolova. 1./131. gardový dělostřelecký oddíl zahájil prudkou palbu. Na bojišti zůstaly stát tři nepřátelské tanky, ostatní ustoupily na jihozápad do lesů. Všichni jsme se radovali, avšak předčasně. Obránci poznali, že nebyli dost obezřetní, že je nepřítel přelstil. Nacisté zničení svých tanků jen předstírali. To se stalo osudným všem našim protitankovým zbraním, které byly umístěny na západním okraji Sokolova.

V 15.27 hodin zahájil nepřítel nový útok asi 60 tanky, které doprovázel prapor samopalníků na 20 transportérech jako první zahajují palbu „vyřazené“ tanky a likvidují celou řadu našich protitankových zbraní na západním okraji Sokolova. Německé tankové jednotky, za intenzivní palby z děl kulometů, minometů a plamenometů, zapálily četné domy v Sokolově, ale přes značnou přesilu jen velmi těžko pronikaly do středu obce. Samopalníkům podporučíka Sochora se podařilo odříznout hitlerovskou pěchotu od tanků a umožnit sovětským a našim protitankovým jednotkám pokračovat v likvidaci nepřátelských tanků. V tuto chvíli se odehrává boj muže proti muži. Naši usilovně a hrdinně hájí každý dům v Sokolově.

Tehdy jsem naposledy mluvil s Ofakarem Jarošem, který mi hlásil situaci obránců Sokolova. Sdílel jsem mu, že posílám k jeho dispozici četu 2. roty rotmistra Voráče a že ustoupit nesmí. Jaroš oaukuje: „Pozumím a neustoupím.“ Dále jsem mu sdělil že 10 tanků 179. tankové brigády se přemává v prostoru Mirgorodu přes řeku Mži na jižní břeh a za spolupráce 3. roty napadne nepřítel v Sokolovu do zad spolu s 1. rotou ho zničí a osvobodí Sokolovo.

Tanky zahájily přesun. První tank viel na led a probořil se: začalo tát. Tím okamžikem bylo rozhodnuto že Sokolovo se musí vyklidit, neboť se nadále nedalo držet.

Za změněné situace jsem vdal ihned rozkaz, aby Jaroš po skončení boje opustil Sokolovo a obsadil severní břeh řeky Mže, kde byla ořízována obrana. Bohužel telefonní a rádiové spojení s Jarošem bylo již narušeno. Poslal jsem do Sokolova spojky, aby rozkaz k vyklizení obce pře-

daly. To si však vyžádalo více času a Jarošovi jsme pomoci již nemohli.

V Sokolovu zuřil boj, velká část vesnice je v plamenech, přes řeku však fašistické tanky nemohou proniknout. Naši bojují proti nepřátelským tankům a plamenometům téměř o každý dům. Hitlerovcům se podařilo dostat se až do středu obce. Jaroš opřel obranu o kostel a přilehlé domy ve východní části Sokolova. vytvořil polokruhovou obranu a nařídil klást odpor nepříteli do posledního dechu. V tu dobu padl před sokolovským kostelem zastupce velitele Sokolova a velitel kulometné roty nadporučík Jaroslav Lom. Padl také interbrigadista Spiegl, Hugo Redisch, Jarošův telefonista, nadporučík Frank, rotmistr Růžička, četař Bradavka (se svými vojáky pobíhl na padesát nacistů), rotmistr Stejskal, František Valenta, svobodník Kubej, vojín Šeda, svobodník Solanec, vojín Dzumara, vojín Kořínek, četař Komárek a jiní. Tenkrát již celé Sokolovo bylo v plamenech. Nadporučík Jaroš zůstává příkladem všem bojovníkům. Osobní hrdinstvím a statečností strhává za sebou své mužstvo. Neopustil boj a své kamarády ani tehdy, když byl dvakrát raněn, do hlavy a do prsou, a krev se mu řinula z úst. Důmyslně řídil boj po celých pět hodin a způsobil nepříteli veliké ztráty. Nerovný zápas s nepřitelem pro něho skončil, když ho zasáhla střela německého tanku. Bylo to tehdy, když se Jaroš přiblížil k hitlerovskému tanku, aby umístil svazek granátů pod jeho pásy.

Naši bojovníci se pak postupně z boje stahovali a boj byl ukončen ke čtvrté hodině ranní 9. března 1943. Obránci Sokolova zaujali pak obranu na severním břehu řeky Mže.

Řekl jsem již, že Sokolovo jsme vzhledem k oblevě museli pustit, ale přes řeku Mži jsme nepustili ani jeden fašistický tank. Do té doby jsme zničili 19 nepřátelských tanků. 4–6 transportérů se samopalníky a pobíhali na 300 nepřátelských vojáků a důstojníků. Naše ztráty byly tyto: padlo 86 vojáků, raněných bylo 56, na místě zůstaly všechny protitankové zbraně až na dvě protitankové pušky, 3 těžké kulometry, 3 minometry 82 mm, 2 minometry 50 mm a 18 lehkých kulometů. Obrana na čáře Timčenkova–Mirgorod–Artjuchova pokračovala až do noci 13. března 1943.

Dostáváme blahopřání maršála Vasilevského a blahopřání vojenské rady štábu Voroněžského frontu.

Po poledni 9. března 1943 hlásí velitel 25. gardové divize, že z jihozápadu zahájil útok nepřátelský pluk pěchoty, podporovaný 50 tanky a praporem samopal-

níků na transportérech, ve směru na Taranovku; 6. armáda zahájila protiofenzívu směrem západním a vojska 25. gardové střelecké divize dosáhla do 18,30 hodin jihovýchodního okraje Sokolova.

V 18,30 hodin jsme obdrželi rozkaz, aby čs. polní prapor útočil na Sokolovo, zmocnil se osady a tím usnadnil postup pravého křídla 6. armády. Cílem 6. armády bylo znovu se zmocnit výšin jihozápadně Sokolova, které ztratila 25. gardová divize, a zajistit tak výhodné východiště k dalšímu útoku vojsk 6. armády, který měl započít v nejbližších dnech.

Zámysl útoku: druhou rotou z východu, třetí rotou ze severozápadu a tak oboustranným obchvatem zmocnit se Sokolova za podpory palby přiděleného dělostřelectva — tři oddílů kfušů, jednoho protitankového pluku a palby tanků 179. tankové brigády. Útok jsme měli zahájit v okamžiku, kdy jednotky 6. armády dosáhnou hřebenu výšiny 160 jihozápadně Sokolova.

Útok jsme zahájili 9. března v 19,15 hodin nejprve druhou rotou za silné podpory palby kfušů a všeho dělostřelectva. Do 0,30 hodin 10. března jsme se zmocnili východní části Sokolova. V tu dobu dostávám zprávu, že vojska 6. armády se vrátila do výchozí situace. V důsledku toho jsem další protiútok 2. a 3. rot zastavil a prapor se rovněž vrátil do výchozí situace.

Při útoku měla 2. rota značné ztráty. Těžce raněn byl velitel rotý nadporučík Kudlič, padl četař Kurt Wolf, vojín Švéd. Při převozu do nemocnice byl Kudlič zasažen střelou z kulometu německého letadla a usmrčen. Velení druhé rotý převzal podporučík Tesařík, který strhoval statečnosti své podřízené v boji.

Příští den, 11. března, byl klidný.

Boj působil na morálku vojáků dobře. Němci jakoby nám přestali věnovat pozornost. Pozorovali jsme jejich pohyb východním směrem proti 25. gardové divizi. V 02,15 hodin 12. března radista četař Kurt Markovič zachytil šifrovku. Byl to rozkaz nepřátelského velitelství pro německá vojska, aby se soustředila v bodě 1a a vyčkala na místě do 4 hodin středoevropského času. V tutéž dobu došel fonogram od 62. gardové divize, že je nutné očekávat nepřátelský útok v úseku Mirgorod—Artjuchova. Po zachycení této zprávy jsme hledali usilovně bod 1a, místo soustředění německých vojsk. Zjistili

jsme, že je to východní část Sokolova. V 03,58 hodin, dvě minuty před stanoveným časem, kdy měla německá vojska vyrazit, zahájily na tento prostor soustředěnou palbu tři oddíly kfušů spolu s ostatním dělostřelectvem, přiděleným 1. čs. praporu. Úspěch přepadu, který byl několikrát opakován, byl drtivý. Němci to potvrdili hlášením, že jim byly způsobeny 60—70% ztrát na lidech a materiálu a tím že jim byl znemožněn protiútok. Žádali na svém veliteli sanitní auta, lékárny, léky a obvazový materiál. Na místě přepadu, ve východní části Sokolova, byl veliký zmatek a zbytky jednotek v panice ustupovaly.

Když fašisté neprolomili obranné postavení 1. čs. polního praporu, pokoušeli se o to u 62. gardové divize a u 25. gardové divize. U 62. gardové divize neměli úspěch, avšak v prostoru 25. gardové divize měli úspěch a zmocnili se obce Gontaru. Taranovky a rozvinuli boj o Proletárskoje, Čemužovku a Vodjachovku.

Na obranné postavení 1. čs. polního praporu nepřítel již do 14. března 1943 nezaútočil. V té době byl prapor podřízen 62. gardové divizi.

1. čs. polní prapor splnil všechny úkoly v tomto prvním boji včas, přesně a čestně. Celý prapor se mimořádně vyznamenal. Měl vysokou mravní, politickou i bojovou morálku. Těžko říci, kdo z vojáků různých národností bojoval lépe. Všichni se bili výtečně.

Čestně a dobře splnily svůj úkol i naše ženy. Chovaly se statečně a mnohé z nich se vyznamenal, např. Malvína Fantová, Anna Ptáčková, Vlasta Pavlanová, Marie Ljalková, Marie Pišlová, Markéta Olšanová, Greta Goldmanová, Sára Ackermanová a jiné. Jako ošetřovatelky a sběračky raněných nenechaly na bojišti ani jednoho neošetřeného raněného bojovníka a tím dokázaly, že mají nejen dobré, ale i statečné srdce. Ženy se při plnění bojových úkolů plně vyrovnaly našim mužům.

V tomto prvním těžkém boji našeho praporu u Sokolova padlo hrdinnou smrtí celkem 112 mužů a 118 jich bylo raněno. Praporu bylo v boji zničeno přes 50 % těžkých zbraní a bojové techniky. Za šest dnů utrupných obranných bojů byly nepříteli téměř zničeny, díky sovětským i našim protitankovým zbraním, dvě SS tankové divize „Totenkopf“ a „Adolf Hitler“.

Ještě před odchodem z fronty byli všichni příslušníci praporu seznámeni s rozkazem velitele 62. gardové střelecké divize, ve kterém gardový generálmajor Zaj-

V noci z 13. na 14. března jsme byli z fronty u Sokolova odvoláni a odesláni do Novočoperska, abychom organizovali první čs. samostatnou brigádu.

cev vysoce zhodnotil vytrvalost a úpornost všech vojsk divize v obraně a vyslovil jim pochvalu.

Generál Golikov, velitel Voroněžského frontu, vysoce ocenil bojovou hodnotu a chrabrost 1. čs. samostatného praporu v boji u Sokolova slovy:

„Přes masové zasazení německých tanků 1. čs. polní prapor bez podpory vlastních tanků vydržel nápor a uhájil přidělený mu úsek, způsobil nepříteli velké ztráty na lidech i materiálu. Ustoupil až na vyšší rozkaz. Úkol, který obránci dostali, splnili do posledního písmene — ani jeden nepřátelský tank se nedostal přes řeku Mži. Nacistická vojska byla zadržena o několik dnů, takže vojska frontů generála Rokossovského a Černjachovského mohla dokončit přesun, který byl součástí strategického plánu sovětského vrchního

velení k likvidaci fašistické skupiny armád u Charkova.“

V tomto prvním boji jsme my, Čechoslováci, prakticky dokázali, že jsme byli k boji jak po stránce odborné, tak i morálně politické dobře a odpovědně připraveni. Díky Sovětskému svazu byla obnovena čest československého vojáka, jemuž v době Mnichova byla vyražena zbraň z ruky a zabráněno mu hájit svoji vlast.

Poprvé v druhé světové válce, ve společném boji se sovětskou armádou, bylo společně prolitou krví zpečetěno přátelství československého a sovětského lidu.

Na základě těchto zkušeností postupně vyrostla v dalších bitvách u Kyjeva, Černachova, Rudy, Bílé Cerkve, Žaškova, Dukly, na Slovensku a u Ostravy naše nová lidová československá armáda.

Generálporučík Miroslav Š m o l d a s

VÝZBROJ A BOJOVÁ TECHNIKA

Sovětských ozbrojených sil

„Vítězství násilí má základ ve výrobě zbraní a výroba zbraní má základ v celkové výrobě, tudíž v ekonomické síle, hospodářské situaci, materiálových prostředcích.“

Bedřich Engels, Anti-Dühring

Etapy, kterými prošlo přezbrojování Sovětské armády, jsou současně etapami celkového rozvoje společnosti, postupného upevňování sovětské moci a socialistické ekonomiky, rozvoje vědy a techniky a celkového formování morálního, ekonomického, vědeckého a vojenského potenciálu Sovětského svazu.

Vedoucí vojenští a političtí činitelé od samého vzniku Sovětského svazu a jeho armády mistrně kloubili teoretické poučky klasiků marxismu-leninismu s praxí jednotlivých údobí výstavby sovětské společnosti. Jen tak je možné si vysvětlit, že armáda, která před historicky krátkou dobou povstala z trosek vojska carského Ruska, již krátce po svém zrodu dokázala porazit vnitřní i intervenční nepřátele, zničila v dosud největší světové válce fašistické uchvatitele a vybudovala v posledních dvou desetiletích ozbrojenou moc, která drží na uzdě americko-anglický imperialismus.

První léta Rudé armády byla poznamenána lůnem, z něhož vyšla. Carské Rusko prakticky nemělo vlastní zbrojní průmysl. I když žila v tehdejšímu Rusku řada talentovaných vynálezců a konstruktérů, kteří řadou svých objevů hájili prvenství před celým světem, carská vláda neměla snahu a zájem poskytnout jim potřebnou podporu. Vznikající Rudá armáda zdědila tak po rozpadlé carské armádě jen v podstatě tři základní druhy zbraní — pušku, kulomet a lehké polní dělo. Jediným zdrojem dalšího rozšiřování počtů výzbroje až do konce občanské války byla prakticky jen kořist, získaná v bojích s bělogvardějci a interventy. V té době ostatní armády Evropy již rozvíjely kvalitativně nové zbraně — tanky, letadla, chemické zbraně a výkonné prostředky velení vojskům.

Avšak ani po vítězném skončení občanské války se situace dlouho nelepšila. Bylo nezbytné nejprve soustředit ty kádry

ze staré školy specialistů, které byly schopny spolupracovat s mladou sovětskou republikou. Za cenu obrovského odříkání se celé společnosti započala strana bolševiků budovat nový sovětský průmysl a s ním i základnu vlastní zbrojní výroby.

Strana současně široce rozvinula vojenskou teoretickou činnost, která se stala základem plánování zbrojní výroby v duchu požadavků tehdejšího vojenství.

Jestliže až do třicátých let výzbroj Rudé armády tvořily jen pěchotní a dělostřelecké zbraně, v letech 1930—34 došlo ke kvalitativní přestavbě celé armády. Růst průmyslu a celé socialistické ekonomiky umožňoval vyrábět zbraně všech druhů vojsk. Vznikla mohutná tanková vojska, letectvo, chemické vojsko, podstatně se rozšířily a zkvalitnily prostředky velení a spojení. Léta 1930—34 znamenala takový rozmach v mechanizaci armády, že ke konci tohoto období Rudá armáda počtem mechanických koňských sil na jednoho vojáka (7,74 KS) převyšovala všechny západní armády, včetně anglické, která byla pokládána za nejvíce mechanizovanou armádu světa.

V tomto období vyrostla celá generace sovětských vynálezců a konstruktérů, jejichž jména jsou známa v civilizovaném světě, např. Iljušin, Tupolev, Lavočkin, Děktjarev, Tokarev, Gorjunov a další. S mnohými z nich se dodnes setkáváme ve spojitosti s nejmodernější sovětskou technikou.

Daleko významnější rozmach rozvoje sovětské výzbroje zaznamenala léta 1934 až 1939. Nástup fašismu v Evropě a na Dálném východě nutil vedoucí funkcionáře komunistické strany zabezpečit obranu země proti vzrůstajícímu nebezpečí fašistické agrese. Upevňující se ekonomika dávala možnost v patřičné míře rozvinout výzbroj armády nejen po kvalitativní, ale i po kvantitativní stránce. Je dostatek dostupné literatury, ve které je vojenský rozmach těchto let podrobně popsán. Jen pro krátkou ilustraci cituji pasáž z knihy N. S. Kozlova „Výzbroj armády — jeden z trvalých platných faktorů rozhodujících o výsledku války“. Na straně 21 autor uvádí: „Vezmeme-li rok 1930 za 100 %, pak v roce 1939 Rudá armáda měla tanků 43krát více, letadel 6,5krát více, dělostřelectva 7krát více, protitankového dělostřelectva a tankového dělostřelectva dokonce 70krát více“.

Začátek Velké vlastenecké války zastihl Rudou armádu v procesu přezbrojování. Nešlo jen o to novou výzbroj vyvinout ve výzkumných ústavech a v patřičném množství a kvalitě vyrobit v průmyslu. Přezbrojení znamená i organizační přestav-

bu vojsk a přípravu kádrů ke zvládnutí složitější techniky. Znamená i základní změny v zásobování a v technickém zabezpečení provozu a oprav. To všechno je složitý a značnou dobu trvající proces, který zasahuje do celé řady odvětví života vojsk i společnosti vcelku. Armáda vyžaduje celou řadu nových specializací; proto je nutné upravit nejen vojenské, ale i civilní školství. Mění se plán válečného rozvíjení zbrojního průmyslu atd.

Německá fašistická armáda měla v tomto období výhodu, neboť její zbrojní základna měla v té době hlubokou tradici, sahající daleko před první světovou válku. Pokoření prakticky všech průmyslových zemí západní Evropy před přepadením Sovětského svazu mnohonásobně rozšířilo fašistický válečný arzenál. Kromě toho fašistická mašinérie využila okupační moci k zapojení průmyslu a průmyslových kádrů celé Evropy do služeb Německa.

Nemám možnost v tomto článku ukázat poměr sil při fašistickém přepadení Sovětského svazu do celé hloubi a šíře. Přesto však i uvedená kusá fakta ukazují složité postavení Rudé armády v první fázi Velké vlastenecké války. Tato fakta jsou důkazem, jak moudrá byla vojenská politika vedení strany, státu a armády, když před započetím války veškeré dostupné prostředky věnovala na zdokonalení a zvýšení počtů výzbroje všech druhů ozbrojených sil.

Po přepadení Sovětského svazu fašistickými vojsky byla Rudá armáda nucena vést těžké ústupové boje. Značná část poškozené výzbroje, která by jinak byla po opravě vrácena boji, zůstala na území obsazeném nepřitelem. Ztráta státního území znamenala i ztrátu závodů a části specialistů. Sovětské státní zřízení se vyrovnalo i s touto situací. Vláda organizovala přesun válečného průmyslu na Ural, kde sovětská lidé v neuvěřitelně těžkých podmínkách, často i za 50° mrazu obnovovali zbrojní výrobu. Byl to nový triumf socialistického společenského zřízení.

Zatímco fašistické Německo rok od roku sláblo, Sovětský svaz přes vysoké ztráty, které utrpěl válečnou činností a dočasným obsazením částí území, rok od roku upevňoval svou ekonomiku. Po přesunu průmyslu na Ural dostávala armáda ročně 30 000 tanků, 40 000 letadel a 120 000 děl, zatímco hitlerovská armáda dostala za celou válku jen 65 000 tanků, 104 500 letadel a 174 500 děl. Sovětská lidé v týlu neznali oddech, stejně jako vojáci hrdinové armády. Měl jsem příležitost pracovat určitou dobu před odchodem naší česko-

slovenské vojenské jednotky na frontu v jedné sovětské továrně. Pracovala v ní převážně mládež a ženy pod vedením přestálých mistrů; denně se setkávali s celou řadou nejrůznějších potíží. V důsledku bojové činnosti nepřítele často vážla doprava surovin a energie, byl nedostatek otopu a velmi skromné zásobování. Morální síla sovětských lidí byla však nezlomná. Armáda dostávala stále větší množství výbroje vyšší kvality. Objevily se zbraně, které i dnes, 22 let po skončení války, jsou ve výzbroji některých armád a lze je použít k určitým bojovým úkolům.

Válečná výzbroj Sovětské armády se stala i základem materiálně technického vybavení naší československé armády. Sovětská vláda darovala po osvobození Československa v roce 1945 naší nově vznikající armádě výzbroj pro šest divizí, kromě výbroje, kterou byla vybavena vojska 1. čs. samostatného armádního sboru v SSSR. Sovětská výzbroj a technika se staly základem příští bojové síly naší armády.

Velká vlastenecká válka skončila úplným zničením fašismu a osvobozením států střední Evropy. Velká část lidstva počala budovat nový život v naději, že se války v takovém rozsahu nebudou v dějinách lidstva opakovat.

Válka však neskončila porážkou fašismu v Evropě. Na Dalekém východě byl za touto válkou učiněn vykřičník v podobě atomových pum, svržených americkými imperialisty na japonská města Hirošimu a Nagasaki. Vykřičník se velmi rychle změnil v otazník, co přinese budoucnost lidstvu, které si ještě nestačilo vydechnout z hrůz a utrpení poslední války.

Vznik kvalitativně nové zbraně s velkým účinkem a k tomu její monopolní držení v rukou amerických imperialistů znamenala převzetí staré politiky do nových rukou. Američané nastoupili kurs „studené války“ ve snaze vydírat politicky Sovětský svaz a státy lidových demokracií. Monopol USA však neměl dlouhého trvání.

Sovětský lid po skončení války začal s velkým úsilím budovat svou zem. V neuvěřitelně krátkých lhůtách byla obnovena výroba v závodech na osvobozeném území. Demobilizovaní vojáci se vrátili ke své mírové práci. Průmysl obnovil všechna odvětví, která pracovala před válkou. Kromě toho strana a vláda kladly důraz na rozvoj oborů, potřebných pro rozvoj společnosti vcelku. Iniciativu z rukou generálů začali přebírat vědci a technici.

Brzy po válce zjistili Američané podle seizmografických údajů, že na území SSSR jsou prováděny zkoušky s jadernými zbraněmi.

Nejvhodnějším prostředkem dopravy jaderné nálože na cíl se zdálo být bombardovací letadlo, které ji svrhne ve formě pumy. Vláda a velení USA začaly investovat miliardové částky do vývoje proudového nadzvukového letectva. Američtí „strategové“ počali vypočítávat, kolik letadel jsou schopni vyslat nad území SSSR a států lidových demokracií a kolik kilo, mega, giga nebo teratun svrhnout na jejich území.

4. října 1957 byl vypuštěn na oběžnou dráhu kolem Země první sovětský „sputnik“. Nebylo od toho okamžiku žádným tajemstvím, že tento triumf sovětských vědců a techniků má pro lidstvo význam dějinného mezníku. Vojenští odborníci rychle pochopili, že „sputnik“ byl na svou dráhu uveden prostředkem, který je schopen vynést do hvězdného prostoru i jadernou nálož a donést ji spolehlivě na cíl — bez ohledu na to, na kterém místě Země se nachází.

Sovětské ozbrojené síly dostaly zbraně, které ve spojení rakety s jadernou náloží změnily dosavadní nazírání na vedení války a zahájily éru, která umožňuje vést raketovou jadernou válku. Do rukou Sovětské armády a sovětských politiků byla sovětskými vědci předána síla, která pomáhá udržet světový mír. I prostý, strategie neznalý člověk si dovede představit, jak by asi dopadly západní státy, které jsou převážně malé rozlohy a mají velkou hustotu obyvatelstva, kdyby na sebe vyzvaly palbu raket s jadernou náloží.

Raketová jaderná zbraň však není pouze pohonná jednotka a úderná hlavička. Použití těchto zbraní je podmíněno obrovským komplexem radioelektronických zařízení: složitých kontrolních systémů, navigačních, telekomunikačních, zařízení ke zjištění a vyhodnocení cíle apod. S omezeným prostorem v raketě nebo družici je nerozlučně spjata potřeba miniaturizace, použití nových žáruvzdorných kovů, umělých hmot, integrovaných obvodů apod. Je nesporné, že Sovětský svaz má všechna tato zařízení; jinak by nebyl schopen vystřelovat rakety na Měsíc, korigovat jejich dráhu, řídit kosmonauty uvnitř kosmických lodí i mimo ně a v neposlední řadě vystřelovat mezikontinentální rakety na cvičné cíle v Tichém oceánu. Celé vědní oblasti jsou zapojeny do této činnosti, aby v rukou sovětských vědců, státníků a vojáků bojovaly nejen za další poznání přírody, ale také za bezpečnost a mír.

S rozvojem této nejmohutnější zbraně v Sovětském svazu rozvíjejí se i další vědní obory, které ovlivňují konstrukci a výrobu nové klasické výzbroje a techniky. Sovětské tanky, letectvo a bojová vozidla nesporně drží prvenství před podobnou technikou států NATO.

Pokládám za zbytečné popisovat naši vojenské veřejnosti ostatní soudobou výzbroj a techniku. Hlavní její druhy jsou ve výzbroji i naší Československé lidové armády a jsou dostatečně známy. Řadí tím naši armádu, vedle hlavních politických aspektů, i po této technické stránce do čela těch pokrokových sil, které bojují za mír v celém světě. Licenční výroba sovětských letadel, tanků a jiné techniky umožňuje technický rozvoj i našeho zbrojního průmyslu. Naši vědci a konstruktéři se podílejí společně se sovětskými soudruhy na technickém rozvoji, konzultují se vzájemně a vyměňují si zkušenosti. Tato vzájemná spolupráce je konkrétním vyjádřením přátelství našich národů a ztělesněním idejí proletářského internacionismu.

Sovětský svaz prošel prvními padesát let, které byly vyplněny obrovským budovatelským úsilím všeho sovětského lidu. Je nesnadné popsat na několika stránkách, čeho všeho bylo dosaženo, byť jde pouze o jednu z mnoha stránek výstavby společnosti — o výrobu výzbroje armády. Ještě mnohem nesnadnější je dělat prognózy dalšího rozvoje a směrů, kterými se bude ubírat výzbroj a vojenská technika v budoucnosti. Správnost předpovědi je ztížena ještě tím, že z pochopitelných důvodů sovětská vláda a velení armády zárlivě střeží tajemství všech nových problémů ve vojenství a ve zbrojní technice. Je však nesporné, že jednou z cest sovětských konstruktérů bude zkvalitňování dnes používané techniky a hledání nových technologických postupů, které by výrobu zjednodušily a zlevnily. To je však cesta vedlejší, která zřejmě nepřinese větší změny do vojenství. Rozvoj sovětské vědy a techniky přinese jistě další objevy, které po jejich využití ve vojenství mo-

hou znamenat řadu kvalitativních změn. Z různých veřejně dostupných zpráv je známo, že sovětská vědecká pracoviště usilovně v oboru kvantových generátorů. Je-li možné již dnes laserovým paprskem vrtat, řezat, ničit mikroby na potravinách apod., zdá se blízká doba, kdy se bude této energie používat k ničení cílů, hlavně vzdušných.

Sovětské družice a kosmické lodě již zdomácněly ve vesmíru. Dá se proto očekávat, že dojde k využití tohoto prostoru k účelům obrany lidstva.

Nebudu se pouštět do dalších oblastí. Veškeré úvahy by byly pro naprostý nedostatek podkladů blízké dohadům nebo fantazii. Jedno však pokládám za jisté. Lidský génius, má-li pro svůj rozmach vytvořeny takové podmínky, jaké vytváří sovětské zřízení, kráčí vpřed milovými kroky. Je štěstí, že právě socialistický společenský řád, který tento rozmach umožňuje, dovede jej usměrnit pro blaho lidstva. Strašná ničivá síla sovětských zbraní a všechny další vědecké objevy, z nichž vyplynou aplikace k rozvoji výzbroje a vojenské techniky, jsou nebezpečné jen těm, kteří ze své společenské nebo lidské podstaty jsou hrozbou mírumilovným národům. Jistě není na světě logicky myslícího člověka, který by se domníval, že Sovětský svaz použije své obrovské síly jako první. Je však nesporné, že obrovská společenská, ekonomická a vojenská síla Sovětského svazu dovede uchránit lidstvo před zkázou, kterou by mohla přinést nerozumná avantura imperialistických politiků a generálů.

V roce padesátého výročí trvání Sovětského svazu se sklánějí všichni myslící lidé světa s úctou a obdivem před touto zemí, která je veliká nejen svou geografickou rozlohou, ale hlavně myšlenkami, silou státního zřízení a patriotismu svých občanů. Jsem přesvědčen, že další léta povedou k ještě většímu rozmachu společenského myšlení a dění národů Sovětského svazu.

Budme proto hrdi na velké přátelství, které obě naše země pojí.

VÁLKA, ozbrojený zápas A POLITIKA

„Válka je časově a prostorově vymezený úsek procesu celkového života lidské společnosti, kdy politika států a společenských tříd války se účastnících je — jak co do funkce, tak co do obsahu — pokračováním politiky doválečné a je realizována jako hlavní, nezbytnou, nikoli ovšem jedinou formou — ozbrojeným zápasem, zásadně ovlivňujícím celkový vývoj a život válčících společenských uskupení.

Ozbrojený zápas je násilí, uskutečňované především bojovou činností; v třídních společnostech je extrémním prostředkem politiky k násilné realizaci třídně politických cílů třídních společenských uskupení. Cílem ozbrojeného zápasu je vnutit nepříteli naši vůli a všemi prostředky, včetně totálního zničení, přinutit nepřítele k respektování cílů našeho boje a našich operací jako časových, prostorových a strukturálních částí ozbrojeného zápasu a politických cílů války u ozbrojeného zápasu jako celku.“¹⁾

„Politika je činnost společenských tříd, vrstev a skupin a jejich institucí, sledující cíle a úkoly, které vyplývají z jejich objektivních zájmů; dále též metody, způsoby a prostředky, kterými se třídy snaží své cíle uskutečňovat. Hlavní sférou politiky je boj tříd o udržení nebo získání moci. Proto se politika tříd soustřeďuje především na úsilí v získání vlivu na věci státu, na ovládnutí státní moci a určení obsahu forem jejího uskutečňování. Politika je koneckonců určována ekonomikou, v politice se nejbezprostředněji a nejvýrazněji projevují vztahy mez třídami, vyplývající z jeho různého politického postavení. V. I. Lenin charakterizoval politiku jako koncentrovaný výraz ekonomiky. Vývoj

1) Pracovní návrhy definic jsou z autorovy vědecké práce „Vojenská věda“.

a změny politiky tříd a politických institucí a idejí jsou určovány vývojem a změnami ekonomické základny. Politika, politické instituce a ideje nezůstávají však pasivní k ekonomické základně, jejímž jsou produktem, nýbrž zpětně na ni aktivně působí, pomáhají ji buď upevnit, nebo urychlují její zánik.“²⁾

O obsahu pojmů válka a ozbrojený zápas budu v článku uvažovat souhlasně s uvedenými pracovními návrhy jejich definic.

Pokud se týče definice politiky, uvedené v Příručním naučném slovníku ČSAV, vyplývá z ní, že v třídní společnosti je politikou de facto jakákoli činnost jakékoli instituce, sledující cíle a úkoly, které vyplývají z objektivních zájmů společenských tříd, vrstev a skupin a jejich institucí.

V dalším rozboru proto omezím své úvahy na oblast státní politiky, tedy na činnost specifických (státních) společenských institucí a na činnost společenských tříd, vrstev a skupin, která ovlivňuje uvedenou institucionální činnost státu.

Učlením nyní základní pojmy, o nichž budu uvažovat v rozboru, do dvou rovin: horizontální a vertikální.

A. **Horizontálně** je rozdělím na pojmy, vyjadřující:

1. zkoumanou objektivní realitu,
2. poznávací činnost člověka,
3. výsledky poznávací činnosti,
4. praktické využití výsledků poznávací činnosti.³⁾

B. Vertikálně učlením jednotlivé sémantické oblasti uvažované společenské reality na pojmy z oblasti:

- I. politiky,
- II. ozbrojeného zápasu,
- III. války.

Sestrojím nyní model, v němž tři základní oblasti pojmů — politiku, ozbrojený zápas a válku — znázorním vertikálním průmětem do uvedených čtyř horizontálních rovin (**viz přílohu 1**).

Budu uvažovat o pojmech tří daných sémantických oblastí v první horizontální rovině „objektivní realit“.

Základní vztah válka — politika je vystižen zejména v definici války jejím sociologickým, leninským jádrem: „válka je pokračování politiky...“ Tento vztah politiky a války vystihuje i další Leninova sociologická teze: „válka to je skrz naskrz politika“.⁴⁾

Nelze proto považovat za vědecky objektivní formulaci, že válka je prostředkem politiky. Tato formulace totiž tvrdí, že politika (neboť „válka je skrz naskrz politika“) je prostředkem politice — tedy sama sobě. Přitom

2) Viz Příruční naučný slovník ČSAV, 1966.

3) Horizontální učlenění (ve vztahu k vědě) v jednotlivých vrstvách představuje:

1. předmět zkoumání příslušné vědy,
2. vědu jako poznávací společenskou činnost,
3. vědu jako hromadící se tradici vědomostí,
4. praktickou realizaci výsledků poznání.

4) Leninovy spisy, sv. 25, str. 28, Praha 1958.

další Leninova teze: „Politika zplodila válku“⁵⁾ logicky naprosto jednoznačně vystihuje vztah války k politice nikoli jako vztah prostředku, ale jako vztah důsledku. **Válka není prostředkem politiky, ale jejím důsledkem.**

Rovněž vzájemný vztah války a ozbrojeného zápasu je vyjadřován různými formulacemi: „Při posuzování předmětu a obsahu vojenské vědy se vztah ozbrojeného zápasu k válce jako celku vyjadřoval různými pojmy: jedni pokládají ozbrojený zápas za specifickou formu války, jiní za specifickou stránku, specifický obsah a dokonce za specifickou podstatu války. Nejpřesněji je zřejmě tento vztah vyjádřen pojmem prostředek: ozbrojený zápas je hlavním specifickým prostředkem války...“⁶⁾

Souhlasím s autorem v jeho názoru, že **ozbrojený zápas není** (specifickou ani jinou) **formou války**. Podobné formulace vycházejí totiž z nesprávného ztotožňování nebo zaměňování pojmů válka a ozbrojený zápas. Není ovšem možné tak kategoricky odsuzovat další z kritizovaných názorů, prohlašující ozbrojený zápas za specifickou stránku války nebo za specifický (tedy ne jediný ani hlavní) obsah války. Zásadně ale nesouhlasím s autorem, když odsuzuje názor, že ozbrojený zápas je specifickou (opět netvrdí, že jedinou nebo hlavní) podstatou války. **Za podstatu války považují politiku, včetně jejího specifického realizátora — ozbrojeného zápasu.**

Autorovo „nejpřesnější“ vyjádření vztahu ozbrojeného zápasu k válce jako vztahu „prostředku“ je z hlediska logiky velmi nepřesné. O zahájení ozbrojeného zápasu jako formy realizace válečných cílů politiky — tedy o použití svého specifického prostředku — rozhoduje politika a teprve praktickým uskutečněním tohoto rozhodnutí, tj. využitím ozbrojeného zápasu jako speciálního prostředku politiky, vzniká válka.

Ozbrojený zápas je prostředkem politiky, která tím, že tento prostředek použije, vyvolává jako důsledek — válku.⁷⁾

Clausewitzovu a Leninovu formulaci o válce jako prostředku politiky lze vysvětlit záměnou pojmů válka a ozbrojený zápas. Je-li možné u Clausewitze záměnu pojmů válka a ozbrojený zápas celkem vysvětlit (válku tehdy prakticky vedly jen armády) a lze-li u Lenina politika tuto záměnu pochopit, pak **dnešní lpění na slovním znění Clausewitzovy či Leninovy citace je ve vědecké práci dogmatismem.**

Koneckonců v propagandistické a publicistické činnosti v denním tisku je možné připustit formulaci „válka je prostředkem politiky“ místo objektivního vyjádření „ozbrojený zápas je prostředkem politiky“ jako určitou hovorovou či novinářskou „licenci“, jako určitý pojmový zkrat. Ve vědecké práci, a to jak v oblasti vojenské vědy, tak i v oblasti politických věd, jsou však takové formulace nelogické, nesprávné, a proto nepřipustné. Ve vědě je nezbytné respektovat jen a jen objektivní skutečnost, v daném případě jen a jen objektivní vztah ozbrojeného zápasu jako prostředku politiky a vztah války pak jako důsledek použití ozbrojeného zápasu jako prostředku k realizaci politických cílů války.

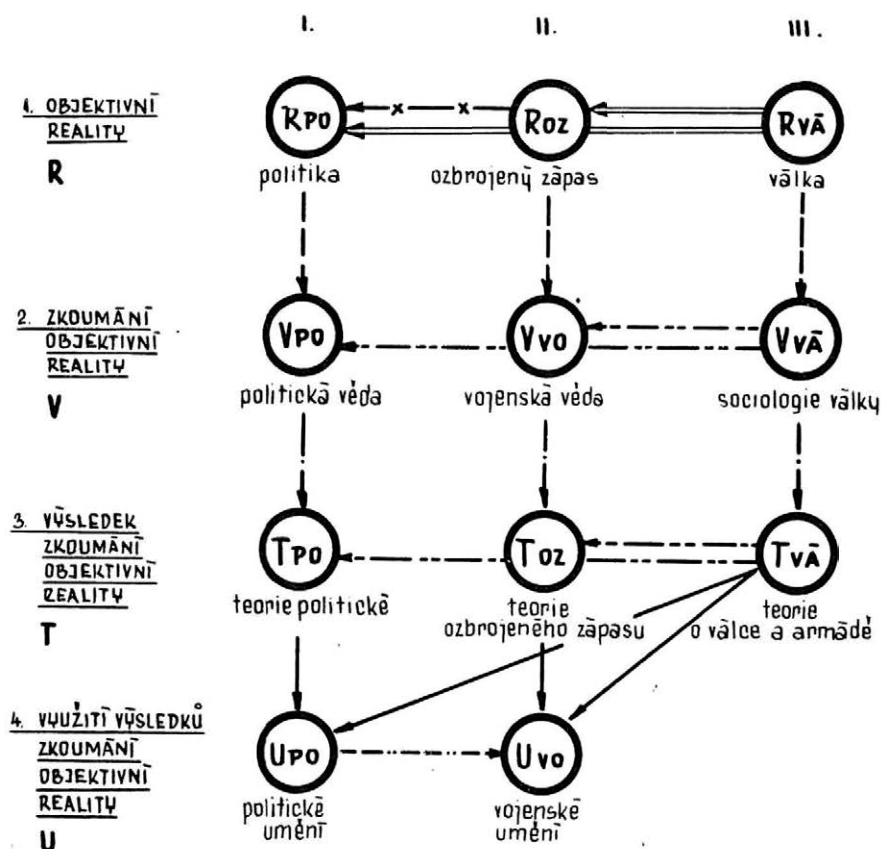
5) Leninskij sbornik XII, str. 437.

6) Chrenenko: Základní kategorie marxistické teorie války, stať sborníku Otázky soudobého vojenství, války a míru, NV 1963, str. 63.

7) Souhlasím s tímto závěrem chápě vztah politiky, ozbrojeného zápasu a války i kolektiv Sokolovského v knize „Vojenská strategie“, když na str. 203 píše: „Za války jsou hlavním, rozhodujícím prostředkem politiky — ozbrojené síly, ozbrojený zápas.“

ZÁKLADNÍ VZTAHY OBLASTÍ :

POLITIKA, OZBROJENÝ ZÁPAS, VÁLKA

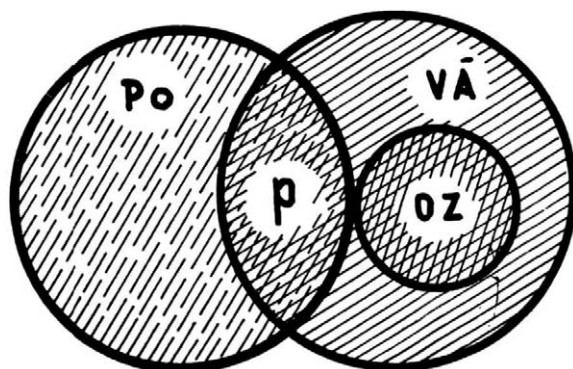
VZTAHY VERTIKÁLNÍ :

- $\leftarrow \rightarrow$ vztah předmětu zkoumání k vědecké činnosti
- $\leftarrow \rightarrow$ vztah vědecké činnosti k výsledku /teorii/
- $\leftarrow \rightarrow$ vztah vědecké teorie k umění jejího využití

VZTAHY HORIZONTÁLNÍ :

- $\leftarrow x \rightarrow$ vztah prostředku
- $\leftarrow \rightarrow$ vztah důsledku
- $\leftarrow \rightarrow$ vztah obecného ke konkrétnímu
- $\leftarrow \rightarrow$ vztah využití svého prostředku

Po vyjádření vzájemných vztahů obsahu pojmů válka, politika a ozbrojený zápas pomocí matematické logiky, dospějí k těmto závěrům (viz obr. 1):

Obr. 1. Mezi obsahy pojmů ozbrojený zápas a válka platí vztah inkluze; obsah pojmu ozbrojený zápas je plně obsažen v obsahově širším pojmu válka:

$$OZ \subset V\bar{A}$$

Mezi obsahy pojmů válka a politika platí vztah průniku:

$$p = PO \cap V\bar{A}$$

Ze vzájemných vztahů pojmů politika, ozbrojený zápas a válka, z grafického znázornění, jakož i z vyjádření logickými vzorci vyplývá:

- obsah pojmu politika má s obsahem pojmu válka některé společné obsahové prvky (viz průnik „p“);
- obsah pojmu politika nemá společné obsahové prvky s obsahem pojmu ozbrojený zápas.

Politika, jako jev vysloveně třídní, **svými společnými prvky s válkou determinuje i válku jako jev třídní**. Konkrétní politické cíle války, spadající jak do obsahu pojmu politika, tak do obsahu pojmu válka, jsou třídní pojmy.

Naproti tomu **politika a ozbrojený zápas**, uvažují-li o nich jako o pojmech, **nemají společné obsahové prvky**. Třídní charakter politiky není tedy přenášen na ozbrojený zápas.

„Zákony strategie jsou objektivní a působí stejně neúprosně na obou nepřátelských stranách“⁸⁾ říkají autoři Sokolovského vojenské strategie při rozboru vojenské strategie jako jedné ze tří součástí vojenského umění (podle našeho pojetí jedné ze tří součástí ozbrojeného zápasu).

Je tedy vidět, že válka je jev vysloveně třídní, kdežto zákony ozbrojeného zápasu jsou třídně indiferentním výsledkem poznání v oblasti třídně indiferentní reality ozbrojeného zápasu. **Potvrzením třídní indiferentnosti ozbrojeného zápasu je přece i obecně uznávaný fakt, že ozbrojený zápas existoval již v předtřídní společnosti**, tedy již v době, kdy podstata pojmu „třídnost“ ještě vůbec neexistovala.

8) Viz Sokolovský: Vojenská strategie, Praha NV, 1983, str. 18.

Je-li ovšem ozbrojený zápas jako takový třídně indiferentní, pak jeho využití nebo zneužití politikou v třídní společnosti k plnění těch či oněch třídně politických cílů má vysloveně třídní charakter. Je proto vcelku pochopitelné, když konkrétnímu ozbrojenému zápasu, vedenému v konkrétní válce ke splnění konkrétních politických cílů je v běžné publicistické praxi připisován třídní charakter. I v naší současnosti hraje podstatnou úlohu zaměňování nebo dokonce ztotožňování ozbrojeného zápasu a války. Prohlašuje-li se, a to i v oblasti vojenské vědy, za prostředek politiky válka místo správného označení ozbrojený zápas, nelze se divit, že atribut třídnosti války je přenášen, byť logicky a objektivně nesprávně, i na ozbrojený zápas.

Naproti tomu však ovlivňování konkrétního ozbrojeného zápasu konkrétní politikou zcela objektivně existuje: politika určuje cíle konkrétní války a a určuje dobu zahájení realizace této politiky ozbrojeným zápasem (zahájení války). Přitom **podstata a charakter určovaných cílů bezesporu ovlivňuje v konkrétních případech volbu prostředků a způsobů vedení ozbrojeného zápasu.** Vytyčí-li politika jako cíl války zničit nepřátelský stát, budou prostředky a způsoby vedení ozbrojeného zápasu voleny určitě jinak, než vytyčí-li jako cíl války pouze dosáhnout změny politické orientace nepřátelského státu.

Bezprostřední výběr a určení prostředků a způsobů vedení ozbrojeného zápasu je funkcí ozbrojeného zápasu a ne politiky. Vztah politiky a ozbrojeného zápasu je v praxi často a velmi nesprávně zaměňován vztahem politického vedení státu k vojenskému vedení ozbrojených sil státu, tedy vztahem mezi dvěma státními institucemi. V řadě států a státních systémů vedoucí politická osobnost (jednotlivec či kolektiv) skutečně určuje řadu otázek, které patří do oblasti odborných řešení v rámci ozbrojeného zápasu. Jsou ovšem i obrácené případy, kdy např. vrchní velitel ozbrojených sil státu zasahuje do řešení otázek vysloveně z oblasti politiky.

V takových případech **je nezbytné rozlišovat subjekt řešení od příslušnosti tohoto řešení do oblasti politiky či ozbrojeného zápasu.** Rozhodnutí z oblasti ozbrojeného zápasu patří do této oblasti zcela nezávisle na tom, zda je učinil voják nebo politik. Stejně tak, jakákoli politická rozhodnutí, ať je učinil politik nebo voják, patří do oblasti politiky.

Různá „zkratová zjednodušení a zkomolení“ lze snad pochopit v horizontální rovině pojmů, vyjadřujících objektivní reality a v horizontální rovině pojmů, vyjadřujících realizaci výsledků poznání. Jsou ale naprosto nepřijatelná na úrovni pojmů, vyjadřujících poznávací činnost lidské společnosti a na úrovni pojmů, vyjadřujících výsledky této poznávací činnosti — tedy v oblasti vědy.

Nelze např. oprávněně tvrdit, že zkoumání a konečná formulace „charakteru soudobé války“ je funkcí jen vojenské vědy. Tato činnost je totiž **funkcí nejméně dvou věd:**

— **historického materialismu** (jako předmětné vědy), v jehož rámci sociologie války zkoumá, spolu s politickými vědami, politické aspekty soudobé války;

— **vojenské vědy**, která zkoumá vojenské aspekty charakteru soudobé války.

Dělí-li se války na spravedlivé a nespravedlivé, na agresivní, osvobozené, občanské apod., pak **kritériem dělení je**

— **charakter třídně politických cílů války a oblastí**, který zkoumá a vytyčuje politické aspekty charakteru soudobých válek,

— **věda, která zkoumá charakter a obsah politiky:** na obecné úrovni historický materialismus a na specifické úrovni příslušná politická věda.

Dělí-li se však války na jaderné a konvenční, na války útočné a obranné (ve smyslu útočné či obranné koncepce státní vojenské doktríny) apod., pak **kritériem členění nejsou politické cíle, ale použití těch či oněch bojových prostředků a těch či oněch forem ozbrojeného zápasu.** Oblastí, která zkoumá tyto vysloveně „vojenské“ aspekty charakteru soudobých válek, není ovšem historický materialismus či politická věda, ale věda, zkoumající ozbrojený zápas a procesy jeho přípravy a vedení, tj. vojenská věda.

Rozebral jsem obsah a vztah pojmů politika, ozbrojený zápas a válka na významové úrovni pojmů, vyjadřujících objektivní reality tří uvedených oblastí.

Vztahy mezi pojmy této roviny není ovšem možné mechanicky přenášet na pojmy dalších rovin, např. do roviny pojmů, vyjadřujících vědecké bádání nebo do roviny pojmů, vyjadřujících výsledky tohoto vědeckého bádání. V těchto dalších úrovních půjde o vztahy funkčně transformované. Vztah ozbrojeného zápasu k politice jako prostředek není přece zároveň vztahem vojenské vědecké činnosti k politické vědecké činnosti, nebo vztahem vojenské teorie (např. teorie ozbrojeného zápasu) k politickovědeckým teoriím.

Na těchto dalších horizontálních úrovních významů skupin pojmů je proto nutné rovněž zkoumat vzájemné vztahy příslušných pojmů a hledat způsoby transformace vztahů pojmů v jedné rovině na vztahy pojmů dalších rovin.

Cílem článku nebylo samozřejmě vyřešit tyto úkoly. Chtěl jsem pouze ukázat na jednu z metod rozdělení a klasifikace vojenskovedního pojmového aparátu, na nezbytnost i na proveditelnost přesného obsahového, významového vymezení každého pojmu a formulaci vztahů mezi nimi. Klasifikace a přesné vymezení vojenskovědeckého pojmového aparátu je nevyhnutelnou podmínkou vzájemného dorozumění nejen ve vědě, ale i ve vojenské praxi.

PRÁVO

v čs. ozbrojených silách

V dalším rozvoji socialistické společnosti, spojeném s cílevědomým posilováním vědeckého řízení společenských procesů, se podstatně zvyšuje úloha společenských věd. Strana klade důraz nejen na systematický rozvoj sociálně ekonomických a politických problémů socialistické státnosti, ale i na vědecké rozpracování a praktickou realizaci jejích právních aspektů.

Závěry XIII. sjezdu KSČ v tomto směru zdůrazňují, že „významnou podmínkou rozvoje socialistické demokracie je důsledné uplatňování společenské funkce socialistického práva, dodržování socialistické zákonnosti jako nástrojů, které zajišťují stabilitu, vnitřní organizovanost a jednotu socialistické společnosti“.

Právu připadají důležité úkoly i v čs. ozbrojených silách a v celém komplexu obranného systému státu; ozbrojené síly jsou totiž specifickou a přitom nedílnou součástí státního mechanismu.

Socialistickým právem fixovaná stabilita, jednotnost a pravidelnost života vojenského organismu je jedním ze základních předpokladů jeho správné funkce. Do čs. ozbrojených sil se promítají obecně platné právní normy. Současně však dochází i k jejich adekvátní modifikaci, neboť je řada právních problémů vlastních jen vojenskému organismu, jež je třeba vědecky zkoumat a řešit.

Právní normy v čs. ozbrojených silách vymezují dělbu práce mezi jednotlivé orgány, upevňují jejich vzájemné vztahy, stanoví funkční uspořádání, kompetenci, odpovědnost, základní principy výstavby, práva a povinnosti vojáků, jsou účinným nástrojem ochrany ozbrojených sil apod.

Zvyšuje se význam právních norem jako nástroje správy včetně řízení a velení. Vzhledem ke specifice ozbrojených sil je v nich právní úprava, právní regulování širší, než na jiných úsecích socialistické společnosti.

Úroveň práva není však stále uspokojivá, což se negativně odráží nejen v zákonnosti a kázní, nýbrž i v celkové správě a řízení jednotlivých procesů činnosti ozbrojených sil.

Přestože se prosazují a konstituují stále rozhodněji nové společenskovední obory, právní vědy stály až do nedávna v pozadí. Doznívá nesprávný názor, že právo je jen souhrn direktivních předpisů, směrnic apod., jejichž význam spočívá hlavně v tom, že jsou závazné a vynutitelné sankcí. Právní aspekty v ozbrojených silách se řeší více méně z politických či vojenskoodborných pozic.

Právo v ozbrojených silách je specifickou složitou soustavou promyšleně vytvářených a cílevědomě ovlivňovaných vztahů mezi lidmi navzájem, mezi státem a občany i mezi různými hospodářskými a společenskými institucemi. Současně musí napomáhat plnému rozvíjení socialistických principů tvořících základ čs. ozbrojených sil, stabilizovat v nich se rozvíjející socialistické vztahy a dávat plný průchod tvůrčí iniciativě a aktivitě vojáků, chránit bojeschopnost ozbrojených sil, kázeň a pořádek v nich stanovený. Působení právních norem je jedním z významných faktorů dalšího rozvoje čs. ozbrojených sil v rámci socialistické společnosti. **Bez aktivní účasti právních věd nelze úspěšně a komplexně řešit problematiku ozbrojených sil. Nelze je nahradit jinými spole-**

čenskovešedními obory, např. sociologii, politickými vědami, či vojenskou vědou, jak se doposud někdy stává.

V souvislosti s další výstavbou ozbrojených sil a zkvalitňováním velení vystupuje do popředí nutnost teoretického rozpracování a praktického řešení státního, správního, hospodářského a mezinárodního válečného práva.

Státní a správní právo

Požadavek XIII. sjezdu KSČ „zdokonalit metody a formy státní správy, posílit záruky zákonnosti v jejich činnosti“, platí plně i pro ozbrojenou sílu. Velení se uskutečňuje vedle zákonů, vládních nařízení a základních vojenských řádů dalšími specifickými právními normami, stanovenými centrálními orgány: nařízeními, směrnicemi apod. Specifickou formou velení je rozkaz, jehož právní závaznost pro podřízené je nepopíratelná. To předpokládá ovšem věnovat zvýšenou pozornost institutům správního práva, které se bezprostředně vztahují na velení, na postavení a rozhodování velitele jako představitele státní moci a správy na vymezeném úseku činnosti, na postavení vojáků socialistické armády, jejich zákonná práva i povinnosti. V zájmu soustředěného úsilí k jednotnému dosažení hlavních cílů, upevnění bojeschopnosti ozbrojených sil a jejich ochrany bude v nich postupovat zužování právní úpravy pomaleji, než na ostatních úsecích socialistické společnosti. Vojenská služba bude nepochybně ještě dlouhou dobu vrcholnou občanskou i právní povinností, v níž se budou promítat rozpory mezi dílčími zájmy jednotlivce i společnosti, které bude třeba řešit mimo jiné i právními normami.

Mimořádný význam mají právní základy centralismu a nedílné velitelské pravomoci, vymezení jejich právních hranic i právní formy jejich realizace. Prohlubování centralismu a nedílné velitelské pravomoci totiž neznámá mechanické a libovolné rozšiřování státně mocenského zasahování veliteli vyšších stupňů do všech společenských vztahů nižších stupňů velení; nespočívá ve stále širší koncentraci rozhodovací pravomoci u velitele. Takový postup by vedl k inflaci „právních“ předpisů, k rozptylování „právní“ úpravy, ke ztrátě přehledu o „právních“ předpisech atd. Z rozboru např. vyplývá, že úprava práv a povinností velitele roty jsou zakotveny v 45ti dílčích vojenských předpisech, velitele pluku v 50–60ti předpisech apod. To svědčí o nutnosti tento stav odborně právně přezkoumat a na zá-

kladě teoreticky ujasněné koncepce překonat roztržistěnost a nepřehlednost.

Upevňování centralismu předpokládá, především v souladu s rozvojem a úkoly armády, vymezit práva a povinnosti jednotlivých stupňů velení včetně reálné odpovědnosti, a povinností stanovit přiměřený rozsah práv. Jinak nelze mít za jejich plnění reálnou odpovědnost. **Mechanismus nedílné velitelské pravomoci v armádě včetně právních základů však není dosud z těchto hledisek rozpracován a vy- chází stále z obecných politických postu- látů.**

I v armádě musí mít právní a politic- kou odpovědnost nadřízený, který nesprávným rozkazem zasáhne do života vojsk. Problematika odpovědnosti za vydání protizákonného rozkazu, popřípadě za jeho splnění, je však nejasná teoreticky i prakticky.

Ve velení je třeba věnovat pozornost i společensko-politickému a právnímu postavení vojáků, zajištění jejich práv a svobod. Obecné deklarace v ústavě neposta- čují. Nemůže být pochyb o tom, že reál- ná váha a funkce práv a svobod vojáků závisí na praktické činnosti velitelů. Voja- kům je třeba poskytnout právní ochranu vůči velitelům, neboť nelze, jak ukazuje běžná praxe, vyloučit překročení pravo- moci a libovůli. Vymezení práv musí být daleko konkrétnější, než dosud. Vojáci jsou plnoprávní občané socialistické re- publiky. Na ně se v plné míře vztahují platné právní normy a ústavní práva, kte- rá je třeba v souladu s rozvojem armády postupně v základních řádech specifikovat a konkretizovat. To povede mimo jiné k důslednějšímu plnění povinností vojen- ské služby.

Vyřešení těchto a řady ostatních záva- žných teoretických a praktických problémů správního a státního práva v čs. ozbroje- ných silách předpokládá širší teoretickou a vědeckovýzkumnou činnost, s důrazem na analýzu a rozpracování:

— právních základů výstavby čs. ozbro- jených sil, zásad právního regulování v nich,

— specifiky správy v ozbrojených si- lách, jejich prostředků, metod a forem,

— funkce ministerstva národní obrany v souvislosti s ujednčováním jednotlivých částí vojenského zákonodárství a s inte- grováním normotvorné působnosti MNO v rámci obranného systému ČSSR,

— koncepce tzv. vojenského práva v systému čs. právního řádu,

— upřesňování klasifikace normativ- ních aktů v čs. ozbrojených silách,

— postavení velitele jako představitele státní moci a správy,

— oprávnění, povinností, správní a hmotné odpovědnosti vojáků v souvislosti s výkonem služby,

— upravy кадровého zabezpečení ozbrojených sil včetně péče o jejich příslušníky,

— problematiky právního zastupování útvarů čs. ozbrojených sil apod.

Hospodářské právo

V souvislosti se zaváděním zdokonalené soustavy řízení národního hospodářství **roste význam a úloha hospodářského práva v ozbrojených silách.** Zahrnuje především hospodářskoprávní problematiku vztahů mezi MNO a socialistickými organizacemi. Postihuje upravy prostředků a nástrojů řízení mezi centrální a chozrasčotní sférou při materiálním zabezpečení ozbrojených sil, pravidla vzájemných vztahů mezi organizacemi, do nichž vstupují při kooperaci dodávek určených pro obranu a bezpečnost státu.

I v této oblasti je celá řada teoretických otázek bez hlubší teoretické analýzy a vědeckého výzkumu:

— právní regulace dodavatelsko-odběratelských vztahů, vznikajících při zabezpečování materiálních potřeb ochrany a bezpečnosti státu v nové soustavě řízení; využívání ekonomických nástrojů při zabezpečování potřeb ozbrojených sil, využívání a působení prostředků direktivního řízení při zabezpečování komplexní obrany státu,

— dodavatelsko-odběratelské vztahy, vznikající v celém hospodářství při přechodu na válečný stav,

— výzkum organizace hospodářské činnosti a jejího řízení při zajišťování dodá-

vek pro obranu a bezpečnost státu (od podniků přes nadpodnikové chozrasčotní orgány až po ústřední orgány hospodářského řízení),

— účinnost hospodářskoprávních předpisů, vydávaných v rámci nové soustavy zdokonaleného řízení při zabezpečování materiálních potřeb ozbrojených sil,

— právní aspekty mezinárodní dělby práce, zejména působením mezinárodních dvoustranných smluv při materiálním zabezpečení armád Varšavské smlouvy.

Mezinárodní válečné právo

Znalost smluvně zakotvených a obecně uznávaných norem mezinárodního válečného práva, které stanoví práva a povinnosti států v případě ozbrojeného konfliktu, by měla být samozřejmostí na všech velitelských stupních ozbrojených sil. Zvýšená pozornost by se měla v oboru působnosti ministerstva národní obrany věnovat sledování současného stavu této vědní disciplíny ve světle a rozpracování dílčích otázek podle potřeb naší obrany.

Vedle problematiky, spojené s objasňováním a výukou mezinárodního válečného práva, jde z hlediska ozbrojených sil především o tuto závažnou problematiku:

— vedení ozbrojeného boje soudobými válečnými prostředky ve světle mezinárodního válečného práva;

— právní postavení civilního obyvatelstva ve válkách,

— právní aspekty spojené se zapojením čs. ozbrojených sil do obranného systému Varšavské smlouvy,

— odpovědnost za porušování norem válečného práva atd.

ZVĚDEČTIT NORMOTVORNOU ČINNOST — VÝZNAMNOU SLOŽKU VELENÍ

Prohloubení a rozšíření vědeckého výzkumu v těchto oblastech právních věd se kladně odrazí i v normotvorné činnosti MNO. Zkvalitnění velení předpokládá **zvyšovat a zvědečtit i normotvornou činnost — významnou složku řízení a velení.**

V nedílné jednotě s rozhodováním o vojenskopolitických a organizačních změnách je nutné řešit vždy i jejich právní aspekty včetně konkretizace v právních předpisech a prohloubit účast a podíl odborníků již při zpracování koncepce a teoretickoprávních podkladů. Dále

— systematicky sledovat působení právních předpisů v životě vojsk, provádět jejich analýzu a právně sociologické průzkumy; zkoumat, jak se právní normy osvědčují v praxi vojsk, zda nejsou brzdou

a nedeformují skutečnost, zda a jak efektivně napomáhají rozvoji armády; zkoumat, jaké faktory působí na právní normy a jak tyto zpětně na život armádního organismu; respektovat soulad právní úpravy s objektivními podmínkami, aby se nestala pouhou fikcí;

— usilovat o větší stabilitu zákonů a předpisů o ozbrojených silách; uplatnit právo jako nástroj závazné regulace jen u vztahů, které takovou úpravu nezbytně vyžadují,

— zakotvit všechny zásadní úpravy o organizaci a působnosti příslušných orgánů a o právním postavení vojáků přímo v základních právních normách; přitom zabezpečit terminologickou přesnost, systematickou přehlednost, srozumitelnost, vzá-

jemný soulad a návaznost celé soustavy právních norem,

— **zvýšit účinnost, omezit rozsah a počet právních předpisů i ostatních normativních aktů a zajistit jejich vzájemný soulad.**

Tvorba a realizace právních norem v ozbrojených silách musí být po obsahové stránce v souladu s pronikáním vědy a techniky do ozbrojených sil, s novým postavením a rozvojem lidského činitele, s rozšiřováním dosavadních a růstem nových projevů jeho tvůrčích sil ve všestranné přípravě a vedení ozbrojeného boje.

Při tvorbě uvnitř ozbrojených sil je **nutné právní normy zkoumat podle:**

— **právních vlastností úprav** (jde především o rozlišování obecných právních úprav např. rozkaz prezidenta republiky, rozkaz ministra národní obrany, nařízení a směrnice MNO, základní vojenské řády a ostatní právní předpisy platné v ozbrojených silách) a **individuálních právních úprav, odvozených od základních norem,**

— **orgánů ozbrojených sil, jímž přísluší vydávat právní úpravy** (jde především o zdůraznění centrální normotvorné činnosti),

— **povahy vztahů, vznikajících mezi zpracovatelem právní normy (normotvůrcem) a mezi subjektem práva** (jde o rozlišení úprav, které se vztahují na příslušné orgány, na jednotlivé vojáky či kategorie vojáků, na občany povolané ke služ-

bě v ozbrojených silách, na ostatní státní orgány apod.),

— **povahy právních regulovaných otázek** (jde o úpravy, které se týkají bojové činnosti vojsk, základního výcviku vojsk, politickoorganizační výstavby ozbrojených sil, materiálně technického zabezpečení apod.).

Zkvalitnění celkové normotvorby v působnosti MNO dále závisí na teoretickém rozpracování obecných požadavků, kladejších na právní normu, zejména aby byly vydány:

— formou zákona nebo na základě ustanovení zákona a k jeho provedení,

— k tomu zmocněnými orgány,

— stanoveným postupem a v předepsané formě,

— předepsaným způsobem publikování.

Tvorba právních norem v ozbrojených silách má své vnitřní zákonitosti. Normy nižší právní síly (např. rozkaz velitele pluku) nesmí obsahově odporovat normě vyšší právní síly (např. rozkaz ministra národní obrany). V této souvislosti bude třeba soustavněji se zabývat teoretickým rozpracováním otázek, které souvisejí s vymezením

— pravomoci a způsobilosti příslušných orgánů tvořit a vydávat právní úpravy,

— způsobu tvorby právních norem a forem jejich publikace.

SYSTEMATICKY ROZVÍJET PRÁVNĚ TEORETICKOU A VĚDECKOVÝZKUMNOU ČINNOST V PŮSOBNOSTI MNO

Rozvoj teoretické a vědeckovýzkumné činnosti předpokládá mimo jiné prohloubení činnosti všech centrálních složek, které se v rámci MNO i mimo resort podílejí na řešení základní právní problematiky výstavby čs. ozbrojených sil. K tomu má přispět právní komise MNO, nově ustanovená ministrem národní obrany, jakožto oborová komise pro rozvíjení vědeckovýzkumné práce a současně iniciativní, koordináční a poradní právní orgán MNO.

Z hlediska rozpracování právních aspektů výstavby ozbrojených sil přísluší právní komisi MNO zejména

— **usměrňovat rozvíjení právních věd (zejména vědních disciplín správního a hospodářského práva) jakožto relativně samostatné odvětví společenskovo vědní fronty při zajišťování obranyschopnosti země a specifických potřeb ozbrojených sil,**

— **formulovat perspektivní směry výzkumné práce ve vědním oboru, navrhovat opatření ke komplexnímu zabezpečování plnění výzkumných úkolů,**

— **zabezpečovat úzký kontakt a koordinaci s účelovými a vědeckovýzkumnými pracovišti mimo resort MNO a účast civilní vědecké fronty při řešení úkolů ozbrojených sil,**

— **usilovat o ujednocování postupu vojenských právníků při teoretické přípravě i realizaci závažných právních dokumentů v ozbrojených silách, podílet se na koncipování základních metod a forem uplatnění vědního oboru v praxi MNO a vojsk a předkládat odborná doporučení příslušným služebním orgánům ozbrojených sil,**

— **integrát po obsahové stránce právní propagandu a výuku práva v ozbrojených silách, ujednocovat požadavky právních věd na vědecké informace v působnosti MNO apod.**

Právní komise MNO jako odborný poradní orgán nemůže vyřešit naléhavé právní a vědeckovýzkumné úkoly nebo nahradit příslušné služební právní orgány, pokud je z kádrových (zvl. výše počtů) či jiných důvodů nemohou obsáhnout. Proto je třeba vytvářet kádrové předpoklady

k tomu, aby právní problémy ozbrojených sil řešily komplexně služební orgány, pracovat organizované doplňování, přípravu, doškolování a odborné metodické řízení vojenských právníků na základě dlouholetého perspektivního plánu rozvoje právně teoretické a vědeckovýzkumné činnosti. Dnes je již naléhavý požadavek na systemizaci právníků nejen na složkách MNO, nýbrž i na vojenských okruzích (armádách) a svazcích. Vždyť každý větší závod a podnik má právní oddělení, pocíťuje potřebu právníků — odborníků. Úkoly okruhu (armády) či divize mají snad méně složitou problematiku, že se bez nich zatím obejdou? Anebo je to na úkor socialistické zákonitosti?

Bez soustavného důsledného rozvíjení vědecké činnosti v oboru práva se ztěžší podaří odbourat jistou stagnaci právníckého myšlení a právní kultury v ozbrojených silách, překonat „zaběhnutý“ praktikismus při řešení nejrůznějších právních otázek spojených s výstavbou ozbrojených sil a s funkcí MNO jako ústředního orgánu státní správy, zkvalitnit v žádoucí míře správu, řízení a velení.

V nedílné jednotě s rozpracováním a

konkrétním řešením výstavby čs. ozbrojených sil je proto **potřebné s předstihem teoreticky zkoumat a prakticky řešit její první aspekty jak v míru, tak za mimořádných opatření i ve válce.** V součinnosti s ostatními společenskými vědami je nutné **zvýšit podíl a účast právních věd na řešení problémů dalšího rozvoje ozbrojených sil i v jejich denním životě a vytvářet k tomu materiální, organizační i kádrové předpoklady.** Při rozvíjení teoretické a vědeckovýzkumné činnosti v základních právních disciplínách prohlubovat spolupráci v rámci armád Varšavské smlouvy především dvoustrannou spoluprací s centrálními právníckými institucemi spojenou s výměnou poznatků a zkušeností.

Základem tematického zaměření vědeckovýzkumné činnosti státního, správního, hospodářského a mezinárodní válečného práva je studie „Perspektivy rozvoje právní disciplíny v ČSLA“, zpracovaná při analýze stavu vědeckovýzkumné činnosti společenských věd v ČSLA. Domníváme se, že důsledná a cílevědomá realizace úkolů povede k tomu, že i právní disciplíny zaujmou své místo mezi ostatními společenskovědními disciplínami v ČSLA.

Logicko-sémantická analýza pojmu „systém velení“*)

Z logicko-sémantické analýzy pojmu „systém velení“ snad jasněji vyjde, proč je nezbytné zabývat se pojmoslovnými a terminologickými problémy ve vojenství. Analýza je zapotřebí k dosažení jednoznačného a tím rychlejšího dorozumění vojenských osob, neboť pojmy – termíny jako celek jsou utříděny v logické soustavě, která umožňuje jejich formalizaci a strojové zpracování. V důsledku toho se získávají časové a ekonomické úspory. Každý vědecký obor buduje precizovaný a standardizovaný pojmový aparát, jemuž odpovídá jazykové vyjádření, především v části terminologické.

Přesně vymezit obsah pojmů – termínů a výroků – formulí v určitém oboru je úkol velmi

náročný, neboť závisí na stupni exaktního zpracování příslušné vědy a na možnostech budování její soustavy z termínů, jejichž obsah je jednoznačný, a z exaktních definic.

Ke zpřesnění a zjednoznačnění pokusíme se v našem článku shrnout a analyzovat logicko-sémantickou metodou empiricky užívané pojmy – termíny v oblasti pojmenované „systém velení“. Budeme analyzovat:

1. ontologii subsystému¹⁾ vševojskového velení ČSLA, který je kostrou ostatních subsystémů velení, představujících jeho modifikaci,

2. sémantickou (významovou) strukturu pojmu „systém velení“.

ONTOLOGIE SUBSYSTÉMU VŠEVOJSKOVÉHO VELENÍ

Existuje hierarchie vojenských předmětů (tj. entit fyzické a abstraktní povahy), která v idealizované formě vytváří mimojazykovou předmětovou vojenskou oblast, tzv. vojenskou ontologii. Jednou z částí vojenské předmětové oblasti je systém velení a v něm subsystém vševojskového velení.

Zvolili jsme v soulase se studií plukovníka M. Sedláře tuto klasifikaci předmětů základního (nejnižšího, nejjednoduššího) stupně subsystému vševojskového velení ČSLA: (1) velitel, (2) štáb, (3) řídicí technika (stroj), (4) vojska (živá síla + zbraně + vojenská technika). (1) až (4) jsou individuální předměty, tzv. individua.

Logický typ vyjmenovaných individuálních předmětů základního stupně vychází z určitého idealizovaného pojetí speciální mimojazykové

vojenské oblasti. Pojetí odpovídá předmětné vojenské skutečnosti.

Obecně je známo, že z uspořádaných dvojic, trojic, čtveřic až m-tic předmětů se tvoří dvoučlenné, tříčlenné, čtyřčlenné až m-členné vztahy (relace). Dvoučlenné, tříčlenné, čtyřčlenné až m-členné relace mezi individui jsou třídami uspořádaných dvojic, trojic, čtveřic až m-tic. Třídy nebo relace základního stupně můžeme seskupit v třídy nebo relace vyššího stupně. Tím vznikají třídy tříd individuálních předmětů, třídy relací mezi individuálními předměty, relace mezi třídami individuálních předmětů, relace mezi třídami tříd individuálních předmětů atd. Teoreticky je sice možné pokračovat v hierarchii předmětů podle jejich logického typu, prakticky se však dělá omezení vzhledem k účelu zkoumání vycházejícímu z požadavků praxe.

Postačující a nutné podmínky k vymezení hierarchie předmětů subsystému vševojskového velení ČSLA podle jejich logického typu jsou tyto:

*) Autoři děkují plk. F. Brátkovi a plk. gšt. Ing. J. Průšovi, ČSc. za cenné připomínky.

¹⁾ Doporučujeme používat pojmu subsystém nebo pod-soustava. Nevhodný termín podsystém je slovo hybridní, tj. termín složený z české předpony a z cizího základu.

a) podmínka vyjmenování (vyčíslení)²⁾ individuálních předmětů základního stupně,

b) podmínka určení logického typu předmětu (tj. jistého vyššího nebo nižšího stupně předmětu),

c) podmínka vymezení logického typu relace (tj. stanovení jakého stupně je relace, kolik má členů).

Ukažme si exaktně jeden možný způsob definice relace „vševojskově velet“.

Máme objekty: velitel, štáb, řídící technika, vojsko, které tvoří náš obor úvahy (univers de discours).³⁾

Zaměňme-li predikát „vševojskově“ predikátem „vojskově“ u prvních tří objektů a objekt „vojskový subsystém (subsystém služeb)“ objektem „vojsko“, dostaneme relaci „vojskově velet“.

Je zřejmé, že mezi těmito objekty jsou jisté vztahy (relace). Dále budeme používat těchto zkratk:

- „1“ – náhradou za „velitel“,
- „2“ – náhradou za „štáb“,
- „3“ – náhradou za „řídící technika“,
- „4“ – náhradou za „vojsko“.

Nechť objekty 1, 2, 3, 4 tvoří třídu A . Pokud nebude jinak řečeno, bude se třídou rozumět vždy neprázdná a konečná třída.

Definice 1: Kartézským součinem tříd A a B (symbolicky $A \times B$) budeme nazývat třídu všech uspořádaných dvojic (a, b) , kde $a \in A$; $b \in B$. (Čteme a je prvkem třídy A , b je prvkem třídy B).

Příklad 1: $A = \{1; 2\}$
 $B = \{1; 2; 3\}$

$A \times B = \{(1,1); (1,2); (1,3); (2,1); (2,2); (2,3)\}$

(Symbol $\equiv$ čteme: je ekvivalentní, rovnocenné.)

Definice 2: Budeme říkat, že třída A je podtřídou třídy B (symbolicky $A \subset B$) tehdy a jen tehdy, jestliže pro všechna $x \in A$ platí taktéž, že $x \in B$.

Příklad 2: $A = \{1; 2\}$
 $B = \{1; 2; 3\}$

$A \subset B$, neboť pro všechna $x \in A$ platí, že jsou taktéž prvky B .

Definice 3: Dvoučlennou (binární) relací, definovanou na třídách A, B , budeme nazývat

každou podtřídu R kartézského součinu tříd A a B [symbolicky $R \subset (A \times B)$].

Protože se budeme zabývat jen relacemi, definovanými na jediné třídě, zavedme definici 4.

Definice 4: Dvoučlennou (binární) relací, definovanou na třídě A , budeme nazývat každou podtřídu R třídy $A \times A$.

Definice 5: Jestliže pro nějakou uspořádanou dvojici platí: $(a, b) \in R$ a současně $(a, b) \in R$, kde $R \subset (A \times A)$, pak budeme říkat, že uspořádaná dvojice (a, b) splňuje relaci R (která je definovaná na třídě A), nebo také budeme říkat, že a je v relaci R s b (symbolicky aRb), a naopak o uspořádaných dvojicích $(a, b) \in R$, které nejsou prvky R , říkáme, že nesplňují relaci R .

Příklad 3: $A = \{1; 2\}$

$(A \times A) = \{(1,1); (1,2); (2,1); (2,2)\}$.

Nechť $R = \{(2,1)\}$

(R je tedy jednoprvková třída).

Takto jsme vlastně definovali relaci R (být větší) na třídě A .

Výraz „ $(2,1) \in R$ “ čteme „2 je v relaci R (být větší) s 1“; zkráceně: „2 je větší než 1“.

Zbývající tři dvojice $(1,1); (1,2); (2,2)$; nesplňují R .

Poznámka 1: nechť A má n prvků, pak $(A \times A)$ má n^2 prvků, neboť jde obecně o variace k -té třídy n prvků s opakováním, pro které platí vzorec:

$$V_k(n) = nk.$$

Vraťme se k naší množině $A = \{1; 2; 3; 4\}$. Chceme-li definovat binární relaci, uděláme nejprve kartézský součin

$A \times A = \{(1,1); (1,2); (1,3); (1,4); (2,1); (2,2); (2,3); (2,4); (3,1); (3,2); (3,3); (3,4); (4,1); (4,2); (4,3); (4,4)\}$ x

Poznámka 2: Z tohoto kartézského součinu je možné vytvořit 2^{16} binárních dvojic x , tj. 65 625 (obecně 2^{n^2} , kde n je počet prvků třídy A).

Jde o kombinace 16 prvků, které mohou být 0,1, ..., 16-tého řádu. Nultým řádem se rozumí prázdná třída. Tedy celkový počet kombinací je součet

$$\binom{16}{0} + \binom{16}{1} + \dots + \binom{16}{16}$$

Nechť $R_1 = \{(1,2); (1,4); (2,4)\}$.

Je zřejmé, že $R_1 \subset (A \times A)$.

Tímto je definována relace R_1 , které budeme říkat „velet“. Výraz „ $(1,4) \in R_1$ “ můžeme vzhledem ke konvencím výše uvedeným číst „1 je v relaci velet s 4“, neboli „velitel je v relaci velet vojsko“, zjednodušeně „velitel vel

²⁾ Rusky „perečislit“, anglicky „enumerate“ se do češtiny obvykle překládá „vyjmenovat“ nebo „vyčíslet“.

³⁾ Správně bychom měli psát vševojskový velitel, vševojskový štáb, vševojsková řídící technika, vojskový subsystém (subsystém služeb).

vojsku". Relace R_1 byla definována „bez pomoci“ 3; je tedy vidět, že na této úrovni je 3 v jistém smyslu zbytečné.

Od binárních relací přecházíme k ternárním (tříčlenným) relacím.

Definice 6: Tříčlennou relací, definovanou na třídě A , budeme nazývat každou podtřidu R třídy $(A \times A \times A)$.

Poznámka 3: Pro kartézský součin platí asociativní zákon.

Definice 7: Platí-li pro nějakou uspořádanou trojici: $(a, b, c) \in A \times A \times A$ a současně $(a, b, c) \in R$, kde $R \subset A \times A \times A$, pak budeme říkat, že uspořádaná trojice (a, b, c) splňuje relaci R , a naopak o uspořádaných trojicích $(a, b, c) \in A \times A \times A$, které nejsou prvky R , říkáme, že nespĺňují relaci R .

Vraťme se k naší třídě $A = \{1; 2; 3; 4\}$.

Chceme-li definovat tříčlennou relaci, uděláme nejprve kartézský součin (symbol ... čteme: až)

$$(A \times A \times A) = \{(1, 1, 1); (1, 1, 2); \dots; (4, 1, 3); (1, 2, 1); (1, 2, 3); \dots; (4, 2, 3); (1, 3, 1); (1, 3, 3); \dots; (4, 3, 3); (1, 4, 1); (1, 4, 3); \dots; (4, 4, 3); (1, 1, 2); (1, 1, 4); \dots; (4, 1, 4); (1, 2, 2); (1, 2, 4); \dots; (4, 2, 4); (1, 3, 2); (1, 3, 4); \dots; (4, 3, 2); (1, 3, 4); \dots; (4, 3, 4); (1, 4, 2); (1, 4, 4); \dots; (4, 4, 4)\}$$

Nechť $R_2 = \{(1, 2, 4); (1, 3, 4); (2, 3, 4); (1, 3, 2)\}$.

Je zřejmé, že $R_2 \subset (A \times A \times A)$.

Tím je definována relace R_2 , které budeme říkat „velet₂“.

Výraz „ $(1, 2, 4) \in R_2$ “ můžeme vzhledem k výše uvedeným konvencím číst „uspořádaná trojice $(1, 2, 4)$ splňuje relaci R_2 “. Zde je již možnost vhodné vojenské interpretace (významového objasnění). Jednou z možných vojenských interpretací je tato: Výraz „ $(1, 2, 4) \in R_2$ “ budeme interpretovat jako „1 velitel velí 2 s pomocí 4“ čili zjednodušeně „velitel velí vojsku s pomocí štábu“. Jiná interpretace je „velitel a štáb velí vojsku“ atd.

K definování relace R_2 lze říci, že bylo 3 potřebné.

Přejdeme nyní od tříčlenných k čtyřčlenným relacím.

Definice 8: Čtyřčlennou relací, definovanou na třídě A , budeme nazývat každou podtřidu R třídy $A \times A \times A \times A$.

Definice 9: Platí-li pro nějakou uspořádanou čtveřici $(a, b, c, d) \in A \times A \times A \times A$ a současně $(a, b, c, d) \in R$, kde $R \subset (A \times A \times A \times A)$, pak říkáme, že uspořádaná čtveřice (a, b, c, d) splňuje relaci R a naopak. O uspořádaných čtveřicích $(a, b, c, d) \in A \times A \times A \times A$, které nejsou prvky R , říkáme, že nespĺňují relaci R .

Vraťme se opět k naší třídě $A = \{1; 2; 3; 4\}$.

Chceme-li dále definovat čtyřčlennou relaci, uděláme nejdříve kartézský součin $A \times A \times A \times A$, který by měl 256 prvků (uspořádaných čtveřic); pro nedostatek místa je neuvádíme.

Nechť $R_3 = \{(1, 2, 3, 4); (1, 3, 2, 4)\}$.

Je zřejmé, že $R_3 \subset (A \times A \times A \times A)$.

Tím je definována relace R_3 , které budeme říkat „velet₃“.

Výraz „ $(1, 2, 3, 4) \in R_3$ “ vzhledem k výše uvedeným konvencím můžeme číst „uspořádaná čtveřice $(1, 2, 3, 4)$ splňuje relaci R_3 “. Opět můžeme vyvodit několik vojenských interpretací. Jednou z teoreticky možných je tato: „1 velitel velí 4 s pomocí 2 a 3“ čili zjednodušeně „Velitel velí vojsku s pomocí štábu a řídicí techniky“. Další možné interpretace jsou: „1 velitel 4 ve spolupráci s 2 a s pomocí 3“, nebo „1 a 2 velí 4 s pomocí 3“ (pro obě tyto interpretace by ovšem muselo R_3 být definováno jinak) atd.

K definování relace R_3 lze říci, že bylo 3 nutné.

„Velet“ je nyní možné chápat jako sjednocení „velet₁“, „velet₂“ a „velet₃“.

Tedy: $R = R_1 \cup R_2 \cup R_3$, přičemž R je definováno na třídě A .

Je nutné přihlížet k možnosti variant pro jednotlivé R_i ($i = 1, 2, 3$) vzhledem k empirii. Závisí totiž na složitosti situace, množství informací, platných vojenských řádech a předpisech apod., v jakém smyslu a kterého R_i „se použije“. Jedna z možných variant je právě naše relace R .

Z toho všeho vyplývá

$$R = \{(1, 2); (1, 4); (2, 4); (1, 2, 4); (1, 3, 4); (2, 3, 4); (1, 3, 2); (1, 2, 3, 4); (1, 3, 2, 4)\},$$

tedy třída s osmi prvky. Ovšem zase je nutné zdůraznit, že při vojenské interpretaci je to jedna z možných. Je zřejmé, že při jiné interpretaci je možné obdržet jiné R .

Dále je rovněž možné „rozšířit“ třídu A např. tím způsobem, že provedeme jisté rozlišení uvnitř 3 a 4 (tj. „uvnitř“ řídicí techniky a vojsk). Např. „4“ je možné rozdělit na „živou sílu vojsk“, „techniku vojsk“, „3“ na „výpočetní techniku“, „přenosovou techniku“ a „leteckou

techniku", čili ve skutečnosti jak A , tak i R mohou být „proměnné“. Na třídě, která by vznikla uvedeným rozlišením, lze definovat R_1 atd., což ponecháme k úvaze čtenáři.

Poznámka 4: „velet_x“, kde $x = 1, 2, 3$, se může číst „velí ve smyslu x “.

V našem příkladu z předemné oblasti subsystému vševojskového velení ČSLA přiřadili

jsme jménům vojenského jazyka (podle vžitě vojenské terminologie) předměty. Řečeno v terminologii logické sémantiky, označili jsme předměty a relace určitého logického typu jmény a výrazy.

Analogicky by bylo možné analyzovat další dílčí subsystémy velení. Taková analýza by však přesáhla rámec tohoto článku.

SÉMANTICKÁ STRUKTURA POJMU „SYSTÉM VELENÍ“

Při sémantické analýze pojmu „systém velení“ budeme předpokládat, že existuje základní dvojice (trojice) pojmů v dílčích disciplínách vojenské vědy. Každá vojenská disciplína, včleněná do přílohy 1, představuje jednu abstraktní rovinu (třidu). Abstraktní roviny jsou seřazeny za sebou vertikálně podle empirického vojenského posouzení. Abstraktní základní dvojice (trojice) každé dílčí vojenské disciplíny je **kritériem rozeznání totožnosti nebo rozdílnosti smyslu jmen**.

Kritérium rozeznání totožnosti nebo rozdílnosti smyslu jmen vymezují podmínky jazykové korektnosti, sémantické korektnosti a formálně logické korektnosti.

Jazykovou korektnost vymezuje pojem jazykové antonymie, která značí, že opačný význam pojmu je označen dvěma různými jmény.

Sémantická korektnost se vymezuje na základě empirické explikace (tj. jistého vysvětlení s pomocí dosavadních intuitivních představ). Empirická explikace vyplývá z empirické podstaty vojenské vědy.

Doktrínálnost – nedoktrínálnost. Doktrínálním systémem velení se rozumí takový subsystém velení, který byl oficiálně přijat členskými státy Varšavské smlouvy a vojenskou komisí obrany ČSSR a je kodifikován jako právní norma. Nedoktrínálním systémem velení se rozumí subsystém velení k zajištění rozvoje velení bez zřetele ke koalici a československé vojenské doktríně v oblasti velení.

Válečnost – neválečnost (mírovost). Válečným systémem velení se rozumí subsystém velení za války, který se připravuje v míru, za války je však modifikován podle skutečných ekonomických a technických možností vojenské koalice Varšavské smlouvy a ČSSR a podle aktivního nepřátelského působení na systém velení. Mírovým systémem velení se rozumí subsystém velení v míru, který je budován a modifikován podle dosaženého stupně poznání řídicí práce ve společnosti a v armádě a podle skutečných ekonomicko-technických možností státu.

Strategičnost – nestrategičnost (operačnost a taktičnost). Strategickým systémem velení se rozumí subsystém velení na velitelském stupni vrchního velitelství a vyššího svazu. Operačně taktickým systémem velení se rozumí sub-

systém velení na velitelském stupni svazů, svazků, útvarů a jednotek.

Polnost (frontovost) – nefrontovost (teritoriálnost). Polním systémem velení se rozumí subsystém velení, který se uplatňuje v polních podmínkách na území i mimo území ČSSR buď při skutečném ozbrojeném zápasu, nebo při různých manévrech a cvičeních. Teritoriálním systémem velení se rozumí subsystém velení, který se uplatňuje mimo polní podmínky jen na území ČSSR.

Horizontálnost – nehorizontálnost (vertikálnost). Horizontálním systémem velení se rozumí subsystém velení, který je diferencován po speciálních vojenských činnostech, přesně vymezených a ohraničených (např. subsystém velení raketovému vojsku a dělostřelectvu apod.). Vertikálním systémem velení se rozumí subsystém velení, který je diferencován po jednotlivých velitelských stupních.

Automatizovanost – neautomatizovanost. Automatizovaným systémem velení se rozumí subsystém velení, do něhož jsou včleněny samočinné počítače, zařízení pro přenos dat a speciální přídavná zařízení a v němž velitelský sbor má vyšší úroveň velitelského vyjadřování. Neautomatizovaným systémem velení se rozumí subsystém velení, do něhož nejsou včleněny samočinné počítače a v němž velitelský sbor má nižší úroveň vyjadřování.

Teoretičnost – neteoretičnost (praktičnost). Teoretickým systémem velení se rozumí subsystém velení, který je rozpracován jen na úrovni teoretického (perspektivního) a aplikovaného výzkumu. Praktickým systémem velení se rozumí subsystém velení, kterého se používá v praxi ozbrojených sil.

Diachroničnost (diachronie) – nediachroničnost (synchroničnost, synchronie). Diachronním systémem velení se rozumí systém a subsystémy velení, které mají vlastní historii, tj. zkoumání systému a subsystému velení v jejich vývoji. Synchronním systémem velení se rozumí systém a subsystémy velení, které se zkoumají v dané době bez vývojového zřetele.

Podtržená jména, která zavádíme, mají tedy vojenský smysl a tento **vojenský smysl je jistým vojenským pojmem** abstraktního předmětu „systém velení“, který je daným jménem

blíže specifikován (např. doktrinální systém velení – nedoktrinální systém velení atd.).

Systém velení je pak obecným pojmem vojenské vědy a ostatních věd jako celku.

Formální korektnost vymezuje vztah (relaci) rodové nadřazenosti a druhové podřízenosti nejabstraktnějších pojmů dílčích vojenských disciplín. Nejabstraktnější pojem jistě dílčí vojenské disciplíny je smyslově binární opositum (dvoučlenný protikladný pojem). Každý člen oposita je v sémantickém strukturním vztahu s nejabstraktnějším pojmem jiných vojenských disciplín.⁴⁾ Sémantický strukturní vztah vyplývá z hierarchického uspořádání disciplín vojenské vědy.

V příloze 1 je znázorněna sémantická struktura pojmu „systém velení“. Vyplývá z ní, že pojem „systém velení“, který je v této koncepci vymezen intensionálně, zahrnuje 7 nejabstraktnějších pojmů, které jsou vertikálně seřazeny. Abstraktní roviny jsou označeny pořadovými čísly 2–8. Pořadové číslo 1 má obecná rovina, kterou je vojenská věda a ostatní vědy.

Podstatnými vlastnostmi intensionální sémantické analýzy jsou tyto:

Intensionální sémantická analýza pojmu „systém velení“ umožňuje jeho pojetí v přesné diferencovaném smyslu a má význam pro přesné vymezení jistého subsystému velení (např. pro přesné ohraničení základního a aplikovaného výzkumu pro realizaci určitého subsystému velení ve vojenské praxi).

V základním výzkumu řeší válku jako celek mnoho věd: vojenská věda, politická věda, ekonomická věda a další vědecké obory. Jisté poznatky těchto věd se zobrazují ve vojenské doktríně, která pak v aplikovaném výzkumu a ve vojenské praxi klade požadavky na shora vyjme-

nované a další vědy. Příloha 1 vyjadřuje pojem „systém velení“ nejen v rovině základního výzkumu, ale i v rovině výzkumu aplikovaného a ve vojenské praxi.

K formálnímu logickému popisu: Intensionálně vymezují pojmy uvedené v příloze 1 a předpokládáné v předchozím textu, jisté třídy, které nejsou vždy stejného typu, a nejsou také nutně disjunktivní či nedisjunktivní atd. (To co bylo uvedeno, závisí právě na postulaci (předpokladech), která je obvykle vedená v duchu přijatých konvencí).

Zabývat se hierarchičností i dalšími vztahy mezi těmito třídami by si vyžádalo hlubší a rozsáhlejší práci, kterou se hodláme zabývat na jiném místě.

Postup, který jsme zvolili, je v intensionální sémantice přípustný. Postulace abstraktních entit (pojmů z jisté oblasti) není nikterak neobvyklá a nedovolená. Analogicky si např. počítáme v aritmetice, kdy předpokládáme existenci nespočetného mnoha reálných čísel, tedy mnohem více, než může existovat jmen, která je označují. Z toho plyne, že některá reálná čísla mají zůstat neoznačena. Podle A. Churcha existence pojmů (konceptů) také nezávisí na jistém jazyku, neboť předpokládáme, že pojmy existují, i když jsou nevyjádřeny (analogicky jako u reálných čísel).

V soulase s A. Churchem jsme zavedli do našeho systému pojmy (koncepty) axiomaticky s jistou postulací. Podle koncepce A. Churcha pojmy jsou postulované abstraktní objekty s postulovanými vlastnostmi. V příloze 1 jsou to jména, která mají vojenský smysl neboli intenci a tento smysl (intense) je jistým pojmem (konceptem) předmětu, který je daným jménem označován (např. systém velení, doktrinální systém velení – nedoktrinální systém velení atd.).

* * *

Jak snad ukázala logicko-sémantická analýza pojmu „systém velení“, je tato metoda pro čtenáře náročná po dvou stránkách: 1. logické, 2. jazykové. Autoři předpokládají, že čtenář je seznámen se základy matematické logiky nebo že článek alespoň vzbudí jeho zájem, aby se s logikou seznámil. V článku jsme nemohli matematickou logiku rozsáhle objasňovat. Snažili jsme se, abychom čtenáři alespoň usnadnili čtení symbolů.

⁴⁾ Vnitřní sémantická struktura je ovšem charakteristická i pro nejabstraktnější pojem každé dílčí vojenské disciplíny. Popsat tuto vnitřní strukturu by mělo být úkolem logiky a sémantiky každé vojenské dílčí disciplíny. Autoři jsou si vědomi diskutabilnosti otázky, které disciplíny do vojenské vědy patří a které do ní nepatří. Z tohoto důvodu jsme do přílohy zařadili jen vojenské disciplíny, které jsou nesporné. Je samozřejmě, že disciplíny vojenské vědy je možné dále redukovat nebo rozšiřovat. Při řešení sémantické struktury pojmu „systém velení“ v tomto článku jde nám o ukázkou jednoho z možných přístupů, a to na základě intensionální (hlubinné) sémantiky.

Stav jazykovědného bádání v ČSLA je takový, že se prozatím malá skupinka odborníků zabývá výzkumem pracovně praktického vojenského jazyka a stylu (tj. velitelským jazykem a stylem psané podoby) – jinak řečeno, výzkumem textů bojových a štábních dokumentů za účelem racionalizace velitelského jazyka a stylu, typizace textů bojových dokumentů a jejich perspektivního zpracování na samočinných počítačích. Teoretickovědeckým vojenským jazykem a stylem (tj. jazykem vojenské vědy) ani komplexně ani diferencovaně po jednotlivých oborech se prozatím nikdo vážně v armádě nezabývá, ačkoli by z takového výzkumu byl velký vědecký a ekonomický užitek. Základní teoretické podmínky pro takový výzkum jsou vytvořeny. Vojenští odborníci a jazykovědci pracovníci, kteří by se zabývali výzkumem jazyka vojenské vědy, mohli by totiž navázat nejen na tradice předmnichovské čs. armády, ale především

využit koncepce budování racionálního velitelského jazyka a stylu pro velitelskou konverzaci v automatizovaném systému velení, využit zpracovaných a postupně odlaďovaných programů pro výzkum velitelského jazyka a stylu.

Některé poznatky a zkušenosti ze socialistických a kapitalistických armád ukazují, že koordinace a dělba práce na tomto úseku práce, mající význam pro strojové zpracování jazykových vojenských informací, pro informační a doku-

mentační službu armády, vojenskou vědu a přípravu vojenských osob z hlediska užívání jasněného a logického vojenského jazyka, je nutná nejen v rámci ČSLA, ale také v rámci vojenské koalice Varšavské smlouvy. Ve vojenské koalici Varšavské smlouvy jde perspektivně o vybudování logické soustavy vojenských pojmů – termínů a o strojový překlad textů bojových dokumentů do jednotlivých národních jazyků členských států Varšavské smlouvy při velitelské konverzaci.

Příloha I

Poř. čís.	Abstrakční rovina	Kritérium	Pojem (koncept)						
1	vojenská věda a ostatní	obecnost	systém velení						
2	vojenská doktrína	doktrínálnost nedoktrínálnost	<table><tr><td>D</td><td>N</td></tr></table>	D	N				
D	N								
3	skutečnost (praxeologie) ozbrojeného zápasu	válečnost mírovost	<table><tr><td>V</td><td>M</td></tr></table>	V	M				
V	M								
4	teorie ozbrojeného zápasu	a) strategičnost operatičnost taktičnost b) polnost (frontovost) teritoriálnost	<table><tr><td>S</td><td>O</td><td>Ta</td></tr><tr><td colspan="3"> ↓ P ↓ T </td></tr></table>	S	O	Ta	↓ P ↓ T		
S	O	Ta							
↓ P ↓ T									
5	teorie velení	horizontálnost vertikálnost	<table><tr><td>H</td><td>Ve</td></tr></table>	H	Ve				
H	Ve								
6	operační výzkum (vojenská technologie)	automatizovanost neautomatizovanost	<table><tr><td>A</td><td>Na</td></tr></table>	A	Na				
A	Na								
7	skutečnost (praxeologie) velení	teoretičnost praktičnost	<table><tr><td>Te</td><td>Pr</td></tr></table>	Te	Pr				
Te	Pr								
8	historie	diachroničnost synchroničnost	<table><tr><td>Di</td><td>Sy</td></tr></table>	Di	Sy				
Di	Sy								

Legenda:	D — doktrínální	H — horizontální
	N — nedoktrínální	Ve — vertikální
	V — válečný	A — automatizovaný
	M — mírový	Na — neautomatizovaný
	S — strategický	Te — teoretický
	O — operační	Pr — praktický
	Ta — taktický	Di — diachronní
	P — polní	Sy — synchronní
	T — teritoriální	

PŘESTAVBA

vojenského vysokého školství

POKRAČUJE

Dne 1. září 1967 byla zahájena příprava důstojníků z povolání u několika oborů podle nového systému přípravy kádřů ČSLA. Tím byly v podstatě splněny i úkoly první etapy přestavby vojenského školství v duchu usnesení předsednictva ústředního výboru z 8. března 1966.

Úkoly této etapy byly velmi složité, náročné a byly řešeny pod značným tlakem času, ne vždy v názorové jednotě na mnohé problémy. Je to přirozené, neboť nová koncepce rozvoje školské soustavy v ČSLA vychází převážně z určitých hypotéz a nemohla se pevněji opřít ani o hlubší vědecký výzkum vojenského školství, ani o žádný příklad, tím méně o zkušenosti z obdobných vzdělávacích soustav v jiných armádách.

Proto i dnes, kdy hlavní těžiště práce se přesunuje do vojenských škol, bude

třeba dále bojovat nejen za správné chápání principů přestavby a za jednotu názorů při podrobném rozpracování schválených učebních dokumentů, ale především za realizaci těchto principů při zpracování učebních fondů a v učebně výchovném procesu.

Proč zdůrazňuji především tuto skutečnost?

Je nesporné, že učební plány, učební programy, tematické plány, správné formulování učebních cílů a obsahů jednotlivých předmětů mají zásadní význam v novém pojetí přípravy kádřů ČSLA. **Dávají však jen určitý organizační rámec, který musí být vyplněn tím, co vytvoří skutečně novou kvalitu učebně výchovného procesu, co přivede ke splnění cíle přestavby vojenského školství.**

...

Dále si všimnu, co bylo již na přestavbě vysokého vojenského školství rozhodnuto a uskutečněno, v čem dosaženo jednoty a kde při konkrétním rozpracování dříve schválených zásad dochází stále ještě k dalšímu střetávání názorů, k nejjasnostem a pochybnostem, které by mohly ne-

gativně ovlivnit další práci, kdybychom na ně včas a správně nereagovali.

Stranické a pedagogické aktivity, vědecké rady fakult VAAZ a vojenský odborný tisk v minulém roce značně přispěly, aby velitelský sbor naší armády a stálý stav vojenských škol byl seznámen s obsahem

nové soustavy vojenského školství a aby pochopil příčiny i cíle přestavby. V té době nebylo podstatnějších připomínek ke zpracovávaným studiím, které byly podkladem k určení nomenklatury studijních oborů, specializací a profilů jejich absolventů.

Kladně byla hodnocena snaha, aby studium na vojenských vysokých školách se stalo přitažlivější pro naši mládež, aby vojenské školy měly dostatečně širokou náborovou základnu k výběru opravdu kvalitních uchazečů. K přitažlivosti mělo přispět zejména to, že posluchači vojenských vysokých škol v průběhu 4—5 let dostanou nejen plně vysokoškolské vzdělání, ale že současně absolvují i základní vojenskou službu. Tím budou nesporně preferováni před absolventy civilních vysokých škol, kteří kromě vojenské přípravy v době vysokoškolského studia (600 hodin) pokračují ještě jeden rok v základní vojenské službě u útvarů.

Na druhé straně však toto řešení přineslo celou řadu problémů, a proto i ostrá střetnutí názorů v době, kdy se začal projevovat konkrétnější vliv na rámcové a především na podrobné učební plány.

Základní výcvik a vojenská příprava, jímž musí posluchači projít (aby kromě teoretického základu získali ve škole alespoň některé praktické zkušenosti, nezbytné zejména z hlediska bojové pohotovosti, k plnění povinností v nástupní funkci po absolvování školy) vyžadují totiž nutný čas, který se pak nedostává jak ve společenských vědách, v obecném teoretickém základu a jeho aplikaci, tak i v teoretických předmětech specializace. Protože nebylo možné narušit základní principy přestavby, tj. požadavek, aby absolventům byla především poskytnuta široká technická příprava s patřičně zvýrazněnou přípravou společenských věd, základy logiky a obecné metodologie soudobé vědy, došlo u některých specializací k situaci, kdy bylo obtížné nebo nebylo ani možné vytvořit dostatečné podmínky pro vojenskou přípravu a pro konkrétní přípravu důstojníka - specialisty (i když tato příprava byla správně chápána jen jako součást širšího cíle). V průběhu další práce na přestavbě byla tato otázka středem pozornosti a příčinou četných rozdílných názorů. Např. mnozí soudruzi ukazovali, že v některých případech absolventi civilních vysokých škol na konci základní vojenské služby — vzhledem k vyhrazené době vojenské přípravy — mohou být v ní i ve speciální přípravě lépe připraveni, než absolventi vojenských vysokých škol.

V novém systému budou přicházet na vojenskou vysokou školu posluchači bez

jakýchkoliv znalostí jak obtížnosti vojenské služby, tak i náročnosti vysokoškolského studia. To může způsobit značnou „úmrtnost“ ve studiu — dokonce větší, než na civilních vysokých školách. To by byl zjev velmi nevídaný a jeho řešení by bylo složitější, než na civilních vysokých školách.

To, že posluchači neabsolvují ani jeden rok základní vojenské služby u útvaru před nástupem na vojenskou vysokou školu, že nebudou připraveni na svoje povolání na základě vlastních, tvrdých zkušeností ze služby u bojových jednotek, že poznají tvrdé podmínky práce důstojníka z povolání v vojsk až po absolvování vojenské vysoké školy, může mít i další negativní následky. V době, kdy budou již vázání závazkem, nemusí být vždy dostatečně morálně připraveni na těžkou službu u bojových útvarů a navíc — ne vždy budou znát skutečný život, potřeby a myšlení vojáků a poddůstojníků základní služby z vlastní praxe, ale spíše jen z pohledu velitele, připravovaného ve škole převážně teoreticky.

Připustím-li, že v těchto námitkách může mít co činit jen zakořeněná tradiční postoj k novému a nevzrůšenému, nelze v těchto obavách nevidět i jistý reálný základ. Proto je nutné počítat vedle kladů i s určitými ne právě příznivými důsledky přijatého řešení. Námitky byly předneseny a známy velení armády i ještě před přijetím rozhodnutí. Konkrétní situace, tj. nízká přitažlivost systému vojenského vzdělávání pro mládež a v důsledku toho smířování se i s nižší kvalitou získaných posluchačů vojenských škol, donutily však velení dát přednost uvedenému řešení.

Dále se různé uvažuje nad stanovenou nomenklaturou studijních oborů. Zatímco nejsou v podstatě vážnější připomínky k některým oborům (např. k oboru velitelsko-organizačnímu vševojskovému), jsou někdy obavy, zda např. u oboru spojovacího, PVO, vojenskochemického je opravdu reálné (a i účelné) připravovat absolventy v průběhu pěti let stejně kvalitně jak na funkce velitelské, tak i na funkce technické. Zastánci jednoho názoru zdůrazňují, že množství a složitost bojové techniky, zejména u útvarů speciálních vojsk (spojovacího, chemického atd.) nutně vyžadují, aby i jejich velitelé byli připraveni na úrovni provozních inženýrů. Ukazují i na možnost všestrannějšího využití takto připravených absolventů v praxi buď na velitelských, nebo v technických funkcích podle toho, v které oblasti se absolvent u vojsk lépe osvědčí.

Opdůrci na druhé straně uvádějí, že čím složitější je bojová technika, tím nutnější je diferenciaci v povinnostech a znalostech — tedy i v přípravě velitele a technického zástupce. Zdůrazňují, že i **charakter boje si vynucuje respektovat speci-
fičnost funkce velitele a jeho technického zástupce, specialisty profilu provozního inženýra.** Nepokládají za reálné připravit za 5 let univerzálního vysokoškolsky vzdělaného odborníka. Dokazují, že v přípravě velitele by měly převažovat především společenskovo-vední a vojenské disciplíny (taktika, operační umění, velení vojskům), i když jsou si plně vědomi nezbytnosti solidního teoretického základu z všeobecně vědních a technických předmětů. **Na-
proti tomu u posluchačů, kteří budou za-
stávat funkce provozních inženýrů (tech-
nických zástupců), mělo by tomu být obrá-
cené** — v jejich přípravě by tedy měly převažovat všeobecně vědní a odborné technické disciplíny. Stoupenci těchto názorů často poukazují na obdobné řešení jak v Sovětské armádě, tak i v jiných armádách velkých států.

Oba názory uvádějí vážné důvody pro i proti dnešnímu velitelsko-inženýrskému oboru. Byly známy již v letech 1960—61, kdy byl tento obor na VAAZ připravován a zaváděn. Avšak teprve praxe, tj. uplatnění absolventů tohoto oboru u vojsk a ve štábech, dala správnou odpověď. Proto pokládám za velmi důležité a nutné pečlivě sledovat práci prvních absolventů velitelsko-inženýrských specializací u vojsk, objektivně zhodnotit klady i nedostatky v jejich práci, analyzovat příčiny a teprve pak vyvodit konečné závěry.

Stanovená nomenklatura oborů v novém systému vojenského školství neřešila tento problém u všech druhů vojsk podle jedné zásady. Zatímco u některých druhů vojsk (např. tankového a ženijního) se nadále počítá s rozdílnou přípravou velitelů (ve skupině vojenských věd v oboru velitelsko-organizátorském) a jejich technických zástupců (ve skupině strojírenství v oboru tankovém a automobilním nebo ženijním), u jiných druhů vojsk je příprava všech důstojníků jednotná (např. u PVO a spojovacího vojska ve skupině elektrotechnické, u chemického vojska ve skupině technické chemie).

Při stanovení oborů bylo nutné bojovat především proti tendenci připravovat důstojníky ve značném počtu úzkých specializací. Tato tendence vycházela ze snahy, aby absolventi byli již na vojenské vysoké škole připraveni jako specialisté na konkrétní funkce. Stoupenci této tendence zdůvodňovali svoje stanovisko zejména tím, že to vyžaduje stálá bojová

pohotovost vojsk naší armády. Dále uvádějí, že kromě toho režim života vojsk ani nedovoluje, aby se absolventi mohli delší dobu zpracovávat do svých funkcí a aby se teprve u útvarů učili to, co potřebují znát k řízení bojové a politické přípravy i k plnění všech ostatních funkčních povinností uvedených v našich řádech a předpisech. **Účelové zaměření profilů absolventů, především na požadavky současné praxe vojsk, by vedlo k značné úzkým oborům, k zvýšení jejich počtu nebo k nadměrnému prodlužování doby studia.** Světový vývoj vysokého školství, a to i vojenského, jde však dnes z objektivních důvodů opačným směrem. Pokládá za nutné vyzbrojit posluchače již na začátku povolání širokým univerzálním základem, naučit je věcně a kriticky myslet a tvůrčím způsobem aplikovat teorii.

Příprava na konkrétní funkce by měla být úkolem především nástupní praxe u vojsk, ve štábech. Příprava užších specialistů musí být předmětem popromočních nebo postgraduálních forem studia. Tato tendence byla také vzata za základ nového systému vojenského vysokého školství.

Různé názory jsou i na **zaměření týlových oborů.** Pracovníci, kteří připravovali zásady nového vysokoškolského systému, dávali těmto oborům především charakter organizátorsko-ekonomický, neboť viděli hlavní činnost v oblasti plánování, distribuce zásob, v organizaci a provádění týlového zabezpečení. Naproti tomu mnozí pracovníci týlu zdůrazňují daleko více stránku ekonomickou, znalost výroby a technologie. Protože absolventi týlových oborů mají nastupovat na funkce u útvarů a to, že byly v jejich přípravě zdůrazňovány i výše uvedené aspekty, způsobilo, že mnozí týloví pracovníci požadují pro své obory jiné, zpravidla užší zaměření a podstatně delší dobu studia, než u ostatních velitelsko-organizátorských oborů.

Uvedu i další názory na pojetí týlových oborů, zejména některých vševojskových velitelů útvarů a svazků druhů vojsk. Mnozí z nich naopak doporučují snížit počet týlových oborů a užší specializaci (proviantsní, výstrojní) organizovat na základě studia vševojskového týlu až v samém závěru studia, popřípadě až v popromočním studiu.

Diskuse a další střetávání všech těchto názorů pomůže nakonec nalézt co nejučelnější a nejvýhodnější řešení. To, že týlové specializace zahájí až v příštích letech, dává možnost uvážlivě rozpracovat jejich pojetí a přípravu na základě obecně platných tendencí.

Mnoho soudruhů ukazuje i na účelnost užší spolupráce s civilními vysokými ško-

lami při přípravě některých úzkých oborů, kde absolventů je v armádě potřeba jen malý počet a jejich příprava by byla v civilu ekonomičtější (např. u finančního oboru, v povětrnostní službě, v geodezii a kartografii apod.) cestou vojenské nadstavby.

I to by mohlo vést ke snížení počtu oborů a k soustředění úsilí na kvalitu školení

lení typických vojenských oborů. Na druhé straně je však nutné vidět značné obtíže a omezené možnosti vojenské správy při náboru takových specialistů. Mohla by však pomoci stipendia poskytovaná vojenskou správou, obdobně jak již úspěšně praktikují mnohé civilní závody nebo kraje.

* * *

K hlubšímu poznání celé řady dalších problémů, jejich vzájemných a často velmi složitých vztahů v novém systému vojenského školství došlo však teprve při rozpracování návrhů učebních plánů. Nejostřeji se projevily sice objektivní, ale vzájemně často zcela protichůdné skutečnosti.

Zatímco požadavky na znalosti a mnohdy i na praktické návyky důstojníka z povolání každým rokem rostou, délka jeho přípravy v novém systému se neprodloužila, ale naopak zkrátila (celková doba dosavadního studia v učilišti a na vojenské akademii). Z nedocení této rozporné skutečnosti došlo již na počátku přestavby k nereálnému stanovení profilů absolventů, a proto bylo nutné přikročit k jejich podstatné úpravě. Teprve rozpracování učebních plánů přesvědčivě ukázalo, že **nový systém přípravy důstojníka z povolání nelze chápat jako prostý součet kvalit absolventa dosavadního učiliště a vojenské akademie.** Mnozí velitelé, pracovníci štábů i příslušníci MNO byli proto zklamáni, že nový systém dá absolventům sice základní vysokoškolské vzdělání ve společenskovědní přípravě, v oblasti přírodovědní a technické, ale že jejich vojenskoodborná příprava se omezí jen na základní velitelské funkce (velitele čety, roty). I když bylo dostatečně vysvětleno, že nová vojenská vysoká škola nemůže ve stanovené délce studia připravit absolventy na vyšší velitelské a štábní stupně a že teprve postgraduální studium absolventy připraví na vyšší funkce, měli k tomu mnozí důstojníci nadále svoje výhrady. Jednou z nejčastějších bylo to, že při zdůvodňování předností nového systému školství se někdy (podle mého názoru zcela nesprávně) uvádělo, že v něm nebude již docházet k narušování bojové pohotovosti vojsk častým odvoláváním důstojníků do dlouhodobého školení, do různých kursů apod. Je proto třeba zcela otevřeně říci, že i v novém systému se budou muset důstojníci učit po celý život, že celá doba jejich aktivní služby bude obdobím neustálého obnovení, prohlubování, rozšiřování a získávání nových vědomostí, schop-

ností a zkušeností. Stejně otevřeně je třeba přiznat, že nový systém školení předpokládá a bude muset vytvořit pro samostatné studium a velitelskou přípravu důstojníků u útvarů příznivější podmínky, než je tomu dosud u mnohých útvarů a svazků.

Na druhé straně nejen bouřlivý rozvoj vojenské techniky a její podstatně rychlejší zastarávání, prudký rozvoj vojenského umění, **ale i koncepce a podstata nového systému** (tj., že základní studium vojenské vysoké školy nedává vzdělání na vyšší a na užší specializace), si **vynucuje velmi promyšlený, ucelený a značně náročný systém postgraduálního školení.** Bylo by nereálné, aby postgraduální školení, připravující absolventy na vyšší funkce nebo na některé užší specializace, bylo řešeno formou velitelské přípravy, v samostatném studiu nebo jen dálkově. Interní postgraduální studium musí proto tvořit nedílnou součást nového systému vojenského školství.

Při dodatečné úpravě profilu bylo jasné vyjádřeno i to, že profil absolventa nemůže být totožný s požadavky funkce, na niž je posluchač připravován a pro niž obecně stanoví povinnosti naše řády a předpisy. Škola však musí připravit absolventa tak, aby po určité době nástupní praxe pod cílevědomým vedením svých nadřízených zvládl snadno a tvůrčím způsobem všechny své funkční povinnosti. A nejen to. Široký teoretický a metodický základ studia vojenské vysoké školy by měl vytvořit u absolventů takovou adaptabilitu, aby mohli být velmi rychle připraveni i na nové, speciální funkce, jejichž potřeba vznikne při dalším rozvoji armády.

Mezi příslušníky druhů vojsk (kater, štábů, velitelského sboru) a zpracovateli koncepce přestavby došlo k vyhraněnému střetnutí názorů při **posuzování proporcí jednotlivých vědních oblastí v rámcových učebních plánech.** Uvedl jsem již, proč byla přednostně přijata koncepce širokého teoretického základu před požadavky užší specializace. Byly však i další problémy.

Schválené zásady přestavby vyžadovaly, že základní vzdělání posluchačů vojenských vysokých škol musí být svými metodami a odbornou úrovní srovnatelné se vzděláním na jiných vysokých školách s tím, že však jde o vzdělání účelové, tj. jako příprava na celoživotní práci důstojníka z povolání. Jednostranné zdůrazňování pouze první poloviny této zásady mělo za následek, že některé katedry, jejichž disciplíny tvoří teoretický základ (např. matematika, fyzika, chemie) nebo rozhodují při formování specializace, důsledně vyžadovaly, aby učešní plány vyhradily těmto disciplínám stejný počet hodin jako v příbuzných oborech na civilních vysokých školách. Splnění tohoto požadavku by vedlo buď k značnému prodloužení délky studia, nebo k podstatnému potlačení druhé části uvedené zásady, že jde totiž o účelové vzdělání, o přípravu vojenského profesionála.

Největším problémem při práci na učebních plánech je, a v novém systému i bylo, určit počet hodin na jednotlivé předměty, jejich návaznost a rozložení v průběhu studia.

Po nové úpravě profilů zůstaly učešné výchovné úkoly většiny předmětů značně náročné. Není proto divu, že splnění těchto úkolů ve vymezených hodinách se některým učitelům i celým katedrám zdálo téměř nerealizovatelné, jestliže současně nepřemýšleli o nutné intenzifikaci učešné výchovného procesu a o hledání nových, efektivnějších metod výuky svých předmětů v novém systému.

K řešení tohoto problému by nemohlo stanovit vysoký počet výukových hodin v týdnu, ani převádět do nepovinné nebo do výběrové výuky takové předměty, které jsou k výchově důstojníka z povolání naprosto nutné (např. tělesná příprava, řízení vozidel apod.).

Studium na vojenské vysoké škole má a nesporně bude mít i v budoucnu celou řadu zvláštností ve srovnání s civilními vysokými školami. Prakticky vojenský výcvik, ošetřování bojové techniky, omezená kapacita a hospodárné využití věcvikových zařízení, strážní a dozorní služba a celá řada dalších faktorů jistě značně ovlivní režim vojenských vysokých škol, plány studia i denní vyučovací dobu.

Na druhé straně, při těchto složitých,

náročných a značně odlišných problémech od civilních vysokých škol, není možné zapomínat na jedno: **na vojenskou vysokou školu bude přicházet v podstatě stejná mládež jako na civilní vysoké školy, bude mít v podstatě stejné nároky na kulturní vyžití, sport, zábavu, odpočinek atd.** Splnění nebo nesplnění těchto nároků podstatnou měrou rozhodne o tom, zda i v dalším bude nový systém vojenského školství skutečně atraktivní. To by měli mít na mysli všichni ti, kteří v novém systému vojenského školství pracují nebo se k němu vyjadřují. Je totiž třeba otevřeně přiznat, že pro dnešní mládež je velmi často málo přesvědčivé, a zcela ne již rozhodující, jak byla vychována a jak žila generace jejich otců, jaké nároky a jaký režim života byl na vojenských školách dříve.

Tyto důvody nejsou jediné, proč je třeba vždy opatrně vážit, kolik hodin výuky je možné v týdnu plánovat a kolik času kromě studia je nutné vyhradit na odpočinek, sport, kulturní vyžití atd. S tímto problémem souvisí i samostatná práce posluchačů.

V samostatné práci vidí téměř všichni pedagogové hlavní metodu přípravy posluchačů na každé vysoké škole. Je-li tomu tak, pak k jejímu systematickému rozvoji musí být všichni posluchači vedeni i na vojenské vysoké škole, a to ne až v posledních semestrech, ale ihned od samého začátku studia. Budoucí důstojníci mají aktivně pracovat v ČSM, být fyzicky dobře připraveni, pracovat v zájmových kroužcích. K tomu všemu je však nutné vytvořit již dnes v učebních plánech a denním režimu potřebný prostor. Sotva by byl získán, bude-li průměrná denní vyučovací doba delší, než 5–6 hodin.

Není možné a ani účelné rozvádět v tomto článku všechny další problémy, které je nutné při dosavadních různých názorech ještě řešit, nebo které ještě dnes nemohou být úspěšně vyřešeny. Je to např. vědeckovýzkumná práce, doplňování a odborný růst vědeckopedagogického sboru atd.

Realita života, konkrétní situace, ekonomické a další důvody nedovolují hned realizovat i mnohé správné myšlenky. Je však nutné neustoupit od nich provždy, ale realizovat je postupně tak, jak to okolnosti dovolí.

• • •

Uvedl jsem, jaké dosud existují rozdílné názory, jaké jsou neshody a různé rozpory nejen v pojetí zásad, ale především v jejich realizaci, při řešení některých

konkrétních úkolů přestavby vojenského vysokého školství. Byla vyřešena celá řada problémů, na jejichž základě je nutné systematicky zkvalitňovat a modernizovat

výuku. Je však ještě mnohde slabá jednotná názorů i v některých dříve rozhodnutých otázkách. Není to nic nepřirozeného. Jedno však je jisté. **V určité etapě, s cílem splnit rozkaz velení armády a dodržet schválený harmonogram prací, je nutné diskuse ukončit, vyhodnotit a problémy řešit.** Taková situace je i dnes, kdy je hlavním úkolem příprava učitelů a učebních materiálů k výuce v dosavadních i nových oborech.

Nadále je účelné využívat všech demokracických metod a vhodných opatření, odborných znalostí a zájmu všech zainteresovaných pracovníků nejen ve škole, ale i u vojsk. Příprava velitelského sboru je nejen velmi nákladná, ale je nesporně jedním z rozhodujících činitelů bojové pohotovosti celé armády. Bylo by těžké vyčíslit škody, k nimž by v této práci mohlo dojít.

Při pozornosti k mínění všech, kteří se otevřeně a kriticky vyjadřují jak k zásadám, tak i k jejich realizaci, lze se dopracovat v další etapě k řešení, které bude optimálně zabezpečovat přípravu důstojníků pro potřeby vojenství a moderní socialistické společnosti v pokračující vědeckotechnické revoluci.

Připouštím, že některé dosavadní názory na nový systém vojenského školství jsou jen hypotézy a nemusí být zcela přesné. Vždyť jsou odvozeny převážně jen z ne příliš dlouhé empirie a nejsou dosud dostatečně pevně opřeny o skutečné hluboké vědecké studie (např. o dlouhodobý plán potřeby velitelských kádrů konkrétně vymezených profilů, o solidní závěry srovnávací pedagogiky a sociologie, o studie práce dosavadních absolventů našich vojenských vysokých škol podle jednotlivých specializací a učebních plánů apod.). **Je široký, aktivní a vysoce kritický zájem**

celé naší kvalifikované vojenské veřejnosti o problémy přestavby vojenského školství může včas paralyzovat mnohé nedostatky a může chránit před tím, aby různá řešení a opatření, která se dnes jeví jako správná a vhodná, nemusela být po krátké době znovu od základu revidována, nahrazována jinými, někdy i zcela protichůdnými právě proto, že neodpovídala skutečným tendencím vývoje společnosti, rozvoje bojové techniky, vojenského umění nebo že nebyla všestranněji posouzena a domyšlena.

Nakonec zdůrazňuji, že i když byly položeny k této práci solidní základy a vykonán již velký kus práce, o kvalitě přestavby, o kvalitě přípravy našeho příštího důstojnického sboru se bude teprve rozhodovat. Rozhodne o ní nejen škola, ale celý vzdělávací systém důstojníků z povolání. Škola v něm tvoří nesporně základ, ale jeho nedílnou součástí musí být i příprava v nástupní praxi, všechny formy velitelské přípravy ve vojscích a dále postgraduální studium. Stejně tak je třeba pochopit, že i nový vzdělávací systém nezůstane stále neměnným. Bude se dále vyvíjet, prohlubovat, upravovat a měnit. Proto již dnes by měl být organizován a realizován tak, aby byl dostatečně adaptabilní pro nové požadavky vědy, techniky a armády vcelku.

Nový systém vojenského školství a jeho další rozpracování neměl by také z tohoto důvodu nadále zůstat jen starostí kolektivů vojenských škol a úzkého kruhu určených funkcionářů velení armády.

Příspěvek k zvýšení zájmů o problémy přípravy kádrů v armádě v novém vzdělávacím systému, zejména o přestavbu našeho vojenského vysokého školství a získat další příslušníky ČSLA k aktivní pomoci při její realizaci — to je hlavní cíl tohoto článku.

Podplukovník Ing. Václav Skála

K SYSTÉMU VELENÍ

Generálmajor Knotek uveřejnil v č. 5 a 6/1966 dvě studie, ve kterých komentoval své názory na tvorbu nového systému velení.

V plné míře souhlasím s jeho analýzou podmínek i změn řešení, jakými by se tvorba nového systému měla vést.

Avšak proti názoru, že „je nutné v nejbližší perspektivě chápat, organizovat a řídit štáb ... který bude v plném souladu s objektivně se vyhraňujícími nebo vyhraněnými oblastmi činnosti, kterými se prakticky realizuje boj“ (č. 6/66), se domnívám, že tvorba celé organizační struktury orgánů velení se musí opírat o výkonné prvky armádní organizace, jak ji představují druhy vojsk a služeb.

Pokusím se vyjádřit, proč právě ony by měly tvořit základ zkoumání organizační struktury štábů a určování forem velení.

TVORBA PODSYSTÉMŮ

Vycházím z toho, že na uvedené činnosti „...jako jsou průzkum, palba, pohyb, všechny druhy zabezpečení atd.“ (č. 6/66) se můžeme dívat jako na projev existence určité výkonné soustavy. Tyto činnosti slouží dané soustavě k realizaci jejího chápání, jsou podřízeny zákonitostem jejího fungování a jsou tedy určovány její funkcí, její úlohou v celém armádním organismu.

Charakteristika daných činností je u každé soustavy diktována její specifikou, jejím cílovým chováním, pro něž je určena a proto daná činnost může mít v každé soustavě zcela jiný účel.

Např. u tankových a motostřeleckých vojsk je pohyb soustavy prostředkem — činností, kterou tyto (jako soustava) realizují své cílové působení — úder — a tím zničení protivníka. U raketového vojska a dělostřelectva však pohyb soustavy jen umožňuje její uvedení do takového stavu, aby mohla zahájit činnost, již realizuje své cílové působení, tj. střelbu na protivníka — palbu.

Přitom pohyb — manévr soustavy — je pro realizaci palby u dělostřelectva a zvláště raketového vojska v řadě případů neúčelný; ale u tankového a dělostřeleckého vojska (nebo lépe řečeno u vojsk úderu — neboť obdobný stav bude zřejmě existovat i u automobilních jednotek) je nutným předpokladem k tomu, aby cílové chování bylo vůbec realizováno.

V důsledku toho forma a způsob určování (její výsledné působení) každé činnosti, ať jde o průzkum, palbu, bojové zabezpečení či pohyb nejsou univerzální a totožné pro všechny výkonné soustavy, ve které daná činnost probíhá.

Je tedy daná činnost podřízena fungování dané soustavy, je vůči ní druhotná.

Bojová činnost, jež je vlastně souhrnem cílového chování různých soustav, je výslednicí celkového pohybu těchto soustav. Její efektivnost a účinnost bude tím větší, čím cílevědoměji budou tyto soustavy řízeny.

Při složitosti bojové činnosti může optimálně řídit, tj. velet ve specializované soustavě (jak je dnes představují druhy vojsk a služeb) jen orgán, který plně ovládá zákonitosti, podle nichž probíhá celá činnost soustavy, v níž se daná činnost realizuje a může také proto rozhodnout, jak ten který zásah pravděpodobně zapůsobí na chování soustavy. Zásah každého, kdo plně tyto zákonitosti neovládá a nemůže v celém rozsahu vyhodnotit jaké důsledky takový zásah do činnosti soustavy vyvolá, neboť nezná plně celý plán činnosti prvků soustavy a vazeb mezi nimi, bude nutně rozšiřovat neurčitost v cílovém chování soustavy. To ve svých důsledcích může v řadě situací ohrozit realizaci cíle celého systému.

Řízení každé činnosti, probíhající v určité soustavě, je proto především věcí řídicího orgánu soustavy. Teprve tam, kde prvek dané soustavy překračuje meze dané regulací (normou, rozkazem apod.), a tím zasahuje nebo zaměřuje činnost jiné soustavy, popřípadě ohrožuje realizaci cílového chování celého systému apod., je nezbytný zásah řídicího orgánu systému, v němž daná soustava funguje jako podsystém.

Realizovat organizaci řízení podle systému činností je reálné za předpokladu, že v celé množině soustav systému dochází k univerzalizaci uvažovaných činností, že tedy v důsledku toho dochází k univerzalizaci samotných soustav. Ve skutečnosti jsme však svědky (a s. genmjr. Knotek tento fakt sám připomíná) neustále se prohlubující specializace jednotlivých druhů vojsk a služeb.

Vysoce specializovaná a přitom složitá činnost vede pokud jde o zákonitosti vývoje této činnosti k tomu, že se jednotlivé soustavy druhů vojsk mezi sebou stále více oddělují. Tím se specifikuje informační proces, zobrazující fungování dané soustavy. Současně však se cílové působení všech složek stále více sjednocuje; tím, myslím, že bez realizace cílového chování jedné soustavy není možné chování soustavy druhé. Sladění jejich činnosti je stále důležitější.

Do pozadí tím, z hlediska vševojskového velení, ustupuje přímé zasahování do pohybu a činnosti jednotlivých prvků různých soustav a vystupuje do popředí řízení činnosti celých výkonných podsystémů, které svými prostředky realizují celkový cíl systému. Oproti tomu, systém řízení prostřednictvím „pod-

systému činností“ předpokládá, že tzv. „jednotný štáb“ bude právě regulací jednotlivých činností vstupovat do fungování výkonných prvků armádní struktury. Mnohotvárnost a složitost činností, jak se dá předpokládat, povede k nutnosti konzultovat každý zásah s „odborným“ orgánem řízení dané soustavy, tj. se štábem druhu vojska nebo složky. Situace by se mohla vyvinout obdobně jako tomu bylo při existenci tzv. skupiny ZHN; při řízení palby mám obavy, že tak vzniknou jakési mezistupně mezi velitelem a vlastními orgány velení výkonných soustav, které nelze při organizaci řízení opomenout. Je to dáno tím, že soustavy druhů vojsk a služeb představují přísně účelové systémy, určené podle materiální podstaty svých bojových prostředků a podle charakteru jejich použití v operaci a boji. Tím je také určováno jejich cílové chování a je specifikován v jejich soustavě probíhající informační proces, zvláště pak rozhodování, jež tvoří jeho podstatu. To z nich vytváří ucelené a samostatné, relativně nezávislé soustavy, které mají všechny předpoklady umožňující jejich organizaci v podsystemu řízení. Očištění a určení objektivně nutných vazeb mezi nimi navzájem a mezi nimi a orgánem centrálního velení může umožnit organizaci velení, odpovídající struktuře výkonných prvků armádní organizace a tím dovolují i přesně vymezit působnosti jednotlivých prvků velení.

ORGANIZACE A STRUKTURA ŠTÁBŮ

Štáby druhů vojsk a služeb by se tak staly základními stavebními prvky orgánů velení celého systému. V této úloze by nebyly poprvé. Objektivní požadavky velení si ji vynutily v průběhu druhé světové války, kdy se vytvořila skutečná velitelství druhů vojsk, řídící své soustavy víceméně nezávisle, podle rámcových pokynů vševojskového velitele.

Poválečný vývoj vedl k potlačení těchto funkcí a tím i k podstatnému omezení jejich pravomocí. Staly se víceméně „odbornými poradci“ velitelů a rozsah pravomocí byl různý u různých svazků i svazů podle síly osobnosti, podle toho, jak se dovedla prosadit proti představiteli přímého centrálního řízení — tj. vševojskovému veliteli.

Tento stav je důsledkem uplatnění zásady, podle níž lze „společnost řídit jako jediný podnik“ (R. Rychta, Civilizace na rozcestí). Jeho analogie v armádě aplikovala systém přímého, direktivního řízení charakteristického pro jednotku či útvar až na nejvyšší orgány velení.

Takto organizovaný systém velení, vycházející ze zásady, že neoddělitelná velitelská pravomoc dává právo velet jen jedinému jí pověřenému člověku, nepřihlíží ke složitosti celého procesu řízení v soudobé armádě a nedovolí uplatnit moderní metody vědy o řízení (neboť ta do nedávna byla navíc ještě „pavědou“). Proto se celý princip řízení (tedy velení) zakládal na právu jediného orgánu (či jednotlivce) velet, na přímém řízení věcí a lidí v každém detailu a také v celém rozsahu systému.

Uplatnění tohoto „nutnostářského“ direktivního přístupu k organizaci velení vyloučilo možnost využít působení regulačních principů v řízení soustav (prostřednictvím rámcových pokynů realizovaných štáby druhů vojsk), a to právě v době, kdy se v armádě zaváděním nové techniky a zvláště jaderných zbraní k tomu vytvořily všechny předpoklady.

Pojetí velitelské pravomoci a štábu jako orgánu centrálního velení tak, jak je uvádí s. genmjr. Knotek prodlužuje použití principu přímého řízení i do podmínek, při nichž se uvažuje o tvorbě podsystemu.

„... právo velet — tedy vydávat rozkazy — má jenom velitel — (náčelník) a nikdo jiný, protože „je nutné nezaměňovat velení za odborné řízení vymezené části velení, které se uskutečňuje různými odbornými směrnici atd.“ (č. 6/66).

Z toho vyplývá pak pojetí štábu „jako jednotné řízeného orgánu velení (č. 6/66), „... jako orgán velitele, který mu slouží jako souhrn odborných orgánů pro přípravu rozhodnutí“ (č. 6/66).

Protože však řízení jen jednou osobou je nerealizovatelné, v stati uvedené č. 6/66 předpokládá autor, že tento štáb vytvoří jakýsi „kolektivní mozek“ „... aby pravidlem se stala metoda velení „prostřednictvím svého štábu“.

Jestliže připustíme, že vývoj armády jako společenské soustavy odpovídá a je určován vývojem a úrovní výrobních sil, pak i teze vyslovované o principech řízení dnešních průmyslových a jiných společenských soustav určuje tendence rozvoje armády jako takové.

V práci „Civilizace na rozcestí“ autoři k těmto otázkám konstatují, že „klasický inženýr“, jenž znal detailně určitou složku celkového systému, již dnes nepostačuje; stále více jde o řízení hromadných procesů, výrobního systému v jeho celistvosti, ... Stejně zřetelně vystupuje tato změna u manažera v technických provozech.“ Proti starší koncepci, jež redukovala činnost manažera na organizování lidí, zabývá se moderní manažér činností celých systémů s vypracovanou vnitřní vazbou jako „biologických bytostí“.

Oproti „nutnostářskému“ modelu, v němž vše jde „jedinou pravou cestou“, v němž každý minulý stát určuje budoucí, stavějí autoři této práce pojetí společnosti a jejích soustav jako komplex vzájemně propojených procesů s „vnitřním automatismem“ při jejichž řízení je nutné opírat se o nepřímé řízení využívající princip regulátorů, spočívající tedy v modelování „pravidel hry“, jejichž „samočinný chod“ směřuje k vytyčenému cíli; místo regulace věci (a lidí jako věcí) tu nastupuje operace s regulačními principy.

Jestliže tedy přiznáme, že v dnešní armádní struktuře existují takové výkonné soustavy, jež mají charakter systému, u nichž existuje jistá „automatická“ v chování, která ve svém pohybu jsou řízena jistou vlastní „vůlí“, vlastní zákonitostí, pak musíme připustit, že odpovídajícím způsobem řízení je řízení nepřímé.

Tím však padá metoda „jednotného štábu“, padá systém centralizace pravomocí v jediných rukou, na němž je princip „jednotného štábu“ založen.

Vševojskový stupeň velení jako centrální orgán za tohoto předpokladu = řídí využívání regulace regulátorů (munice, počty jaderných náloží, vymezení rozhraní, směrů útoku, tempa postupů a dalších norem) bez přímého zasahování do vlastní realizace procesu. Ta může být svěřena přímo řídicím orgánům výkonných soustav, tj. štábům druhů vojsk a služeb, které se tak přeměňují „v samostatné subjektivní činitele, kteří svým vlastním rozvojem vnášejí do pohybu další dimenze“.

Dnešní všezahrnující a všeobsahující činnost vševojskové složky státu je tím determinován na skutečně centrální řízení celého systému, při delegaci odpovědnosti a pravomocí v řízení podsystémů na štáby těchto podsystémů.

PŘÍMÉ A NEPŘÍMÉ ŘÍZENÍ

Jsem si vědom toho, že tento názor může být považován za snahu obhájit systém, kdy „velí všichni všem“ a proto „nikdo nikomu“, jak jej jako jeden z extrémů uvádí s. genmjr. Knotek (č. 5/66). Rozhodně uvažují-li o nepřímém

řízení, nemám tento důsledek na mysli. Naopak přesné vymezení odpovědnosti a odpovídající pravomoci podle funkce výkonných prvků systému vytváří předpoklady, aby každý velel jen v té oblasti, pro kterou je předurčen a jejíž řízení ovládá. Nijak se tím nesnižuje úloha a význam jediného velitele, který nese odpovědnost za chod a funkci jím řízených podsystémů. Naopak dává mu do rukou možnost skutečně zásadního, koncepčního velení, jež se nebude utápět v rozhodování o každé jednotlivé změně, ale umožní mu právě plánovitě a cílevědomě řídit celý mnohorozměrný pohyb systému. Ve své podstatě to upevňuje jeho postavení jako centrálního řídicího orgánu. V základech je konečně tento princip již zakotven v dosud zavedené praxi. Většinu úkolů pro druhy vojsk, speciální vojska a služby pro jeho rozhodnutí zpracují jejich štáby, dokonce i s návrhem regulačních údajů, jako jsou normy munice, spotřeby materiálu apod. Tyto údaje velitel většinou schvaluje bez vážnějších připomínek. Ačkoliv právě zde snad mělo ležet těžiště rozhodování velitele. Stejně tak i tzv. nařizeními a směrnicemi jsou takticky vydávány rozkazy pro podřízené útvary, a jako takové jsou chápány a realizovány.

Avšak princip přímého řízení vede k narušení vazeb podřízenosti především mezi stupni velení pluk—svazek—svaz, neboť i speciální úkoly pro druhy vojsk musí projít rozkazem velitele. Tady dochází k nadměrné kumulaci informačního toku, k jeho zpomalování a pro různorodost informací i ke zvyšování jeho nepřehlednosti. To vytváří tendence k hierarchii a byrokratizaci, ke snahám řešit tyto problémy administrativními zásahy.

Nepřímé řízení dává předpoklady odstranit tyto nedostatky vymezením toku informace podle objektu, jehož se dotýká, a současně i určením rozhodovacího procesu podle funkce systému a podsystému. Tím umožňuje i rozsah odpovědnosti a pravomoci dané složky systému.

Jejich vymezení zpětně dovoluje určit, jaké regulátory a jaké regulační principy volit k ovládnutí a řízení celého procesu. Odhalení, určení a vymezení těchto jevů také dovolí určit a stanovit odpovídající strukturu orgánů velení na každém daném stupni tak, aby odpovídala struktuře a vazbám výkonných podsystémů a celého systému.

Vytvoření odpovídajících podsystémů dává všechny předpoklady k plnému využití automatizační techniky.

Uplatnění regulace regulátorů dovoluje racionalizovat všestranně informační toky a algoritmizovat řídicí činnost. Použití počítačů umožní centrálnímu velicímu orgánu vypracovat různé varianty řešení, založené na všestranné informaci o průběhu procesů v podsystémech a jejich stavu a možnostech. Tím budou dány i předpoklady pro výběr optimální varianty boje, vylučující v maximální míře neurčitost v cílovém chování soustavy. A tím bude také realizován základní cíl celého systému velení.

PALEBNÁ PŘÍPRAVA

Soudobý boj bez dočasného použití jaderných zbraní zvýrazňuje jako jednu z rozhodujících činností tzv. „klasického dělostřelectva“ **palebnou přípravu**. I když se na jejím uskutečnění kromě dělostřelectva podílejí i ostatní druhy vojsk, především letectvo, patří dělostřelectvu velmi důležitá úloha. Proto i náplň práce vševojskového štábu na stupni divize bude v řadě případů zaměřena na včasné a úplné získání podkladů k reálnému plánování palebné přípravy.

Palebná příprava v dnešních podmínkách se zásadně liší od palebné přípravy procvičované dříve, i když náplň některých činností je obdobná. Dnes již nemůžeme uvažovat palebnou přípravu značné časové délky, často několika-hodinovou, plánovanou často v pásmu několika divizí, dříve i sborů, jejíž plánování si vyžadovalo speciálně připravené štáby, ale především dobu několika dnů, někdy i týdnů. V takových případech jsme mohli uvažovat a vážit všechna „pro i proti“, aby výsledkem byla struktura palebné přípravy, opírající se důsledně i výsledky činnosti průzkumníků, operačních a dělostřeleckých štábů.

Dosavadní způsob plánování palebné přípravy vychází z těchto poznatků, respektuje ustanovení předpisu „Řízení palby dělostřelectva“ a snaží se přizpůsobit soudobým podmínkám přípravy a vedení boje, a to především dodržením značně krátkých časových lhůt. Celá problematika plánování palebné přípravy je v zásadě zaměřena na tyto otázky:

- zjistit, ohodnotit a určit cíle,
- ujasnit si počet vlastních sil a prostředků dělostřelectva k palebné přípravě včetně množství střeliva,
- přidělit cíle jednotlivým oddílům a skupinám.

Přitom je nutné respektovat ustanovení předpisu Dě1-2-3/1, a to ve značně složitých podmínkách. Vždyť stačí uvést jen namátkou alespoň některá omezující a upřesňující kritéria, jako např.:

- u nepřítelů uvážit jak rozměry zjištěných cílů, tak jejich obrannou hodnotu, kterou tvoří nejen ženijní opatření, zátarasý a systém paleb, nýbrž i morální stav vojsk, popřípadě předpokládaný zámysl jeho činnosti,

— při volbě a použití vlastních prostředků je nutné přihlédnout ke způsobu zjištění prvků pro účinnou střelbu, k délce střelby, druhu použitého zapalovače, ke způsobu pozorování účinné střelby, k technickému režimu palby (přípustné kadenci), ale i k opatřením nutným k zachování bezpečnosti vlastních vojsk.

Už samotný výčet těchto některých hledisek ukazuje, že při plánování palebné přípravy a důsledném dodržování ustanovení předpisu Dě1-2-3/1, střetávají se dvě hlediska:

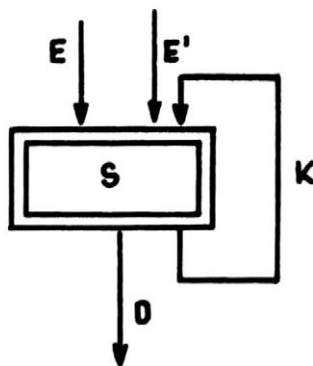
1. požadavek rychlosti, aby palebná příprava byla plánována v nejkratším čase,
2. požadavky dodržení hlavních omezení, uvedených v citovaném předpise.

A tak jsou velitelé a štáby divizí, příslušníci oddělení raketového vojska a dělostřelectva, postaveni před úkol, tvořící velmi důležitou část procesu řízení, před problém, jak splnit často velmi složitý úkol v nejkratší době. Hlavním organizátorem palebné přípravy je štáb divize. Na tomto stupni velení nemůžeme v nejkratší době počítat se zavedením takové výpočetní techniky, která by proces plánování urychlila a nahradila jen zčásti duševní činnost příslušníků těchto oddělení.

A přecházet celý problém jen tím, že „je nutné to nějak udělat“, to při současných znalostech metod plánování rovněž není možné. Stačí si jen uvědomit, že všechny složky, podílející se na procesu plánování palebné přípravy na stupni divize, můžeme shrnout do soustavy, do systému, označeného na schématu symbolem S, schopného získat nepřehledné množství informací nejrozdůrnějšího druhu. Na druhé straně však musíme uvážit informace o nepříteli, u nichž jen v minimální míře můžeme uvažovat hodnotu věrohodnosti, kde musíme plně počítat se stochastickým chováním, a které pro názornost jsem označil jako vstup E.

K tomu všemu je nutné uvážit i vnitřní vztahy, zpětnou vazbu, která je dána řadou uváděných kritérií, podmínek, daných předpisy, osobními rozhodnutími, zkušenostmi apod., označenou symbolem K. Neméně významná je i informace E', tj. úkol daný velitelem armády, vyjádřený často formulací „... útočit s hlavním úderem na směr...“, k zabezpečení vyrazení plánovat palebnou přípravu podle vlastního rozhodnutí ... atd.“

Vyjádříme proto na schématu alespoň stručně, integrovaně, celý systém a v něm probíhající proces, kde rozhodující je výstup označený O, tj. výsledek plánované činnosti uvedených složek štábu divize, splánovaná palebná příprava.

Na stupni divize nemůžeme uskutečnit v plánování palebné přípravy převratné změny, nemůžeme opomíjet platná nařízení a ustanovení předpisů a řádů, zvyklosti, osobní názory schvalujících orgánů i zpracovatelů a řadu dalších faktů. V každém případě můžeme hledat pracovní postup, odpovídající nejlépe zkráceným časovým podmínkám, tj. algoritmus činnosti. Nemalý význam má i nutná abstrakce přijímaných informací, a to jak na vstupu E, vyjadřujícím údaje o nepříteli, tak i ve vazbě K, uvažující ustanovení řádů a předpisů.

Reálným východiskem ke splnění daného, časově omezeného, obsahově však značně rozsáhlého úkolu, tj. splánování palebné přípravy, je tedy:

1. nutná abstrakce, avšak i potřebná integrace přijímaných informací, a to jak o nepříteli, tak o vlastních silách, v konkrétním případě o dělostřelectvu a způsobech jeho použití v duchu platných omezení, daných předpisy a řády,
2. vhodný algoritmus práce, obsahující hlavní složky plánování, především oddělení raketového vojska a dělostřelectva.

Způsob plánování palebné přípravy, který dále rozvádím, respektuje tyto závěry a dovoluje splánovat ji v případech, kdy její délka nepřesahuje zpravidla dobu trvání 30 minut.

Za základ abstrakce informací o užití vlastních sil a prostředků, „klasického dělostřelectva“, použil jsem normy spotřeby střeliva, stanovené předpisem Děl-2-3/1 na nejcharakterističtější cíle. Je to především spotřeba pro 100% umlčení po úplné přípravě při použití okamžitého zapalovače (tříštivý účinek) a dále střelby do 10 km, kdy nemůžeme bezprostředně pozorovat palebný účinek v cíli na typické cíle. K těm počítáme krytou a nekrytou sílu na rozloze 5 ha, odpovídající ohnisku odporu čtyř, v jejíž sestavě uvažujeme i palebné prostředky, pozorovatelné a další jednotlivé cíle. Dále jsou to dělostřelecké a samohybné baterie, radiolokátory a naváděcí stanoviště letectva, které budou téměř vždy mimo ohniska odporu. Naopak neuvažujeme prostředky jaderného napadení nepřítel, protože respektujeme požadavek, aby byly umlčovány nebo ničeny ihned po jejich zjištění a ne až v době palebné přípravy (kdy by mohlo být již pozdě), aby však k tomuto úkolu, pokud tyto prostředky nebudou do zahájení palebné přípravy zjištěny, byly podle možnosti vyčleněny části dělostřeleckých prostředků v počtu odpovídajícímu předpokládanému počtu prostředků jaderného napadení nepřítel.

Pro jednotlivé ráže je pak určen v závislosti na nejčastěji se vyskytující ráži (122mm H) koeficient, ukazující pro ten který druh cíle vhodnost či nevhodnost použití uvažované ráže a přibližnou dobu vedení palby k umlčení daného cíle baterií. I tyto údaje, uvedené v **příloze 1**, jsou značně zjednodušené, že by bylo možné vznést námítky k délce trvání palby, bude-li použito plně nebo jiné dílčí náplně a podobně. I přes tato zjednodušení není pro palebné přípravy v trvání kolem 30 minut podstatných rozdílů oproti přesně braným hodnotám předpisu Děl-2-3/1. Podle přílohy 1 jsou zjištěné koeficienty pro tutéž ráži, avšak různé druhy cílů, různé. Proto jsme přistoupili k dalšímu zjednodušení, a to ke stanovení určitého „průměrného koeficientu“, který je uveden v tabulce A „Přehledu sil a prostředků“ a slouží k výpočtu tzv. kalkulačního počtu děl a baterií.

Od problému podstatného zjednodušení a tím i zrychlení zpracování vstupních informací, tj. údajů o nepříteli, od zjednodušení si omezení, daných řády

a předpisy, tj. zpětnou vazbou, dospíváme tak k účelnému stanovení algoritmu práce. Jeho praktické uplatnění ukazuje příklad.

Vyplněním části A „Přehledu sil a prostředků“ získáme nejen přehled o celkovém počtu dělostřelectva, ale využitím přepočtových koeficientů získáme i jakýsi počet hlavních, převedený na základní ráži 122 mm a kalkulační počet baterií této ráže. Část B je určena ke zvýšení názornosti vševojskového rázu.

Základem výpočtu palebné přípravy je však část D „výpočet“. V této části totiž uvažujeme matici, vyjadřující pět předpokládaných hlavních druhů cílů a pro každý z nich i potřebnou spotřebu, vyjádřenou jak v počtu ran, tak i v palebném průměru pro baterii a přibližnou dobu trvání palby. Tuto matici znásobíme vektorem — sloupcem, v němž jsou uvedeny celkové zjištěné nebo předpokládané počty uvažovaných cílů, takže výsledkem je pak celková spotřeba střeliva v počtu ran i v palebných průměrech pro baterii a celková, velmi přibližná a zjednodušená doba trvání palby v minutách. Vydělením těchto údajů skalárem, udávajícím kalkulační počet baterií (je vypočten v části A), získáme celkovou spotřebu střeliva pro jednu baterii v kusech i v palebných průměrech a minimální dobu trvání palebné přípravy, danou přípustným režimem palby. S ohledem na potřeby vševojskových jednotek musí být tato doba zpravidla přizpůsobena, tj. téměř vždy prodloužena, což z hlediska přípustného režimu palby je vždy výhodné.

Vstupní hodnoty do matice jsou uvedeny v části C, označené jako „Normy spotřeby“, a to v několika variantách, které jsou zřejmé z předtisku.

Výpočetní postup, začínající znásobením matice vektorem — sloupcem a končící zjištěním celkové spotřeby střeliva v kusech a v palebných průměrech pro baterii a přibližnou dobou trvání palebné přípravy, můžeme uskutečňovat vzhledem ke značné jednoduchosti a rychlosti variantně a uvažovat a zvolit v závěhu variantu optimální.

V části E je pak s ohledem na vypočtené koeficienty vzhledem k ráži 122 mm uvedena vhodnost použití té které ráže na uvažované druhy cílů, v části F pak koeficienty ke zpětnému přepočtu ran pro konkrétně stanovenou ráži a cíl.

Část G je určena k přidělení cílů. Důležité je, abychom cíle uváděli v pořadí podle důležitosti jejich umlčení, abychom měli na zřeteli neustále nutnost volby nejvhodnější vlastní jednotky a i délku palebné přípravy a přípustnou kadenci.

Konkrétní uplatnění a využití je zřejmé na příkladu:

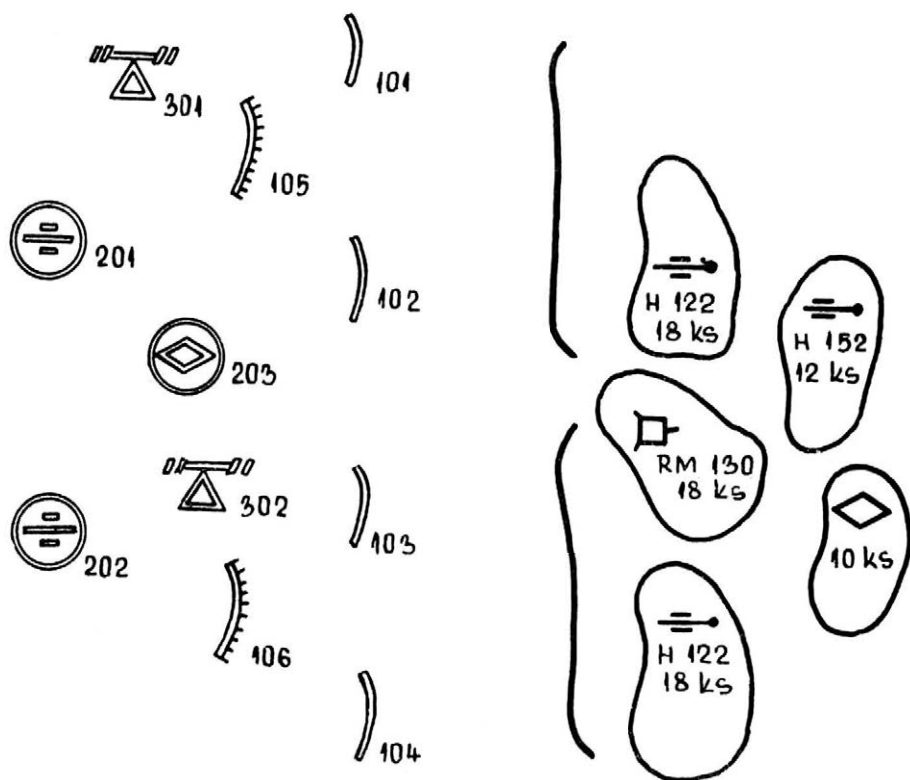
Úkol: splánovat palebnou přípravu na cíle, z nichž bylo zjištěno:

cíl 101—104	ohniska nekryté živé síly,
105—106	ohniska kryté živé síly,
201—202	děl. baterie,
203	samohybná baterie
301—302	radiolokátory

Uskupení a počty vlastních jednotek jsou uvedeny na obr. 1.

Výpočet části A „Přehledu sil a prostředků“ udává, že k průlomům v šířce 4 km je k dispozici 76 děl pro nepřímou střelbu (přímá střelba není úmyslně kalkulována, i když má přirozenou svou důležitost), z toho pak převedeno na ráži 122 mm 78 děl, tj. 13 dělostřeleckých baterií.

K výpočtu varianty palebné přípravy bylo stanoveno, aby ohniska odporu 105 a 106 byla umlčena se 100% normou spotřeby, rovněž tak i zjištěné baterie

Obr. 1

a radiolokátory. Pro ohniska nekryté živé síly byla určena norma spotřeby 80 %. Pro všechny cíle bylo stanoveno využít ke zpřesnění prvků pro účinnou střelbu přenosů, což dovoluje snížit normu spotřeby o 25 %. Potřebné hodnoty byly pak dosazeny do části D — VÝPOČTY do připravené matice (5.3) a do vektoru - sloupce; konečné resumé

palebnou přípravu uskutečnit se spotřebou 0,3 pp v celkové minimální délce (ovlivněné přípustnou kadencí) 10 minut.

Z rozhodnutí velitele divize známe, že vlastní jednotky do uskutečnění zteče potřebují dobu 15 minut, na niž se proto prodlouží trvání palebné přípravy.

Cíle jsou přiděleny a potřebné množství střeliva je pak stanoveno jako celkový výsledek procesu v části G „PŘEHLED PŘIDĚLENÍ CÍLŮ“. Z výpočtu je zřejmé, že všechny jednotky zúčastněné na palebné přípravě dodržují výměru spotřeby 0,3 pp s výjimkou oddílu RM 130, kde je určitá úspora, které bychom mohli využít k překrytí palby na některém úseku. Pořadí cílů bylo stanoveno podle jejich důležitosti. Vzhledem k celkové stanovené době trvání palebné přípravy 15 minut bude vhodné uskutečnit ji formou jediného palebného přepadu, který zahájí salva raketometů na ohniska 105 a 106 a na baterii shd cíl 203. Můžeme uvažovat i o opakování alespoň části salvy na závěr palebného přepadu, a to na cíle 105 a 106.

Ohniska nekryté živé síly budou umlčovat jednotky 152mm H, které na ohniska 101—104 povedou palbu po četách, přepad na radiolokátory skuteční baterie houfnic oddílu 1 msp. Vlastní struktura palebného přepadu závisí pak již na rozhodnutí náčelníka raketového vojska a dělostřelectva divize.

Výpočetní postup s využitím potřebných formulářů, zrychlujících celkový algoritmus činnosti, uvádím dále.

Uvedený postup opírá se v celém průběhu o některá zjednodušení, o zformalizované hodnoty, a to jak při údajích o nepříteli, tak i vlastní palebné činnosti dělostřelectva.

Po zformulování úlohy je vlastní úvaha a výpočet velmi rychlý. Při důsledné aplikaci všech ustanovení předpisu Dě1-2-3/1 může mít někdo proti němu některé námítky. Domnívám se však, že vezmeme-li v úvahu značně omezené časové možnosti k plánování palebné přípravy, práci při duševní únavě, v některých případech ve stresu, je uvedený způsob jeden z možných. Může totiž nejen splnit, ale i platnými normami, režimem palby a dalšími ukazateli zdůvodnit jak strukturu, trvání, tak i spotřebu střeliva.

A. PŘEHLED SIL A PROSTŘEDKŮ

Usku- pení	Slo- žení	Nepřímá střelba							Přímá střelba					
		100	122	130	152	RM	skut. počet děl	kalkul. počet děl	kalkul. počet bat.	bzk	PT- RS	100	tank	cel- kem
1 msp	org. ¹⁾		18				18	18						
	odd. ²⁾	0,7	1	1	1,1	1,2								
	³⁾		18											
2 msp	org. odd.		18				18	18						
		0,7	1	1	1,1	1,2								
DDS	odd. RM	10			12	18								
	odd. 152	0,7	1	1	1,1	1,2								
	tank. r.	7			13	22								
Celkem	¹⁾	10	36		12	18	76	78	13 ⁴⁾					
	²⁾	7	36		13	22								

Poznámka.

¹⁾ skutečný počet děl

³⁾ kalkulační počet děl

²⁾ přepočt. koeficient

⁴⁾ kalkulační počet baterií

B. DOSAHOVANÁ HUSTOTA

Šířka pásma průlomu v km	Počet děl		Počet hl/km fr.	
	nepř. stř.	přímá	nepř. stř.	přímá
4	76		19	

C. NORMY SPOTŘEBY

122mm H – a) úplná příprava nebo ZD; b) zastřílení, přenosy – dálka střelby do 10 km, umlčet, zapal. tříštivý

nekrytá ž. s. – 5 ha						Krytá ž. s. – 5 ha						děl. baterie						
úplná přípr.			přenosy			úplná přípr.			přenosy			úplná přípr.			přenosy			
požadované procento umlčení cílů																		
100	80	75	100	80	75	100	80	75	100	80	75	100	80	75	100	80	75	
100	80	75	75	60	56	750	600	560	560	450	420	220	176	164	164	132	124	1)
21	17	16	16	12	12	160	130	120	120	90	90	46	40	30	20	20	20	2)
3	3	3	3	3	3	60	60	50	50	30	30	10	8	5	5	3	3	3)

¹⁾
²⁾
³⁾

Baterie shd						rdlk, navád. stanoviště					
úplná přípr.			přenosy			úplná přípr.			přenosy		
požadované procento umlčení cílů											
100	80	75	100	80	75	100	80	75	100	80	75
120	96	90	90	72	66	80	64	60	60	48	45
25	20	20	20	20	10	17	10	10	10	10	10
4	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2	2

Poznámka.

- ¹⁾ norma spotřeby v kusech
²⁾ norma spotřeby v pp pro baterii
³⁾ trvání střelby baterií

D. VÝPOČET – VARIANTY

$$\begin{matrix}
 1) & \begin{bmatrix} 60 & 560 & 164 & 90 & 60 \\ 0,12 & 1,2 & 0,3 & 0,2 & 0,1 \\ 3 & 50 & 5 & 3 & 2 \end{bmatrix} & \cdot & \begin{bmatrix} 4 \\ 2 \\ 2 \\ 1 \\ 2 \end{bmatrix} & = & \begin{bmatrix} 1898 \\ 3,88 \\ 129 \end{bmatrix} & : & 13 = & \begin{bmatrix} 145 \\ 0,3 \\ 10 \end{bmatrix} \\
 2) & & & & & & & & & \\
 3) & & & & & & & & &
 \end{matrix}
 \begin{matrix}
 9) \\
 10) \\
 11)
 \end{matrix}$$

Pomocné výpočty:

- ¹⁾ norma spotřeby na daný cíl v kusech
²⁾ norma spotřeby na daný cíl v pp
³⁾ trvání palby v min.
⁴⁾ počty cílů
⁵⁾ celková spotřeba střeliva v ks
⁶⁾ přibližná spotřeba střeliva v pp
⁷⁾ přibližná doba trvání palby
⁸⁾ kalkul. počet baterií
⁹⁾ celková spotřeba střeliva v ks
¹⁰⁾ celková spotřeba střeliva v pp
¹¹⁾ minim. doba trvání pal. přepadu (s ohledem na přípustný režim palby)

E. VHODNOST POUŽITÍ

Cíl	Pořadí
nekr. ž. s.	1/122, 130, 152 2/100 3/RM
kr. ž. s.	1/152 2/122, 130 3/100
baterie	1/RM 2/130 3/122 4/152, 100
sh bat.	1/130, 122, RM 2/152 3/100
rdlk	1/152, RM 2/130 3/122

F. KOEFICIENT K VÝPOČTU KONEČNÉ SPOTŘEBY

ráž	100	122	130	152	RM
cíl					
nekr. ž. s.	1,5	1	1	0,75	2,5
kr. ž. s.	1,7	1	1	0,6	0,5
baterie	1,1	1	0,9	0,8	0,9
sh bat.	1,5	1	1	1	1,6
rdlk		1	0,9	0,75	1,2

G. PŘEHLED PŘIDĚLENÍ CÍLŮ

doba (minuty)		1	3	5	10	15	20	25	30
počet ran pro dělo		6	16	25	40	55	68	75	80
počet ran pro bat.		36	96	150	240	330	408	450	480
počet ran pro odd.		108	288	450	720	990	1224	1350	1520
přehled cílů (podle důležitosti)	201	bat. odd. 1 msp – 162 r							
	202	bat. odd. 2 msp – 162 r							
	203	bat. RM – 144 r							
	105	bat. odd. 1 msp – 144 r, sa bat. RM, tj. – 240 r							
	106	dvě bat. odd. 2 msp – 268 r, sa bat. RM							
	101	četa 152 H – 45 r							
	102	četa 152 H – 45 r							
	103	četa 152 H – 45 r							
	104	četa 152 H – 45 r							
	301	bat. odd. 1 msp – 60 r							
	302	bat. odd. 1 msp – 60 r							

TABULKA VÝPOČTŮ SPOTŘEBY STŘELIVA

Příloha 1

Ráže	pp	Nekr. ž. s. – 5 ha				Kr. ž. s. – 5 ha				Děl. baterie			
		norma	pp/bat.	koef.	trv. stř. 0,21 pp	norma	pp/bat.	koef.	trv. stř. 1,6 pp	norma	pp/bat.	koef.	trv. stř. 0,46 pp
100	80	150	0,31	0,7	3	1250	2,6	0,6	60	240	0,5	0,9	7
122	80	100	0,21	1	3	750	1,6	1	60	220	0,46	1	10
130	80	100	0,21	1	3	750	1,6	1	70	200	0,42	1,1	8
152	60	75	0,21	1	3	450	1,25	1,3	50	180	0,5	0,9	10
RM	128	258	0,33	0,6	1	350	0,5			192	0,25	1,8	1

Ráže	pp	Baterie shd				Rdlk, navád. stan.			
		norma	pp/bat.	koef.	trv. stř. 0,25 pp	norma	pp/bat.	koef.	trv. stř. 0,17 pp
100	80	180	0,38	0,7	4				
122	80	120	0,25	1	4	80	0,17	1	3
130	80	120	0,25	1	5	70	0,15	1,1	4
152	60	120	0,33	0,8	4	60	0,13	1,3	3
RM	128	192	0,25	1	2	100	0,13	1,3	1

Poznámka: pro RM 130 mm je pro nekr. ž. s. uvažována spotřeba 32 r/ha pro minimální plochu 8 ha.

Maskování letišť'

Zájem světové i naší veřejnosti o příčiny nečekaně rychlého průběhu izrelsko-arabského válečného konfliktu je stále živý. Pro nás — pracovníky v oboru maskování — byl podnětem k zamyšlení nad zprávami o rozhodujících důsledcích úderu izraelského letectva na letiště a na radiolokační systémy arabských států. Tato skutečnost — byť šlo o územně vzdálený válečný konflikt — může být i pro nás poučením v tom smyslu, že zvýrazňuje závažnost všech těch opatření, která mohou účinně čelit překvapujícím úderům na závažné cíle, jakými na Blízkém východě byla letiště a zabezpečující radio-technická zařízení arabských států.

V našich úvahách pojednáme o problematice maskování letišť z hlediska jeho účelnosti a prospěšnosti v pasívní ochraně vůči překvapujícímu úderu.

Základním opatřením zabráňujícím protivníkovi dosáhnout v první fázi ozbrojeného sražení překvapení a tím rozhodujících nebo aspoň výraznějších úspěchů, je dokonalá a stálá bojová připravenost. Jejím výrazem je nejen rychlost, s jakou budeme s to uvést aktivní protiopatření do pohotovosti, ale i pasívní opatření, v nichž důležitou úlohu má všestranné a trvale účinné maskování důležitých vojenských cílů, o které protivník bude mít v prvních údobích konfliktu největší zájem. K takovým cílům, jak to potvrdil rychlý spád událostí na Blízkém východě, bezesporu patří letectvo, jako důležitý prostředek vzdušné záštity státu a jeho branných sil, bez jehož vzdušné podpory nelze zabezpečovat obranu a podporu pozemních vojsk.

Máme za to, že má-li být zodpovězena otázka míry bojové připravenosti, měl by být vzat v úvahu i skutečný stav připravenosti vojsk v maskování. V tomto smyslu by měl být položen zvýšený důraz i na maskování oněch objektů a zařízení, které mají přímý nebo i zprostředkovaný vliv na účinné plnění úkolů vlastních leteckých sil.

První předpoklad připravenosti letectva v maskování je jeho vybavení optimálně vhodnými a účinnými prefabrikovanými maskovacími prostředky a materiály. Druhý předpoklad je pak plán komplexního maskování pro každé současné, budované či předurčené letiště, zpracovaný na podkladě podrobného studia obecně platných zásad letištního maskování a v souladu s celkovým zámyslem komplexního maskování letectva. Právě hledisko včasné a pohotové obrany proti možnému překvapení vyžaduje v souladu se zámyslem maskování, zpracovat pro každé letiště konkrétní návrh maskovacích opatření, plně

respektující charakteristické příznaky prostoru každého letiště. K získání potřebných zkušeností a poznatků by bylo výhodné nejprve návrh vyzkoušet pro jedno typické letiště a jeho maskovací účín prověřit obdobnými průzkumnými prostředky a způsoby jaké předvídáme, že může použít potenciální protivník.

V nejbližší době můžeme očekávat kvalitativní skok v realizaci maskovacích překrytí bojových letounů. Přes tento příznivý trend stále se však mnohde setkáváme s přezíravým a ve svých důsledcích škodlivým postojem k maskování. U některých příslušníků letectva je vyvolán pochybnostmi, zda má maskování na letištích vůbec smysl, zda není plýtváním sil, času i prostředků.

Někteří soudruzi namítají např., že protivník zná existenci našich letišť, že má jejich souřadnice fixované na mapách. Jiní říkají, že maskováním se nedosáhne úplné skrytí letiště, že vždy zůstanou některé výrazné nezastřitelné demaskující příznaky. Tak k čemu maskovat?

Máme za to, že zastání podobných názorů — i když jejich námitky se zdají oprávněné, nemají pravdu. Domnívají se např., že letiště, jako jeden z prvořadých objektů průzkumu, bude nepřítel ničit jen jadernými plošnými údery. Takový názor nebere v úvahu, že se připouští vedení války v počátečním stadiu i bez použití jaderných zbraní. Navíc opomíjí, že možný protivník kalkuluje i s tím, že v případě úspěchu bude se snažit buď postupujícími vojsky nebo použitím vzdušných výsadků zmocnit se našeho letiště a jen do té doby, než se mu to podaří, uvažuje s jejich dočasným vyřazením, a to takovými prostředky, které dovolí v krátké době obnovit letiště. Přitom nepochybně bude usilovat, aby ničení letiště bylo i maximálně efektivní, tj. bylo realizováno v tom okamžiku, kdy průzkum zjistí jeho husté obsazení letouny.

Názor, předvídající výlučně jen ničení letišť jadernými údery, zřejmě podceňuje přímé klasické bombardování a ničení cílů palubními zbraněmi, tj. útok vedený na letiště (a na něm rozmístěné letouny) s využitím vizuální orientace.

Zde bychom chtěli připomenout, že ve vojenské praxi nemůžeme nikdy vyloučit i návrat k metodám boje, které byly zavedením nové bojové techniky překonány. Uveďme příklad z oblasti maskování: objevem a masovým zavedením radiolokátorů se význam dýmových clon a umělých mlh, jako prostředků maskování, zmenšil a není tajemstvím, že se téměř přestalo s dýmem uvažovat k zastírání prostorových cílů. Dnes znovu vzniká potřeba rozsáhlejšího používání dýmů, neboť rušící prostředky a způsoby protiradiolokačního maskování vytvořily nové podmínky jeho využití k maskování vojsk a objektů, nehledě k tomu, že se počítá s dýmy takových fyzikálně chemických vlastností, které samy znemožňují nepřátelskému radiolokačnímu průzkumu cíle zjišťovat.

Takový názor je také v rozporu s požadavkem komplexnosti maskovacích opatření a vede k pasivitě a negativnímu přístupu k vývoji nové maskovací techniky a prostředků zastírání letectva vůči vizuálnímu průzkumu. Přitom máme na mysli vizuální maskování nejen na travnatých polních letištích, ale i včasnou přípravu k rychlému znenápadnění stálých letišť, na které se může letec za současného stavu navést vizuální orientací z velké vzdálenosti.

Je třeba odmítnout i jinou námitku, která by rovněž mohla brzdit úsilí k zabezpečení maskování letišť. Na moskevském leteckém dnu v červenci 1967 byly předvedeny stíhací letouny s kolmým startem a přistáním, které nepotřebují o mnoho větší plochu než zaujímají jejich půdorysy. Jde o závažný úspěch, který skutečně kvalitativně zjednoduší maskovací řešení; ovšem pokud by vývoj letectva tvořily jen takové letouny. Do té doby však musíme počítat

s dnešními typy letišť zaujímavými rozsáhlé plochy. Dokážeme-li se v maskování vyrovnat se současným stavem, pak v budoucnu bude úkol snadnější, i když to nebude nijak jednoduchý úkol, neboť přistávací plocha např. jen 50 m dlouhá bude nadále cílem absolutně asi 5krát převyšujícím velikost běžných vojenských cílů, nehledě k tomu, že letouny svými rozměry rovněž značně převyšují rozměry běžné bojové techniky.

Naznačme, o jaká maskovací opatření na letišti zejména půjde. K tomu vyjdeme ze základních dvou demaskujících příznaků letišť:

Za prvé je to mimořádně rozlehlá, barevně a jasově jednotvárná územní plocha bez nerovností a pokrytí, na níž výrazně vyniká zejména přistávací dráha svým charakteristickým geometrickým obrysem.

Za druhé jsou to letouny, které nejen svými rozměry několikrát převyšují běžnou bojovou a dopravní techniku, ale navíc mají daleko výraznější charakteristický tvar (a dnes ještě kontrastující stříbrošedé lesknoucí se zbarevně). Přistávací dráhy a letouny jako nejzřetelnější objekty jsou pro průzkum i úderu nepřítelivější. Pojednáme o nich:

1. Základní maskovací požadavek na vzletové a přistávací dráhy můžeme formulovat takto: „**Maximálně snížit jejich jasový, barevný a rozměrový kontrast vůči obklopujícímu okolí**“. Tento požadavek nepředpokládá úplné skrytí, tj. naprostou shodu se zabarvením a kresbou okolního terénu, takový požadavek většinou nebyl reálný. Jde o optimální znenápadnění, které nemá dát nepřátelskému útoku možnost podle zrakem viditelného cíle zvolit již z velké vzdálenosti výhodný směr náletu, i když — na základě předchozího studia leteckých snímků, zpráv získaných zpravodajským průzkumem a zjištěné letecké činnosti — bude poloha letiště přibližně známa. Kromě toho ztížení zrakové viditelnosti letiště na větší vzdálenost, než kterou nepřátelský bombardovací letoun nezbytně potřebuje k zásahu cílů, bude nutit letce k manévru v prostoru letiště, čímž vzniká předpoklad k účinnějšímu zásahu vlastní protivzdušné obrany.

Není účelem článku popisovat metody ke snížení viditelnosti letové plochy — jsou uvedeny v dostupných pramenech (v ČSSR není však v tomto ohledu dostatek praktických zkušeností). Má-li však mezi nimi výraznou úlohu snížení jasového a barevného kontrastu, jsme si vědomi toho, že v době míru nebude z různých důvodů možné realizovat takové opatření na betonových vzletových a přistávacích plochách stálých letišť s civilním provozem. Mělo by to být ovšem vše připraveno a materiálně plně zabezpečeno k jeho etapovému uskutečnění podle stupně narůstajícího ohrožení. Smysl barevných úprav není jen ve snížení vizuální optické nápadnosti samotných vzletových a pojížděcích drah. Tím dosáhneme zároveň i vizuálně optickou nenápadnost prefabrikovaných masek nad letouny (a nad technikou vůbec), neboť se zvýší jejich maskovací účín, aniž bude nutné požadovat dnes nezbytnou hustotu maskovacího nakrytí (komplikující manipulaci s nimi při montáži a demontáži a zvyšující ložnost pro transport). Účinnost barevných úprav letištních ploch potvrdily zkušenosti druhé světové války, kdy letci při návratu z bojových letů na svá takto zbarvená mateřská letiště měli potíže s jejich vyhledáváním.

Pochybnost o účelnosti snižování barevných a jasových kontrastů na stálých letištích podporuje také názor, že tato letiště budou v období vypuknutí konfliktu většinou opuštěna. S tímto názorem jiní polemizují a správně předvídají, že po předchozích dlouhotrvajících deštích namnoze nebude možné počítat s přistáním těžkých reaktivních letounů na travnatých letištích, či z nich

po případném přistání startovat. V této souvislosti bychom chtěli připomenout, že u nás již nepoužívané ocelové přistávací rohože byly z hlediska maskování výhodné, neboť jsou málo nápadné a po prorůstu travou téměř nezjistitelné. V úvahách o účelnosti maskování nemůžeme opomíjet také skutečnost, že protivník má dnes možnost nepřetržitě kontrolovat stav obsazení letišť na základě informací získávaných umělými družicemi Země. Tato možnost by se podstatně snížila, kdybychom pomocí maskovacích opatření (již v míru) odstraňovali v prostorech stojánek barevné a jasové kontrasty letounů a jiné techniky a letištních fondů.

Nebezpečí překvapivého úderu na letiště eliminuje důkladné a promyšlené utajení připravovaných záložních letišť, která jsou nepříteli neznámá, protože nebyla dosud k letovému provozu využita. Uvádí se sice, že protivník dnes může prakticky z mapy vyčíst, které prostory (plochy) mohou být pro letiště využity, ale rozhodující pro ně vždy budou až příznaky úmyslu plochu použít jako letiště. Čím dovednější budou tyto příznaky skryty pod rouškou civilní vysvětlitelné činnosti, tím lépe se podaří uchránit letecké síly manévrem na taková letiště.

Jsou-li na Západě dobré zkušenosti s využitím úseků dálnic jako vzletových přistávacích drah pro letouny, mělo by to být podnětem k potřebným opatřením i u nás, kdy opět zahajujeme výstavbu prvních úseků naší dálnice.

2. Druhým základním demaskujícím příznakem obsazeného letiště jsou letouny.

Dnes již se zřídka setkáváme s hlasy, které by popíraly nutnost jejich maskování. Určitá skepse měla svůj kořen v dřívějších vodorovných maskách L-18 a L-36, které se ukázaly z mnoha důvodů již jako nevhodné. Vyskytovaly se názory, zda má vůbec smysl zastírat letoun, není-li letiště nezjistitelné. Zkušenosti z druhé světové války, potvrzené rovněž posledními událostmi v konfliktu na Blízkém východě ukazují, že většina ztrát bojových letounů byla způsobena jejich zničením na zemi při náletech na letiště. Na pořadu dne by proto mělo být úsilí dát letounům, pokud jsou na letištích, maximální možnou ochranu, v níž jedno z předních míst má spolu s maskováním důsledné rozptylování, a to i v době míru. Požadavek rozptylu letounů je nutné chápat ve dvojím směru:

— jednak jako ochranu před účinky jaderného napadení, aby jedním úderem střední ráže nebyly současně zničeny dva organické celky;

— za druhé jako ochranu proti klasickému mířenému bombardování a ničení cílů palubními zbraněmi, aby při útoku na jeden letoun nebylo současně zničeno více letounů. Již v míru by se mělo skoncovat s dosud běžným nahušťováním letounů do řad vedle sebe. Takové shlukování vytváří u obsluh a osádek nebezpečný návyk, kterého se budou těžko zbavovat v době ohrožení a války.

Na rozptylové prostory není jednotných názorů, odpůrci jejich zřizování sice připouštějí, že uchrání letouny před zničením při úderech na letištní plochu, ale namítají, že letouny pozbudou ztrátou vzletové dráhy bojeschopnost. Jiní soudí, že poškozené plochy bude možné v přijatelné době opravit. Podle našeho názoru je možné záměrně zapojit do rámce současné silniční sítě úsek komunikace, probíhající v blízkém sousedství rozptylového prostoru a tento v potřebné délce rozšířit (nenápadně), aby umožnil nouzový start (popřípadě využít i startovací rakety).

Kromě rozptylování předpokládá pasívní ochrana letounů jejich zastření maskovacím překrytem. Překryt, který je toho času ve stadiu zkoušek, bude pro průzkum jen výjimečně nezjistitelný. V každém případě však zabrání protivníku rozlišit, zda pod maskou letoun vůbec je a jakého typu. Tato funkce má řadu výhod:

— napomůže utajit sestavu letectva v letištních uzlech;

— nedovolí zjistit počty a typy letounů, které v daném čase obsadily to nebo ono letiště.

Toto však není jediným přínosem maskovacího překrytu letounů. Bude-li překryt ve většině případů zjistitelný, pak jeho smysl se výrazně přesouvá z oblasti zastírání do oblasti klamání. O nutnosti rozsáhlého klamání není pochyb a zde uveďme, že naznačovat nemaskovaný letoun můžeme jen dokonale maximálně věrnou jeho napodobeninou.

Různorodost typů letounů by ovšem vyžadovala celou škálu maket. Avšak zastřená letadla můžeme imitovat jedním typem masky. Překryt je tedy vysoce efektivní a ekonomicky výhodný prostředek pro svou univerzální použitelnost.

Již dříve jsme poukázali, že maskovací účinnost překrytu zvýší barevná úprava ploch nebo jejich částí (stojánků), na nichž předpokládáme překryty letounů zřizovat; k této účinnosti by přispělo maskovací zbarvení povrchu našich letounů, jakmile by se definitivně prosadilo hledisko maskování nad dosud uplatňovanými námitkami. Ono by také tvořilo základní a jediné maskovací opatření na letounu i tehdy, kdy k překrývání by z různých příčin nemohlo dojít nebo překrývající maska by povětrnostními či bojovými účinky byla co do účinnosti znehodnocena.

V článku nemůžeme samozřejmě zdaleka vyčerpat celou složitou problematiku maskování letišť a letištních zařízení. Chtěli jsme jen naznačit některé problémy a svým způsobem jednak čelit určitým pochybnostem o reálnosti jakéhokoli zastírání u příslušníků letectva a zároveň dát podnět k zamyšlení, co dělat k tomu, aby bojeschopnost našeho letectva byla pro případ potřeby plně zabezpečena.

Při rozhodování o přijetí či zamítnutí realizace maskovacích opatření by neměla již být uplatňována námitka jejich nákladnosti, aniž by byla dána do relace s hodnotou chráněných objektů.

Zastánci názorů o „nákladnosti masky letounů“ si neuvědomují, že „cena“ masky činí nanejvýš několik promile „ceny“ letounu, přičemž maskou uchráněný letoun má nadále uchovanou bojeschopnost k plnění úkolů, při kterých může docházet k ochraně dalších, mnohdy nenahraditelných hodnot.

MOSTY KONTRA OBOJŽIVELNÍKY

Z vyhodnocení předpokládaného středoevropského válčiště vyplývá, že řeky budou významnými překážkami pro vojska především charakterem břehů a terénu na přístupech k řece a rovněž svou relativně velkou hustotou (četností výskytu). Budou vhodným pásmem k budování prvků obrany nepřítelů a přirozenou překážkou, nutící útočící vojska k určitému stupni příčného soustředování (kanalizování) a směřování na zřizovaná přepraviště.

K zabezpečení přechodu přes vodní překážky jsou vojska vybavena (z hlediska ženijně přepravního) jednak odpovídající koncepčně řešenou bojovou technikou, např. obojživelnými obrněnými transportéry a tanky, upravenými k jízdě pod vodou, a dále ženijní přepravní technikou, která je rozhodující při zřizování kapacitně nejvýkonnějších přepravišť.

KATEGORIZACE VODNÍCH PŘEKÁŽEK A ZPŮSOB JEJICH PŘEKONÁVÁNÍ

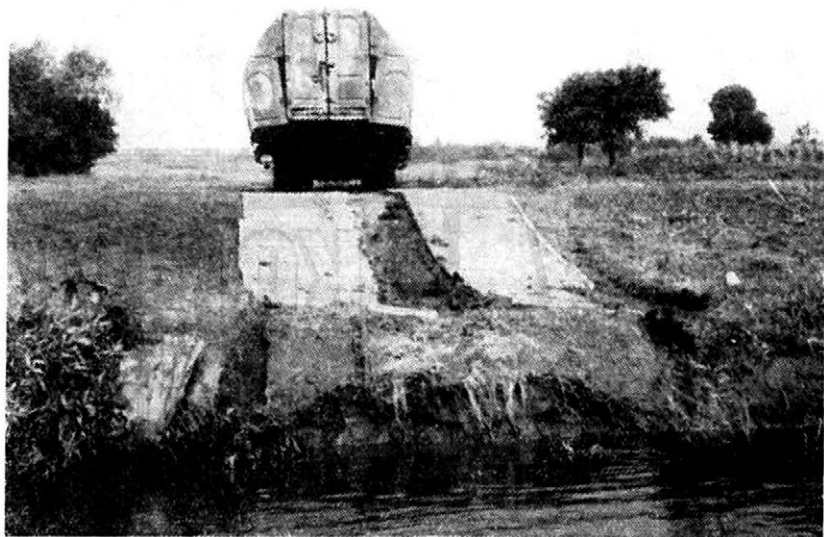
Ve vztahu k optimálním variantám zřizování jednotlivých druhů přepravišť a k optimálním koncepčním řešením odpovídající techniky pro různé druhy a stupně přepravišť je nutné vodní překážky rozdělit do několika hlavních kategorií s šířkami do 20 m, 20–60 m, 60–200 m a nad 200 m.

Stupeň obtížnosti překonávání překážky je dán nejen její šířkou, ale též jejím profilem (včetně břehů) a hloubkou vody, únosností dna a břehů, rychlostí proudu apod. (přístupy, charakter údolí či rovina, hydrometeorologické podmínky).

Po uvážení všech těchto faktorů můžeme usoudit, že bude nutné překonávat nebrodné překážky o šířce

— do 20 m zásadně přemostěním (event. s niveletou mostu pod úrovní okolního terénu) vzhledem k tomu, že pokud je překážka nebrodná, bude též neprůjezdná pro obojživelníky z důvodu buď nepříznivého profilu břehů nebo jejich malé únosnosti, což vyžaduje relativně velké úpravy ve srovnání s šířkou překážky,

— 20 až 60 m plavidlovou přepravou především na obojživelných obrněných

Obr. 1. Stůpěň v úrovni vodní hladiny na regulovaném nedlážďeném břehu; málo únosný břeh je zpevněn kolejovou vozovkou PMS

transportérech a hlavně mostovou přepravou s využitím mostů buď na pevných nebo na plovoucích podporách,

— 60 až 200 m všemi druhy přeprav podle taktické a operační situace,

— nad 200 m rovněž všemi druhy přeprav, avšak s omezením mostové přepravy převážně jen na noc, event. na 2—3 hodiny na jednom přepravišti ve dne buď s přechodem na přívozovou přepravu nebo s manévrem na záložní předem připravené mostové přepraviště.

Prvosledové motostřelecké jednotky a útvary mohou překonávat vodní překážky na plavidlových přepravištích obojživelnými obrněnými transportéry; 50—60 % sil a prostředků svazku se přepraví převážně po mostech.

Obojživelná plavidlová (vysádková) přeprava je sice nejpohotovější druh prvosledové přepravy, avšak jen při vhodných podmínkách výjezdů z vody.

Průměrné vodní překážky, především střední a dolní toky řek, mají v neregulovaných úsecích strmé a místy kolmé břehy,

často převyšené nad vodní hladinou. V regulovaných, zvláště však v nezpevněných úsecích při průměrném vodním stavu mají břehy v úrovni vodní hladiny obvykle 0,5—1 m vysoký stupeň (viz obr. 1), další sklon dna je většinou cca 1 : 1 s kamenným záhozem (v úseku asi 2 m) s návazností běžného říčního profilu; sklon regulovaných břehů (nad hladinou je většinou 1 : 1,5 (66 %), popřípadě 1 : 2 (50 %), zpravidla v délce několika metrů. Současné komunikační přístupy v několikametrové šíři (nepřesahující obvykle 8 m) s možností přímého vjezdu do vody i výjezdu z vody jsou většinou od sebe vzdáleny několik kilometrů (i desítek kilometrů), což tedy představuje velmi omezené podmínky ke zřizování brodových či podvodních přepravišť a obojživelných plavidlových (vysádkových) přepravišť bez podstatných úprav břehů.

Přes 95 % úseků řek předpokládaného válčiště není vhodných bez předchozích úprav břehů ke zřizování plavidlových přepravišť pro obojživelné obrněné transportéry a rovněž ne ke zřizování brodových nebo podvodních přepravišť.

ROZSAH ÚPRAV BŘEHŮ PRO PŘEPRAVIŠTĚ

V průměru je převýšení nad vodní hladinou 1 m u přirozených břehů (zhruba svislých) a minimálně 1,5 m u regulovaných břehů (se sklonem 1:1,5).

Při úpravě výjezdu v šířce 8 m (viz obr. 2 a 3) bude rozsah zemních prací pro upravovaný sklon maximálně 20 % (~ 11°) činit maximálně 20 m³ přemístěné zeminy v obou uvedených případech. Podle zkušeností způsobuje větší sklon na přepravišti provozní potíže, i když uvedený mezní sklon např. pro obojživelný obrněný transportér OT-64 je 18° (~32,5 %). Při předpokládaném výkonu zemního stroje 40–60 m³/h bude trvat úprava 1 vjezdu (či výjezdu) 20–30 minut. Za tuto dobu můžeme postavit 60t most PMS o délce 60–100 m. Odlehlý břeh bude většinou nutné v předstihu strhnout trhavými a výjezd s mostu definitivně upravit buď ručně nebo po přepravě zemního stroje na odlehlý břeh, což je možné prakticky jen v místě předchozí úpravy buď pomocí soulodí (sestaveného souběž-

ně při stavbě mostu se současným předpokladem ponechání v záloze k event. potřebě nouzového doplnění do mostu) nebo po mostě po jeho zaplutí a vykotvení do osy mostového přepraviště.

Upravené břehy bude nutné v převážné většině případů zpevnit pro most asi po úroveň hladiny, pro obojživelníky alespoň do hloubky odpovídající jejich maximálnímu ponoru, tedy nejméně do hloubky 1,5 m a do vzdálenosti asi 6 až 8 m od vodorysu (od břehu) tak, aby byl vytvořen plážovitý výjezd, nutný pro kolová obojživelná vozidla. Zpevnění je nutné jak z důvodů snížené únosnosti upraveného břehu, tak k prevenci proti jeho rozbřednutí vodou stékající s vyjíždějícího obojživelného vozidla na plavidlovém přepravišti nebo vlnami vztlutí, způsobenými jízdou vozidel po mostě na mostovém přepravišti (viz obr. 3). Ke zpevnění vřístupů k přepravištím (vjezdů a výjezdů) jsou vhodné vozovky PMS (viz obr. 2 a 3).

Obr. 2. Upravený přirozený (neregulovatelný) břeh se zpevněním výjezdové plochy s mostu vozovkami PMS

Obr. 3. Most PMS únosnosti 60 t s upravenými a zpevněnými přístupy; v rampové části mostu vlny vzduší, způsobené jízdou tanku T-54 po mostě

POROVNÁNÍ DOB KE ZŘÍZENÍ MOSTOVÝCH A PLAVIDLOVÝCH PŘEPRAVIŠŤ PRO OBOJZIVNÉ TRANSPORTÉRY

Přes řeku o šířce asi 60 m (což je průměrná šířka řek předpokládaného válčiště) můžeme vybudovat mostové přepraviště PMS za 20—30 minut včetně základních úprav břehů; zpevněním přístupů se doba prodlouží o dalších 10—20 minut. Zřízení přepraviště až do zahájení provozu může tedy trvat celkem 30—50 minut při použití 1/4 soupravy PMS, 1 zemního stroje či vozidel s radlicí a trhavin.

Zhruba stejnou dobu bude trvat i zřízení 1 výjezdu (včetně zpevnění) pro plavidlové přepraviště obojživelných obrněných transportérů za předpokladu, že vjezd do vody nebude v řadě případů upravován; pokud jej budeme upravovat, postačí jeho šířka asi 4 m.

Rozhodující pro dobu zřízení obou druhů přepravišť jsou zemní práce na březích a zpevnění upravených ploch; samotná stavba mostů PMS, probíhající souběžně, je časově stejná nebo kratší než zemní práce a zpevnění.

Při použití dosavadního pontonového materiálu SMS bude doba ke zřízení mos-

tového přepraviště v daném případě delší o 60—90 minut ve srovnání s PMS.

Přemostění uvažované překážky soupravou PMS představuje z materiálně technického hlediska 13 aut (z toho 13 pontonových, 1 vozovkové a 2 se zabezpečujícím materiálem včetně člunů v přívěsu) a zemní stroj, tj. 14 kusů techniky.

Ke zřízení 1 výjezdové plochy pro obojživelné plavidlové přepraviště je potřeba 1 zemní stroj, 1 vozidlo s materiálem ke zpevnění a 2 pontonová auta k dopravě 40t přívozového soulodí PMS k přepravě techniky přes vodu na odlehlý břeh).

Potřeba kusů techniky je tedy v tomto případě v poměru 3,5:1 v neprospekch mostového přepraviště PMS.

Při vyrovnání poměru kusů techniky 1:1 (14 ks pro most:6 zemních strojů s 6 auty s materiálem ke zpevnění a 2 pontonová auta pro 40t soulodí k zabezpečení prací při zřizování plavidlového přepraviště) můžeme vybudovat 4—6 výjezdových ploch obojživelného plavidlové-

ho přepraviště za stejnou dobu jako zřízení mostového přepraviště PMS (v závislosti na přepravě zemních strojů přívozovým soulodím na odlehlý břeh). Další výjezdy (v návaznosti na první) můžeme již zřizovat ve zkrácených cyklech 20–30 minut (popř. i méně), což představuje za 1 hodinu od zahájení prací asi 10–12 výjezdových ploch pro obojživelníky a celkem asi 16–24 výjezdových ploch do hodiny od zahájení úspěšné přepravy na prvních upravených místech přepraviště.

Ve srovnávání s přepravní kapacitou mostu PMS, která představuje 600–800 vozidel/h, může se v ideálním případě přepravit na 1 upraveném místě pravidlového přepraviště asi 40–60 obojživelných transportérů za hodinu, na 6 upravených místech (při jednotkovém poměru techniky ke zřízení přepravišť 240–360 obojživelníků za hodinu a při dalším souběžném upravení míst pro plavidlovou pře-

**MATERIÁLNĚ TECHNICKÉ PODMÍNKY KE STAVBĚ PONTONOVÉHO MOSTU
A ZŘIZOVÁNÍ PLAVIDLOVÝCH PŘEPRAVIŠŤ PRO OBOJŽIVELNÍKY
NA STUPNÍ SVAZKU**

Svazek může postavit z organického materiálu PMS 2 mosty únosnosti 60 t po 65 m, což odpovídá průměrné šířce řek předpokládaného válčiště.

K zemním pracím může svazek použít asi 6 zemních strojů. S tanky s radlicemi BTU nemůžeme pro úpravu břehů v podstatě počítat, poněvadž pokud by se i dostaly na druhý břeh dřive než obojživelníky, budou plnit další bojový úkol.

Za jednu hodinu provozu můžeme přepravit po dvou mostech PMS 1200—1600 kusů techniky. Na přívozovém přepravišti s postupným upravením 16—24 výjezdových ploch, by bylo možné přepravit 360 až 720 obojživelných transporterů na zcela únosných březích, které by nepotřebovaly po úpravě zpevnění. Průměrný poměr přepravních kapacit by v tomto případě byl asi 2,5:1 ve prospěch mostů PMS. Skutečnost je však taková, že pokud se usku- teční zemní práce na březích, rozhrědnou první vyjíždějící vozidla plochu upraveného výjezdu natolik, že vyloučí další vy- jíždění obojživelníků vzhledem k jejich uvážutí většinou již v pásmu říčního vodovrusu.

Ke zpevnění 1 výjezdové plochy bude třeba poloviny až celé pokládky vozovkového automobilu PMS (10–20 bm vozovky v celkové šířce cca 5,2 m); vozovky bude totiž nutné položit nejen na břeh, ale i do vody tak, aby na ně obojživelníky najížděly přímo z plavby. U svazku jsou však

pravu uvedenými již zemními stroji (6 ks) asi 360—720 obojživelníků za hodinu od zahájení přepravy na prvních upravených místech.

Přestože jsou uvedené podmínky pro obojživelníky zvýhodněné a provoz zidealizován, bude kapacita mostu v daném případě minimálně stejná až dvojnásobná v porovnání s plavidlovým přepravištěm pro obojživelníky.

Počet výkonných zemních strojů a úměrné množství normalizovaného materiálu ke zpevňování terénu k vyrovnání jednotkového poměru s materiálem PMS u ženijních útvarů však zatím není, což má nepříznivý vliv na podstatné snížení kapacit pravidlových obojživelných přepravišť; poměr kapacit se tím zvýší ve prospěch mostů, jejichž další výhodou je únosnost, umožňující přepravu prakticky všech typů břemen.

jen 2 vozidla vozovek PMS, což postačí ke zpevnění 2—4 výjezdů, tzn. že vozovky PMS postačí krýt jen přístupy (výjezdy) k mostovým přepravištím PMS.

Není-li dostatek vhodného normovaného materiálu ke zpevnění výjezdových ploch plavidlových přepravišť, přichází pak již v úvahu jen improvizace, která však je zdlouhavá, nespolehlivá a potřebuje mimoto zabezpečit dopravu předem připravených prvků auty. Vozidla k dopravě improvizovaných prvků ke zpevnování však motostřelecké útvary a jednotky nemají, ani normovaný materiál s vozidly (zřejmě se tedy se zpevnováním výjezdů pro obojíživelníky příliš nepočítá).

Charakter břehů a říční profily řek předpokládaného válčiště vytvářejí tedy za průměrných hydrometeorologických podmínek velmi nepříznivou situaci ke zřizování plavidlových přepravišť obojživelných obrněných transportérů.

I když obojživelnísky vjedou na vodní hladinu obvykle bez potřeby úprav vlastního břehu, nevjedou ve většině případů z vody bez zemních úprav a zpevnění odlehleho břehu. Zemní stroje k zemním úpravám břehů sice u vojsk jsou (v minimálním množství), avšak kromě vozovek organicky začleněných u PMS, není u vojsk organický materiál ke zpevňování neúnosného, málo únosného a rozbředlého terénu [který bude na upravených výjezech z vody v převážné většině případů].

Přechod vodní překážky obojživelnými transportéry na široké frontě bude tedy v převážné většině případů velmi obtížný.

Tato nepříznivá skutečnost není jen nepodložené tvrzení. Výjezdy z řeky k násilnému přechodu útvarů v rámci plánovaných cvičení upravují se na předem vybraných vhodných místech často s několika denním předstihem. Pásmo svazku však bude v bojové situaci jednoznačně a vodní překážky bude nutné překonávat bez narušení tempa útočné činnosti.

Bude-li situace na střední vodní překážce taková, že již bude možné upravovat výjezdy pro obojživelníky, pak budou i podmínky ke zřízení mostového přepraviště.

Z důvodů přepravní kapacity (viz porovnání z předcházejícího statě) bude tedy rozhodně výhodnější postavit 60 t pontonový most PMS, umožňující dvouproudový provoz (pro břemena do 30 t), než upravovat břehy k výjezdům plavidlových přepravišť, a to i za cenu, že se po mostě přepraví též obojživelníky.

POROVNÁNÍ ZRANITELNOSTI PLAVIDLOVÝCH A MOSTOVÝCH PŘEPRAVIŠŤ Z HLEDISKA OPZH A NEPŘÁTELSKÉHO NAPADENÍ KLASICKÝMI BOJOVÝMI PROSTŘEDKY

Při násilném přechodu středně široké vodní překážky (50—200 m) svazkem s třemi pluky v prvním sledu můžeme počítat (v souladu s předpisem Vševojsk-2-3), že v úseku násilného přechodu mostoteleckého svazku o šířce do 20 km bude zřízeno minimálně

— 4 až 6 plavidlových přepravišť (pro obojživelné transportéry), z nichž by každé mělo mít 8—10 sosehlivých výjezdů z vody, což představuje v úseku násilného přechodu svazku 30—60 výjezdů z řeky,

— 4 brodová či podvodní přepraviště, tzn. 1 přepraviště pro každý prvosledový tankový prapor, po 1 brodu (o šířce 20 až 40 m) pro každou tankovou rotu, což představuje dalších minimálně 12 výjezdů z vody o 3—5krát větší šířce než výjezdy na plavidlových přepravištích,

— 1 až 3 přívozová přepraviště,

— 2 mostová přepraviště.

Počet plavidlových přepravišť bude tedy minimálně 2—3násobný ve srovnání s mostovými přepravišti.

Vzájemná vzdálenost plavidlových přepravišť bude v průměru 3—5 km, mostových přepravišť asi 10 km.

Rozptýlení vojsk při přepravě na plavidlových přepravištích je na řece mini-

Progresivní parametry pontonové mossové soupravy PMS dávají v současné situaci možnost zřizovat kapacitně nejvýkonnější přepraviště — mostové přepraviště — na řekách co nejdříve a v řadě případů i místo obojživelných plavidlových přepravišť.

Mostová přeprava je v současné době, kdy byly podstatně zkvalitněny její parametry, neefektivnější způsob přeprav a zpravidla může s předstihem nahradit obojživelnou plavidlovou přepravu; přesto však zůstává význam plavidlové přepravy obojživelných transportérů zvláště pro dočasně vzniklé vhodné říční podmínky, které mohou (vedle vhodných říčních úseků) nastat v extréměch vodní hladiny, nař. na plochých říčních profilech při nízkém vodním stavu a na regulovaných tocích při vysokém vodním stavu, kdy obojživelník nahlídí z plavby přímo na zpevněnou navigaci u jejího vrcholu (zkrácený pevný výjezd).

Specifickou problematikou je otázka ženijní obojživelné přepravní techniky.

málně 2—3krát větší ve srovnání s mostovými přepravišti, což má význam pro prvosledovou přepravu, která bude obvykle v dosahu taktických raket nepřítel.

Bude-li v úseku násilného přechodu svazku 11—15 různých přepravišť, bude jejich vzájemná vzdálenost průměrně 1,3 až 2 km. Při předpokládaném poloměru ničení 1—1,5 km (jadernou náloží střední ráže), mohou být jednotlivým jaderným úderem (zásahem) vyřazena 1—3 přepraviště, tzn. 10—20 % přepravišť.

Ke zničení všech přepravišť v úseku násilného přechodu svazku by tedy bylo třeba 7—10 středních jaderných náloží (v závislosti na kilotonáži).

Při nedostatečném nepřátelském průzkumu je tedy k napadení úseku násilného přechodu svazku jednotlivým jaderným úderem střední ráže téměř stoprocentní jistota zasažení alespoň jednoho přepraviště; pravděpodobnost zasažení plavidlového přepraviště je asi 50 % a mostového přepraviště jen asi 20—30 %.

Při plném cílovém zásahu mostového přepraviště jadernou náloží střední ráže za předpokladu poloměru ničení 1 km, bude kromě vlastního přepraviště zničeno celkem 40—55 vozidel (na přilehlých pří-

jezdových a odjezdových komunikacích), event. 60–80 vozidel při poloměru ničení 1,5 km.

Při plném zásahu plavidlového přepraviště s 10 výjezdy z vody (včetně přístupů) bude zničeno asi 30–45 vozidel při předpokládaném poloměru ničení 2 km (popř. asi 45–60 vozidel při poloměru ničení 1,5 km).

ZÁVISLOST ZŘIZOVÁNÍ PŘEPRAVIŠT NA TAKTICKÉ SITUACI

V přímém dotyku s nepřítelem budou první motostřelecké sledy překonávat vodní překážky z chodu na plavidlových přepravištích vzhledem k jejich nižší zranitelnosti.

Po ovládnutí předmostí a mimo přímý dostřel nepřátelské kulometné palby bude možné zřizovat mostové přepraviště.

V převážné většině úseků řek obojživelníky sice vjedou na vodní hladinu bez úprav břehů, avšak nebudou schopny vyjet na odlehlý břeh a vést další bojovou činnost. Upravovat a zpevňovat břeh pod nepřátelskou palbou nebude možné. Motostřelecké jednotky budou v takovém případě tedy nuceny opustit obojživelné transportéry a nechat je na vodě; další útočnou činnost budou muset rozvíjet klasickým způsobem. Teprve po ovládnutí předmostí bude možné upravit břehy pro dočasný výjezd či vyproštění obojživelníků na odlehlý břeh. Souběžně však již budou podmínky ke stavbě mostu. Je tedy otázka, zda je vůbec účelné vyjždět s obojživelníky na vodu, nejsou-li podmínky k výjezdu.

Rozhodně bude účelnější na průměrně širokých překážkách (~60 m) se strmými či stupňovitými břehy plavidlová přeprava prvosledových jednotek na modernizovaných ženíjních plavidlech (např. nafukovací vylehčené čluny vedené přímo na obojživelných transportérech) a okamžitě po ovládnutí předmostí zřídí pohotově

Možné ztráty bojové techniky a sil na zasaženém mostovém přepravišti jsou asi o 30 % vyšší (při jaderném napadení) než na plavidlovém přepravišti obojživelných transportérů.

Při leteckém napadení či napadení klasickými palběnými prostředky je mostové přepraviště podstatně zranitelnější než přepraviště plavidlové.

mostovou přepravu; obojživelné transportéry dvěma souběžnými proudy přepravit po mostě k co nejrychlejšímu dostižení útočících motostřeleckých jednotek. Přeprava po mostě bude rychlejší než úprava výjezdů pro obojživelníky z vody.

Jiná možná varianta, jak vytvořit předmostí ke zřízení mostového přepraviště, je likvidovat palby a živou sílu nepřítele na odlehlém břehu vzdušným jaderným úderem v předstihu před zahájením přepravy.

Další varianta je ovládnout předmostí taktickým vzdušným výsadkem.

Obě alternativy vytvářejí podmínky ke zřízení mostového přepraviště přímo bez předchozího zřizování obojživelných plavidlových přepravišť.

Nepříznivé říční podmínky z hlediska nesjízdnosti odlehlých břehů na jedné straně a progresivními parametry mostových souprav na straně druhé vytvářejí situaci vhodnou k maximálnímu uplatnění mostových přepravišť, avšak v závislosti na vzniklé taktické situaci.

Zřizování pontonových mostových přepravišť předpokládá v podmínkách ZHN včasný a pohotovostní manévr mostem na vodní překážce, event. v některých případech (zvláště na širokých řekách) včasný přechod z mostové soupravy na přívozovou a později zpět na původní či záložní (záměnnou) mostovou soupravu.

ZVÝŠENÝ VÝZNAM MOSTŮ VE SROVNÁNÍ S OBOJŽIVELNÝMI TRANSPORTÉRY

Moderní mosty a mostové soupravy umožňují zřizovat přemostění a mostová přepraviště ve velmi krátkých časových termínech s minimálními službami.

Z jednotlivých druhů přepravišť dominují na nebrodných překážkách o šířce do 20 m mosty (mostní tanky, mostní automobily).

Pontonová mostová souprava PMS umožňuje organizovat výkonnou mostovou přepravu na většině úseků řek s předstihem před plavidlovou přepravou obojživelných

transportérů na široké frontě za předpokladu předchozího umlčení nepřátelských paleb a ovládnutí předmostí [jaderný úder, taktický vzdušný výsadek]. V řadě případů se budou obojživelníky prvosledových útvarů přepravovat po mostech i na středně širokých řekách. Únosnost mostů vyhovuje k přepravě prakticky všech druhů a typů břemen, což je spolu s nejvyšší provozní kapacitou řad na první místo mezi přepravišti. Mostové přepraviště má však z taktického hlediska urči-

tý nedostatek; je totiž zranitelnější než plavidlové přepraviště, což je způsobeno příčným soustředováním (kanalizováním) jednotek do místa mostového přepraviště. Proto bude nutné **preventivně uskutečňovat ve stanovených časových intervalech pohotový rokadní manévr mostem na záložní (záměnné) mostové přepraviště, popřípadě organizovat včasný přechod z mostové na přívozovou přepravu a naopak.**

Oba druhy přeprav, jak mostová, tak plavidlová na obojživelných transportérech, mají své odpovídající místo v závislosti na konkrétní taktické situaci.

Avšak ani současné „zobojživelnění“ prvosledových jednotek a útvarů samo o sobě v převážné většině případů nezaručuje předpokládanou suverénní (snad-

nou) realizaci násilných přechodů vodních překážek na široké frontě využitím obojživelných obrněných transportérů.

Nepříznivý charakter běhů vodních překážek, znesnadňující přímý výjezd obojživelníků z vody, vyžaduje odpovídající řešení provozuschopnosti plavidlových přepravišť pro obojživelné transportéry.

Je žádoucí dosáhnout obdobné provozně technické progresivity u plavidlových obojživelných přepravišť jako u současných přepravišť mostových.

Z celkového porovnání mostových a plavidlových obojživelných přepravišť vyplývá, že **význam mostových přepravišť při zabezpečování manévru vojsk vzrostl** vzhledem k progresivitě takticko-technických parametrů mostových souprav a speciálních mostů.

Z á v ě r

Článek naznačuje problematiku, kterou je nutné řešit komplexně k dosažení optimálního zabezpečení přechodu přes vodní překážky v soudobých podmínkách útočného boje.

Některé dílčí otázky bude vhodné řešit koncepčně, některé materiálně technicky, jiné organizačně.

Kombinací ve využití obojživelníků a mostových souprav je možné podrobněji ověřit a vyhodnotit ve výcvikových podmínkách maximálně přiblížených podmínkám bojovým.

Účinnou akcí by bylo prověřit přejezd obojživelníků přes vodní překážky v několika zvolených pásmech 10 km širokých, navedených na rozhodující směry předpokládané bojové činnosti, se souběžným porovnáním s mosty a mostovými soupravami.

Plukovník Ing. Jaromír Langer, CSc.

NATO a ropa

II. ROPA A PHM V ZÁPADNÍ EVROPĚ JAKO KOŘISTNÍ MATERIÁL

VÝZNAM KOŘISTI PRO ZASOBOVÁNÍ VOJSK POHONNÝMI HMOTAMI

„Zvýšené nebezpečí působení nepřítele na ekonomické a jiné objekty v hloubce státu vyžaduje včasné vytvoření záloh výrobních kapacit a prostředků a rovněž využívání ekonomických zdrojů nacházejících se na válčistiích, jako vojensko-průmyslových podniků, surovin, dopravních, zdravotnických, opravářských a jiných místních zařízení a prostředků. Týlové orgány musí dobře znát ekonomickou situaci na válčisti a také možnosti využití těchto zásob a prostředků k týlovému zabezpečení potřeb bojujících vojsk.“ To uvádějí sovětské i naše prameny k problematice kořisti.

I když je zřejmé, že hlavní část materiálu pro vojska půjde nepřetržitým tokem ze zázemí, je při nejmenším nesprávné nedoceňovat bezprostřední zdroje týlového zabezpečení přímo na válčisti.

Úspěch týlového zabezpečení vojsk v prvních operacích, při omezeném počtu týlových útvarů a svazků operačního týlu, bude také do jisté míry záviset na dovedném a včasném využití místních prostředků i kořistního materiálu, zejména v době, kdy se útočící vojska značně vzdálí od svých základů a přísun z hloubky vlastního týlu bude vypjat do krajnosti.

Kapitalistické státy západní Evropy mají dobře a moderně rozvinutý ropný průmysl, značné ekonomické možnosti, ale též po řadu let zabezpečují operační přívodu válčisti i v oblasti kapalných paliv.

PHM používané ozbrojenými silami NATO a armádami Varšavské smlouvy jsou v podstatě stejné. Je však nutné znát charakteristiku jednotlivých druhů paliv a maziv NATO a běžná kapalná paliva používaná v západní Evropě, jejich zaměnitelnost a použitelnost.

Při možnosti využití zásob a prostředků nepříteli je nutné:

— mít na zřeteli stálou znalost všech zásob a prostředků (pohonných hmot) nepřítelů na válčišti;

— předem vytvořit výhodnou organizaci a přijmout konkrétní opatření k bezprostřednímu využívání těchto prostředků (včetně rychlých opatření ke zjištění jejich nezávadnosti);

— realizovat taková opatření, aby bylo možné využívat zásob svazkem (ev. svazem) počínaje (i v podmínkách útočných operací) počátečního období války).

Předpokládaná kořist a místní zdroje podmiňují i návrhy a opatření, jakými ozbrojenými prostředky a kam působit na ekonomiku nepřítelů (v tomto případě na ropný průmysl a dopravu) a jeho týlové zabezpečení (zabezpečení kapalnými palivami) při zahájení počátečního období války.

Vzhledem k množství zásob a prostředků, které orgány NATO na středoevropském válčišti soustředily, budou nutná taková vojenská opatření (tj. působení ozbrojenými prostředky), která by dovozovala co největší jejich využití. To může mít značný význam pro válečně ekonomický potenciál vlastní koalice.

Cíle ničení je nutné navrhovat po důkladném rozboru ekonomické situace, a to pouze ty, které mají okamžitý vliv na ozbrojený zápas (z hlediska vedení útočných operací nebo s ohledem na další průběh války), a naopak sledovat ty prostředky a kapacity (vojenské i civilní), kterých mohou bezprostředně využívat vlastní vojska, zahrnovat je do operačního zámyslu a vstříhat se působit na ně ozbrojenými prostředky.

V některých případech bude výhodné (a někdy i nutné) dávat i konkrétní úkoly vojskům k jejich přednostnímu zachycení (viz sovětskou směrnicí pro operační týl, čl. 223: „Pro materiální zabezpečení vojsk bude mít velký význam zachycení závodů, skladů a základen pohonných hmot... na území nepřítelů.“)

Kořist je mnohdy zužována pouze na vojenské zásoby a prostředky nepřítelů. V současných podmínkách a v prostoru západní Evropy to však budou především (vzhledem ke stupni rozvoje ekonomiky a ozbrojených sil) občanské zásoby a prostředky potenciálního nepřítelů.

Zabezpečit z týlového hlediska frontové operace velkého rozmachu je úkol náročný nejen z materiálního, ale především z dopravního hlediska.

Proto budou-li mít vojska zásoby a zdroje k bezprostřednímu využití přímo na válčišti, přinese to jistě značnou úlevu v celém komplexu týlového zabezpečení vojsk.

Nutnost využívání kořisti a místních zdrojů zesiluje i tendence činnosti nepřítelů, který se bude snažit odrážet naše vojska od zdrojů ekonomiky států Varšavské smlouvy, oddělit je od týlu, ale zejména přerušit zásobování vojsk pohonnými hmotami, výrobu a přísun kapalných paliv.

Hlavní prostory, odkud budou vojska Varšavské smlouvy zásobována pohonnými hmotami (neuvažujeme-li zásoby ve skladech), leží několik tisíc kilometrů od předpokládané linie fronty.

Avšak armády a fronty budou mít prvořadý zájem na tom, aby získávaly hlavní druhy materiálu rychle a bez ztráty času, tj. v prostorech, které by dlouhým přisunem nebo v případě kořisti hledáním a prověřováním nezávadnosti nezdřezovaly zásobování, a tam, kde těžba prostředků by byla co nejefektivnější.

Z toho vyplývá, že je nutné mít stále operativní přehled o skutečném stavu prostoru předpokládaného válčiště. Je rovněž důležité stanovit metodiku a systém získávání a zpracování takových údajů. Jde o to, aby zpracovaný přehled poskytoval rychlé informace o zabezpečení jednotlivých strategicko-operačních směrů (o stavu ekonomiky prostoru na jednotlivých směrech) či důležitých prostorů, a to jak v míru, tak i během operací počátečního období války.

Správné stanovení ukazatelů, které mají být sledovány, jejich kalkulační hodnoty, proporce i celkové množství údajů nesmí být na závažnou operativnost.

Od zahájení bojové činnosti iadernými a ostatními prostředky hromadného ničení bude sledování a vyhodnocování těchto ukazatelů značně složitější, ale i důležitější a potřebnější. Zdroje, zásoby, sklady, ostatní materiální a dopravní prostředky, vše bude vyžadovat důkladnou kontrolu, a to nejen jednorázovou, ale i systematickou a všestrannou.

Proto je rovněž nutné zahájit vývoj indikačních prostředků k rychlému stanovení nezávadnosti pohonných hmot (samořejmě polního typu), které by bylo možné zadat již na divizní stupeň. Nedocení těchto požadavků povede v POV k tomu, že zásob a prostředků bude možné využívat až po rozhodnutí vyšších stupňů, což způsobí zpoždění a zbaví kořist a místní zdroje jejich hlavních předností tj. jejich bezprostředního rozmištní vůči spotřebitelům.

Je zřejmé, že na možnosti využívání kořisti a místních zdrojů má vliv nejen jejich znalost, využitelnost, ale i vhodná organizace orgánů a prostředků kořistní služby.

MOŽNOST VYUŽITÍ VOJENSKÝCH ZÁSOB A PROSTŘEDKŮ KAPALNÝCH PALIV VOJSK NATO

V prvních operacích počátečního období války frontového rozsahu se mohou vlastní vojska setkat se zásobami pohonných hmot dvojího druhu.

Především se zásobami a prostředky polního charakteru, které mají vojska NATO organicky přiděleny, tzn. divizní a armádní zásoby, obalový materiál a dopravní prostředky. Využit lze v první řadě samotné pohonné hmoty a maziva, dále různé obalový materiál na skladování a dopravu pohonných hmot a maziv, např. banky, nádoby, sudy, kontejnery, pružné obaly, nádrže, náhradní součástky atp., v neposlední řadě i prostředky dopravy pohonných hmot, z nichž hlavně cisternová auta, přívěsné automobilové cisterny a polní potrubí s příslušenstvím.

Druhou skupinu vojenských zásob a prostředků tvoří stálá zařízení ke skladování pohonných hmot a jejich dopravu, včetně uložených zásob. Jsou to státní a vojenské zásoby určené pro vojenskou spotřebu na území NSR (tzn. stálé sklady NSR, Velké Británie, Francie a USA) a část potrubní sítě NATO, jakož i ostatní prostředky dopravy (železniční cisternové vozy atp.).

V hloubce bojové zóny, tj. zhruba po čáru řeky RHEIN, mohou být uloženy 15denní zásoby, kromě státních zásob, stacionárních vojenských skladů a zásob na letištích. S ohledem na spotřebu vojsk NATO, na možné zničení části zásob a prostředků během operací počátečního období války je reálné uvažovat o získání zásob ve výši 5–10ti denní spotřeby

vojsk v tomto prostoru. To představuje zásoby ve výši 0,5–1,3 mil. t pohonných hmot a maziv. Zásoby budou do značné míry pohyblivé a budou uloženy většinou v menších obolech.

Po přechodu řeky RHEIN jsou na poměrně menším prostoru předního pásma komunikační zóny rozloženy velké zásoby. V tomto prostoru by mohlo být získáno zhruba 1,0–1,3 mil. t vojenských zásob pohonných hmot. Půjde převážně o zásoby uložené stacionárním způsobem. V této části válčistiště je také nejhušší síť vojenských stálých produktovodů a skladů na letištích a v zásobovacích základnách.

Vzhledem k prodloužení vlastního příslunu a ke stále se zvětšující vzdálenosti přepravy mezi bojujícími vojsky a vlastními zásobovacími základnami bude využití těchto zásob nejvíce aktuální.

Nejvíce vojenských zásob pohonných hmot je rozmístěno ve zbývající části komunikační zóny (tj. v základnovém pásmu). Sklady mají stacionární charakter, jsou nejvíce zranitelné a také nejsnáze zničitelné. Hlavní sklady jsou v prostorech, kde začínají produktovody NATO a podél jejich tras. Ve skladech mají být uloženy zásoby ve výši dvouměsíční spotřeby vojsk NATO. S ohledem na jejich částečné vyčerpání a na možnosti jejich ničení (ať již vlastními vojsky či nepřítelem) lze odhadovat, že v této části západního válčistiště by mohly být získány zásoby pohonných hmot ve výši okolo 2–8 mil. t.

MOŽNOSTI VYUŽITÍ ROPNÉHO PRŮMYSLU A OBCANSKÝCH ZÁSOB NEPŘÍTELE

Možnosti jsou dány v podstatě dvěma základními činiteli: jednak stavem, kapacitami, velikostí (objemem) těchto zásob a prostředků, jednak stupněm jejich zničení v průběhu počátečního období války.

Po vyhodnocení těchto činitelů je možné kalkulovat, že 5–10–15 % všech zásob produktů by mohla využít vlastní vojska. To je okolo 0,6–2,6 mil. t produktů, které mohou spotřebovat vojska a okolo 1,4–4,9 mil. t dalších produktů k použití v ekonomice.

Těžiště nespočívá jen ve využití pohonných hmot ke krytí potřeb ozbrojených sil (ač to je z hlediska počátečního období války nejdůležitější), ale také ve využitelnosti různého materiálu, skladovacích kapacit, dopravních prostředků a produktovodů.

Jejich využití vlastními vojsky v průběhu ozbrojeného zápasu se musí řídit obecně stejnými zásadami jako u vojenských zásob a prostředků nepřítele.

Kromě toho obsazení důležitých prostorů těžby a zejména zpracovatelských zařízení v hraničních oblastech nebo na operačních směrech bude mít záporný vliv na ekonomiku nepřítele a podle stupně poškození může být využito v ekonomice koalice. Důležitá je přitom úzká spolupráce mezi vojenskými orgány a hospodářskými organizacemi států Varšavské smlouvy. Vzhledem k důležitosti a významu této otázky bylo by jisté na místě rozpracovat spolupráci mezi vojenskými a hospodářskými orgány s úkolem přenést těžiště na hospodářské organizace a osvobodit tak vojska od této složité a

náročné, byť i důležité povinnosti. Přitom však dodržet zásadu, že všechna opatření musí být řešena tak, aby dovolovala bezprostřední využití PHM vojsky, svazkem počínaje, již v průběhu operací.

Ozbrojené síly mohou využít zejména distribučních skladů pohonných hmot, dopravních kapacit, skladů „spolehlivých“ zásob PHM, ostatních skladů, obalů, nádrží, různých zařízení a součástí atp.

SITUACE V ZÁSOBOVÁNÍ POHONNÝMI HMOTAMI A V ROPNÉM PRŮMYSLU V ZÁJMĚVÉM PROSTORU VÁLČISTĚ

Z hlediska polohy našeho státu a možné činnosti ozbrojených sil ČSLA ve válce je nejdůležitější prostor, zahrnující jižní část NSR a přilehlé oblasti sousedních kapitalistických států.

Vojenské prostředky a zásoby

Velení NATO zahrnuje tuto část NSR do středoevropského válčistě a věnuje jeho operačním přípravám velikou pozornost. Nejdůležitější oblasti z vojenského i ekonomického hlediska jsou v západní části tohoto prostoru.

Vzhledem ke stavům vojsk v tomto prostoru jsou v něm rozmístěny i potřebné vojenské sklady a organizován polní zásobovací systém. Protože u prvosledových svazků NATO (zejména USA) jsou síly a prostředky téměř doplněny na válečné počty, lze předpokládat, že totéž bude i v oblasti logistiky. To znamená, že vojska jsou vybavena příslušnými prostředky k dopravě a skladování PHM a rovněž na letištích jsou skladovány plánované zásoby.

Na tomto území mohou být zásoby vojsk na 15 dnů bojové činnosti, zvýšené zásoby (tzn. zásoby předsunuté z týlové zóny) pro vojska USA (ev. Francie) a státní vojenské zásoby pro armádu NSR.

Podstatná část zásob bojové zóny a část zásob kapalných paliv předního pásma týlové zóny je rozmístěna oboustranně řeky RHEIN, zejména v RHEINLAND-PFALZ (americké zásoby), v BADEN-WÜRTTEMBERG (zvl. francouzské) a v prostoru MOSELLE-VOSGES.

Poměrně vysoké zásoby pohonných hmot jsou určeny pro potřeby vojenských vzdušných sil. Tyto zásoby jsou ukládány jednak v důležitých bodech produktovodů, ve skladech podél tras těchto produktovodů, v zásobovacích základnách a na letištích. Téměř všechna důležitá letiště jsou nebo v nejbližší době budou napojena na síť dálkového potrubí PH. V letištních uzlech jsou i nejrozsáhlejší sklady LPH. Letištní uzly v prostoru STRAS-

Pro potřeby ekonomiky bude možné využívat nepoškozených surovin, prvovýrobků, výrobků, zpracovatelských kapacit a různých dopravních prostředků.

Vzhledem k rozvinutému průmyslu a ke specifickým zvláštnostem západní Evropy v oblasti ropy může mít využití těchto zdrojů poměrně značný vojensko-ekonomický význam pro zvýšení válečného potenciálu zemí Varšavské smlouvy.

BOURG, DIJON jsou již dnes zásobovány produktovody.

Významným opatřením z hlediska operační přípravy válčistě bylo prodloužení produktovodů na východ přes řeku RHEIN a vzájemné propojení jednotlivých produktovodů vedoucích z jihu, ze západu a ze severu v prostoru východní Francie a v RHEINLAND-PFALZ (NSR). V současné době vedou přes řeku RHEIN tři produktovody NATO, které překračují řeku jižně MAINZ, v GERMERSHEIM a v KEHL a jsou postupně prodlužovány směrem na východ.

V zájměvém prostoru lze předpokládat vojenské zásoby ve výši okolo 1,5 až 3 mil. tun.

Podle zásad řádů západních armád mohou být zásoby pohonných hmot u divizí rozmístěny asi 20–25 km od předního okraje, armádní zásoby předsunuté do sborových prostorů asi 35–60 km od předního okraje, zbývající armádní zásoby asi 130–210 km od předního okraje. Přitom jsou určité zvláštnosti (organizace, ve vzdálenostech atp.) v armádě NSR, Francie a USA.

Z toho vyplývá, že na čáře BAYREUTH, AMBERG, RÖDING, PASSAU mohou být sklady divizního typu (okolo 4–6) i na čáře BAMBERG, LANDSHUT sklady z předsunutými armádními zásobami (2–3 prostory). Hlavní prostory armádních skladů, předsunuté zásoby komunikační zóny atp. jsou rozmístěny všeobecně východně řeky RHEIN.

Ropný průmysl a občanské zásoby

Významnějším centrem ropného průmyslu je vídeňská pánev s bohatšími zásobami a těžbou ropy nedaleko státní hranice s ČSSR. Dále se ropa těží v jižní části NSR a Elzas Lotrinsku (FRANCIE).

V Rakousku je hlavním ropným polem oblast MATZEN-AUERSTHAL, kde se v r. 1965 vytěžilo 2,2 mil. t ropy. Další důležité prostory těžby v Dolním Rakous-

ku jsou v MÜHLBERG [0,8 v tis. t, v r. 1965], NEUSIEDL/Z. [1,2], ADERKLAA [0,2], ZISTERSDORF [0,1], v Horním Rakousku RIED a VOITSDORF [2,7]. Celkem se vytěžilo v Rakousku 2,85 mil. t ropy.

V jižní části NSR jsou tyto prostory těžby [v 1000 t, v roce 1966]: ALBACHING [3,7], AMPFING [51], ANZING [0,5], ARLESRIED [84], ASSLING [98], HÖHENRAIN [18,8], HOHENLINDEN [0,1], MÖNCHSTROT [57,5], MOOSAH [6], PFULLENDORF [26,7], VELDEN [3,1], WOLFERSBERG [5,2], VILSBIB-WASSERB [9], FRONHOFER [12,2], WALD [0,02], LANDAU [138,6], LEOPOLDSHAFEN [7,5], STOCKSTADT [49,6], WATTENHEIM [1,6]. Celkem 0,573 mil. t ropy.

V Elzas Lotrinsku: PECHELBRONN, SCHEIBENHARD, SOUFFLENHEIM, ESCHAU, STAFFELFELDEN, REINIQUE [celkem 30 387 t v roce 1964].

Celková roční těžba ropy v zájmovém prostoru se může v současné době pohybovat okolo 3,5 mil. t, to znamená asi 18,5 % západoevropské těžby.

Pokud se týče zpracování ropy, uvedený prostor nabývá rok od roku na významu. V roce 1963 pracovala pouze jedna méně významná rafinerie ve východní Francii, kromě rakouských rafinerií. V současné době pracuje již řada rafinerií, některé další jsou ve výstavbě. Tento prostor se podílí v roce 1963 11,7 % na kapacitě západoevropských rafinerií. Avšak na konci r. 1966 pouze rafinerie NSR se již podílely 33,7 % na západoněmecké produkci. Rafinerie jsou soustředěny do několika rajónů: WIEN, INGOLSTADT, KARLSRUHE, MANNHEIM, STRASBOURG.

V těchto rajónech jsou vybudovány moderní a výkonné rafinerie, schopné zpracovávat jakékoli ropy na výrobky

v požadovaném sortimentu (i co do poměrného množství), které ovlivňují značným podílem ropný průmysl NSR, Francie a Rakouska. Mohou mít význam i pro vojska a ekonomiku států Varšavské smlouvy v případě obsazení tohoto prostoru. Zejména je důležitý z vojensko-ekonomického hlediska prostor INGOLSTADT a STRASBOURG-KARLSRUHE.

Rafinerie v těchto prostorech se podílejí nebo budou podílet v roce 1967 až 1968 asi 42 procenty na kapacitě všech rafinerií NSR, 17 procenty na rafinérských kapacitách Francie a 100 procenty na výrobě ropných produktů v Rakousku. Všechny rafinerie se budou podílet více než 13 procenty na západoevropských rafinérských kapacitách.

Velký význam má doprava, a to jak ropy, tak i ropných výrobků. Typické jsou ropovody, které zásobují všechny vybudované rafinerie. Současný stav a plánovaná výstavba ropovodů spojí tento prostor uzavřenou sítí, která umožní dopravovat ropu ze severu a i z jihu Evropy. Značný význam má rovněž vodní doprava po řekách RHEIN, NECKAR, MAIN, DONAU a po přilehlých východofrancouzských kanálech, kde se dopravuje ropa a i ropné výrobky.

Poměrně složité a rozvětvené dopravní cesty a vystavěné rafinerie nutí budovat četné skladovací kapacity, zejména u rafinerií, na důležitých místech ropovodů a v hlavních přístavech na vodních cestách. To vede k vytváření značných zásob ropných výrobků a i ropy. V tomto prostoru mohou být vytvořeny zásoby (odhadem) okolo 2–4 mil. t ropy a 3–5 mil. t ropných výrobků. Nejvíce skladů je rozmístěno v prostorech MÜNCHEN, STUTTGART, INGOLSTADT, KARLSRUHE, MANNHEIM, STRASBOURG a WIEN.

Válčíště z hlediska týlového zabezpečení je nutné studovat především s ohledem na kořistní službu. Tu je třeba orientovat na dříve vyhodnocené konkrétní prostory, zaměřit ji na sledování těchto materiálních prostředků, které jsou pro vojska nejpotřebnější a nejbezprostředněji využitelné a vyvinout organizační i technické úsilí v tom směru, aby kořistního materiálu bylo možné využívat již svazkem počínaje. V této bezprostřednosti totiž spočívá hlavní přednost kořistního materiálu k zabezpečování vojsk na bojišti. V článku uvedené poznatky z oblasti ekonomiky i týlového zabezpečení (se zaměřením na PHM) válčíště svědčí o tom, že studium těchto otázek je pro ozbrojené síly nanejvýš potřebné a účelné.

DĚLOSTŘELECKÝ PRŮZKUM a jeho vztah K VŠEVOJSKOVÉMU PRŮZKUMU

Cílem článku je

- vymezit podstatu dělostřeleckého průzkumu na straně jedné a vševojskového průzkumu na straně druhé,
- vytyčit jejich vzájemný vztah a vliv na organizaci dělostřeleckého průzkumu v celkovém systému poznávání nepřítele,
- stanovit obecná kritéria na kvalitu a kvantitu prostředků dělostřeleckého průzkumu, zformulovat hlavní zásady a možnosti takové centralizace dělostřeleckého průzkumu, která
 - vyhoví komplexnímu postihu situace nepřítele a funkci palby,
 - umožní efektivní využití mechanizačních a zvláštních automatizačních prostředků.

VZTAH VŠEVOJSKOVÉHO A DĚLOSTŘELECKÉHO PRŮZKUMU

Cílem vševojskového průzkumu je odhalit a vyhodnotit zámysl i možnosti nepřítele a tím vytvořit podmínky k prosazení vlastního zámyslu.

Vlastní zámysl se prosazuje ničením nebo neutralizací nepřátelských sil, manévrem, bojovou činností a **palbou** vlastních prostředků, popřípadě dalšími opatřeními.

Zámysl i možnosti nepřítele se vyhodnocují na základě znalosti vztahu času, prostorového umístění a síly nepřítele. Ničení nebo neutralizace nepřítele palbou vychází ze znalosti stejných vztahů, ale rozdíl je v jejich včasnosti, přesnosti a rozsahu.

K vyhodnocení zámyslu i možností nepřítele se využívá obecných **údajů**, k zahájení palby je nutné mít **zvláštní údaje**.

Kvalitativně i kvantitativně jiný charakter má průzkum, který pracuje s obecnými údaji než ten, který pracuje se zvláštními údaji. To však nevylučuje, aby první zásadně odmítl možnost získat zvláštní a druhý naopak obecné údaje.

Průzkum pro potřeby dělostřelecké palby má získat takové obecné údaje, kterých lze využít buď nepřímou, nebo později. Např. údaje o činnosti nepřítele, které:

- ještě netvoří cíl,
- tvoří cíl, ale jsou mimo dostřel,

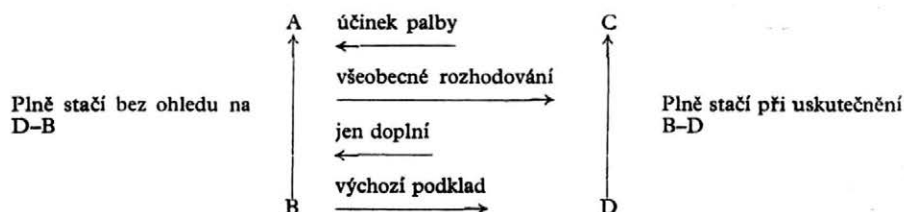
Tabulka 1

Údaj	Dělostřelecký průzkum	Směr toku informací	Vševojskový průzkum
1	udání obecného	→	
2	udání zvláštního v obecně známém	← →	udání zvláštního v obecně známém
3	udání zvláštního v obecně neznámém (vždy jen výjimečně)	← →	udání zvláštního v dosud obecně neznámém
4		←	udání dosud obecně neznámého (vždy jen výjimečně)

Tabulka 2

A Všeobecné rozhodování B Průzkum pro obecná rozhodnutí	C Palba D Průzkum pro potřeby palby
Zjišťuje vzhledem k požadavkům dělostřelecké palby údaje, které jsou: 1. předčasné vzhledem k charakteru činnosti (netvoří cíl) 2. předčasné vzhledem k dostřelu (tvoří cíl) 3. všeobecné nebo nepřesné (netvoří cíl)	Zjišťuje vzhledem k požadavkům průzkumu pro obecná rozhodnutí stejné údaje, ale je zaměřen na zjištění zvláštních – tj. „práce pro sebe“, která není cílem činnosti, ale jejím předstupněm
Údaje jsou hlavní náplní „práce pro sebe“ u tohoto průzkumu pro obecná rozhodnutí. Výsledků může být použito průzkumem pro potřeby palby, ale stačí i pro obecná zjištění	Údaje jsou získávány omezeně, nejsou hlavní náplní práce, ale teprve:
	4. Údaje potřebné pro palbu jsou zvláštní práce, které může být jako doplňku využito pro všeobecné rozhodování

Vztahy a vazby mezi místy A, B, C, D lze vymezit a ohodnotit takto:

— nejsou zcela přesné a neumožňují ještě zahájit palbu.

Všechny tyto údaje mají tedy obecný charakter, který však v dynamice bojové činnosti postupným upřesněním a doplněním může se změnit na zvláštní. Tuto činnost je možné charakterizovat jako práci průzkumu „na sebe“, vyplývající z bezprostřední znalosti potřeb dělostřelecké palby.

Průzkum pro potřeby palby — dělostřelecký průzkum a průzkum pro obecná rozhodnutí — vševojskový průzkum si tedy mohou vzájemně poskytovat údaje podle tabulky 1.

CENTRALIZACE A KOMPLEXNOST PRŮZKUMU

Centralizace a komplexnost průzkumu znamená soustředění všech údajů o nepříteli do jednoho místa, jejich kritické vyhodnocení a využití k řízení bojové činnosti všech součástí v souhrnu, zaměřenou ke splnění jednoho úkolu, na které se podílí několik systémů; tedy ne činností jedného centra, kde by se soustřeďovaly všechny údaje bez ohledu na jejich charakter a určení. Nejedná se jen o místa B—C, ale i o vztah k průzkumu dalších druhů vojsk s jiným posláním, jako průzkum PVO, letectva atd.

Je zřejmé, že zvláštní údaje těchto druhů průzkumu nezajímají všechny. **Zvláštní údaje nejsou ani všichni schopni zjistit.** Centralizace je zde v rozporu s komplexností, protože předpokládá soustředění obecného a zvláštního do jednoho místa a omezuje možnost rychlého splnění úkolu specializovaného systému na základě jen jemu prospěšných zvláštních údajů.

Středisko obecných údajů nemůže být schopno včas určit, co koho zajímá na úseku zvláštních údajů. Vyžadovalo by to zřítelnu univerzální automatické centrum, zahrnující obecné i zvláštní údaje. Takto vytvořené automatické centrum by však bylo brzdou jak vzhledem k možnosti zahlcení přenosových kanálů nadbytečnými údaji, tak časem k utřídění a rozdělení údajů mezi vykonavatele. Hlavní nevýhodou tohoto projektu je to, že jeho uskutečnění by nenahradilo další specializovaná centra.

VZTAH PALBY A PRŮZKUMU

K objasnění vztahu palby a průzkumu je nutné zkoumat především to, k čemu jsou zaměřeny v průběhu bojové činnosti. Za základ zkoumání stačí vytyčit typické objekty (ne všechny) a jejich možnou činnost (ne veškerou, jen typickou). Zkou-

Dokud nebude zdůrazněna výjimečnost údajů uvedených na druhém a třetím místě, lze snadno podlehnout zdání, že je možná zaměnitelnost a proto bezprostřednost tohoto dosavadního rozdělení a chápání průzkumu. **Faktorem, který determinuje průzkum pro potřeby palby od průzkumu pro obecná rozhodnutí, je účast průzkumného prostředku na palbě samé, tj. nejen na získání zvláštních údajů, ale i v nutnosti řídit palbu.**

Rozdělením průzkumu na průzkum pro potřeby palby a pro obecná rozhodnutí vzniknou určité vztahy které názorně ilustrují otázky centralizace a komplexnosti (viz tabulku 2).

Zdůrazňujeme však, že přemrštěná centralizace v pravém významu tohoto slova je nemožná, protože realizace obojí požadavků bude překážkou ve využití údajů. Naproti tomu komplexnost je možné efektivně zabezpečit včasným a soustavným zobecňováním zvláštního a informováním příslušných center jen v potřebném rozsahu.

V systému centralizace a komplexnosti průzkumu jsou tedy podstatné dva předpoklady:

— stanovit takovou míru **diferencované centralizace**, která nenaruší rychlé ničení nepřítelů palbou a přitom zabezpečí využití všech zjištěných údajů (obecných i zvláštních) pro její přípravu a provedení,

— uskutečnit opatření, která zabezpečí **komplexní využití výsledků průzkumu** na základě shromáždění a vyhodnocení údajů takového charakteru, který odpovídá požadavkům daného centra.

Z tohoto hlediska musí existovat **vedle sebe na jednotlivých stupních diferencované centra**, zabývající se **využitím zvláštního** ve prospěch specializované činnosti (např. palby) a **využitím obecného** ve prospěch rozhodující činnosti (rozhodování a řízení bojové činnosti). Při správném stanovení a využití kanálů vzájemné informace a rigorózním stanovením vzájemných vztahů se dosáhne efektivní komplexnosti využití všech dosažených výsledků.

mání umožní stanovit vztah palby a průzkumu a určit obecná kritéria pro druh a počet průzkumných prostředků.

Palba může být řízena na tyto typické objekty v celé sestavě nepřítelů:

— palebné prostředky,

- úderná síla.
- velení a řízení.
- týlová a materiálně technická zařízení.

Uvedené pořadí je obecné, přihlíží jak k nebezpečnosti cílů, tak i k jejich absolutní četnosti. Může se změnit podle zvláštních podmínek. Je tomu tak proto, že mezi nimi je spojitost a všechny přímo nebo nepřímo se ovlivňují. Ve zvláštních případech může mít blíže k absolutnímu vyjádření skutečnosti ve všech jejich souvislostech posloupnost alternovaná a podmíněná.

K dalšímu zkoumání je však výhodné zvolit posloupnost obecnější.

Palba i průzkum mají rozdílný poměr k objektu, který nelze vyjádřit jako souhrn jejich možností, protože až na dvě výjimky to, co vyhovuje palbě, nevyhovuje průzkumu. Lze proto stanovit:

- každý objekt je určitou dobu v klidu a v pohybu, aby splnil své poslání jako prvek bojové sestavy,
- každý objekt se brání odhalení, utahuje se,
- každý objekt se utajením brání zničení (neutralizaci).

Údobí klidu („klidové stadium“) trvá určitou dobu. Hlavním statickým způsobem utajení je obvykle maskování, které omezuje efektivnost průzkumu. Není však absolutní překážkou zjištění objektu, po-

kud je trvání klidového stadia dosti dlouhé.

Rovněž údobí pohybu („pohybové stadium“) trvá určitou dobu, lze je těžko utajit, umožňuje efektivní využití průzkumu.

Klidové stadium lze tedy po omezenou dobu staticky utajit (maskováním). Kromě toho se statické utajení prohlubuje změnou prostoru klidových stadií, a to pohybem. Pohyb pak zkracuje klidové stadium a přerušuje statické utajení.

Podmínkou utajení klidového stadia je tedy kromě statického utajení i pohybové stadium.

Pohybové stadium má u některých objektů funkci ničivou (údernou), a to buď přímo (úderné síly — tanky), nebo nepřímo (raketové vojsko), kde pohyb = přesun je přípravným stupněm úderu. Klidové stadium rovněž u některých objektů má funkci ničivou (údernou — palebné stanoviště, rajón obrany).

Klidové stadium lze průzkumově většinou těžko postihnout, ale palebně je výhodné. Jeho trvání a ničivá funkce některých objektů napomáhají průzkumu, i když jeho efekt je zpožděný. Proto se pohybem mění místo. Pohyb napomáhá průzkumu, ale ztěžuje palbu. Pohyb se tedy omezuje k zamezení výhod průzkumu a klid se omezuje k zamezení výhod palby. Rozhodující faktor je čas, ve kterém

Tabulka 4

Vztah palby a průzkumu k objektu a jeho činnosti v prostoru a času

Objekt	Činnost v prostoru	Trvání	Vyhovuje průzkumu	Výhovuje palbě
palebné prostředky	přesun	zlepšuje možnosti průzkumu i palby	ano	ne
	soustředění		ne	ano
	palebné stanoviště		ano	ano
úderná síla	přesun		ano	ne
	soustředění		ne	ano
	rozvinutí		ano	ano
velení a řízení	přesun		ano	ne
	rozvinutí		ne	ano
týlová zařízení	přesun		ano	ne
	rozvinutí		ne	ano

se pohyb a klid odehrává. Čas je rozhodujícím kritériem jak pro palbu, tak pro průzkum, jak pro klid, tak pro pohyb.

Co vyhovuje průzkumu, nevyhovuje palbě a naopak, až na dvě výjimky:

- nemaskované palebné prostředky v klidovém stadiu (palebné stanoviště),
- nemaskovaná úderná síla v pohybovém stadiu (útočící jednotka).

V těchto případech má průzkum a palba stejné výhody — možnost zjištění a zničení i stejné nevýhody — krátkou dobu trvání jevu.

OBECNÉ POŽADAVKY NA DĚLOSTŘELECKÝ PRŮZKUM

Možnosti průzkumu splnit požadavky palby jsou dány:

- poskytnutím vyčerpávajících údajů k zahájení a trvání palby,*)
- dostatečnou kapacitou v prostoru dosahu palby,
- časově přípustnou lhůtou dodat podklady vzhledem k činnosti objektu a palebného prostředku.

To jsou zároveň výchozí kritéria ke stanovení kvality a kvantity průzkumových prostředků. Jejich rozvedení poskytnou konkrétní model, který je rozhodující k organizačnímu začlenění průzkumných prostředků pro potřebu palby.

I. Kvalita:

- A. Schopnost dodat údaje o objektu, které jsou přesné, vyčerpávající a včasné.
- B. Schopnost čelit vlivu noci, povětrnostním a terénním podmínkám.
- C. Schopnost provádět průzkum:

ORGANIZAČNÍ PŘEDPOKLADY ŘÍZENÍ PRŮZKUMU PRO POTŘEBY PALBY

Zjišťování objektů průzkumnými prostředky dělostřelectva („průzkum pro potřebu palby“) se řídí zásadou — **každý stupeň velení zjišťuje především ty objekty, na které může sám palebně působit.**

Stanovená zásada je upřesněna v čase, prostoru a druhu objektu.

Časové vymezení je závislé na době pohotovosti k palbě.

Prostorové vymezení je stanoveno úda-
ním pásem a hloubek průzkumu.

Vymezení **druhu objektů** je určeno stanovením příslušného objektu.

Určení lhůt, prostoru a druhu objektu je závislé na všeobecném rozhodnutí vše-

Efektivní působení průzkumu a palby nastává vždy tehdy a tam, kde výhody průzkumu i palby jsou totožné.

Proto průzkum i palba musí:

- působit společně,
- vzájemně korespondovat svým potenciálním možnostem.

Bez průzkumu není palby. Jsou proto dvojedinou kategorií.

Jen v těch případech, kdy nelze dosáhnout požadované korelace možností palebných průzkumných prostředků, lze uvažovat o oddělení palby od průzkumu.

- bez fyzického překročení předního okraje,
 - s překročením předního okraje.
- D. Schopnost postihnout všechny druhy objektu.

II. Kvantita:

A. Zabezpečit údaje v okruhu dosahu palby.

B. Zabezpečit nepřetržitost průzkumu vzhledem ke ztrátám, změně stanoviště a nemožnosti současného použití.

C. Zabezpečit doplnění těch prostředků, které uvedena hlediska z jakýchkoli důvodů splňují v plném rozsahu.

V bodě II/C je naznačena možnost úhrady kvality kvantitou a naopak vzhledem k situacím, které z různých důvodů nedovolí úplnou výstavbu průzkumových prostředků pro palbu podle tohoto modelu.

Jeden požadavek musí být zachován vždy — I/A. Bez něho se mění podstata prostředků a nelze uskutečnit palbu.

vojenského velitele. Probíhá tedy po postupné linii, kterou u dělostřeleckého průzkumu tvoří tyto stupně (vykonavatelé průzkumu):

- Štáb RVD frontu,
- Štáby RVD armád,
- Štáby RVD divizí,
- Štáby dělostřeleckých skupin,
- Štáby dělostřeleckých oddílů.

Mechanika průzkumné činnosti dělostřeleckého průzkumu je potom taková, že ve stanovených lhůtách a ve vymezeném prostoru se zjišťují všechny nařízené objekty, na které palebně působí příslušný stupeň dělostřeleckého velení. Vzhledem k tomu je možné v „jiném smyslu“ z hlediska průzkumu rozdělit objekty na frontové, armádní, divizní, dělostřeleckých sku-

*) Termín „trvání palby“ zahrnuje zastřelení, opravování účinné palby a kontrolu palby.

pin a oddílů. Palebně však může na zjištěný objekt působit jiný palebný stupeň — např. na oddílový objekt může střílet četa, baterie i oddíl, na divizní objekt DDS nebo oddíl vojenských raket.

Rozlišením mezi objektem chápaným palebně a průzkumově rozvádíme v další části.

Průzkumově vzato každý stupeň odpovídá jen za ty objekty, které mu jsou nařizeny, a proto lze stanovit několik podstatných závěrů:

— Vzhledem k omezenému počtu průzkumných prostředků a obtížnosti průzkumné činnosti je **nutné vycházet z obecného**. Pak nelze očekávat, že bude častým zjevem zjištění jiných objektů než těch, na které je průzkum zaměřen.

— Přidělení a rozdělení průzkumových prostředků se určuje předem **podle úkolů průzkumu těsně spjatých s úkoly palby**, a to tak, aby maximálně zabezpečilo ničení a neutralizaci nařízených objektů. Takový stav je u všech stupňů v řadě dělostřelecký oddíl — štáb RVD frontu. Proto nelze očekávat, že vyšší stupeň bude provádět průzkum ve prospěch nižšího stupně a naopak. Každý musí být vybaven tak, aby byl soběstačný. Průzkumová potence musí být usměrněna nařízením počtů a druhů objektů.

— Případné zjištění objektu stupněm, který mu nepatří (nemůže na něj palebně působit) je signálem k **okamžitému předání** tomu stupni, kterého se týká.

Tento systém se nazývá **„řád rozboru zpráv“** dělostřelectva (jeho konkrétní zásady stanoví předpis Děl-6-3 a Děl-6-4).

Samostatnost a centralizace činnosti na jednotlivých stupních však nijak nezbavuje **výměně zpráv uvnitř systému posloupnosti dělostřeleckého průzkumu**. Vychází se ovšem ze zásady, že nelze připustit, aby všichni dělali všechno a tím porušovali zásadu adresné odpovědnosti.

Zprávy vyměňují:

— okamžitým předáním na příslušný stupeň při zjištění objektu, který nepatří do sféry jemu nařízeného druhu. Potom má formu

směrem nahoru — mimořádné hlášení,
směrem dolů — průzkumové informace.

— v nařízených lhůtách předkládá nižší stupeň vyššímu průzkumové hlášení, kde se uvádějí všechny prověřené údaje patřící do jeho sféry a všechny údaje patřící do sféry vyšších stupňů. Vyšší stupeň podle svého uvážení zasílá nižšímu průzkumové informace, které obsahují údaje zajímavější nižší stupeň.

Tento systém vytváří podmínky komplexního vyhodnocování na příslušných centrech v systému budoucí automatizace.

Dosáhne se tím, že každý z pěti stupňů vykonavatelů dělostřeleckého průzkumu je centrem vyhodnocení jistého počtu objektů, které v celku tvoří objem všech možných objektů.

Vytvořená diferencovaná centra vyhodnocení dávají možnost řešit i číslování objektů. Zásadně platí, že číslo dostává jen takový objekt, který je znám natolik, že je možné připravit na něj palbu. Tímto okamžikem se objekt stává cílem.

Cíle proto čísluje ten vykonavatel průzkumu, na jehož stupni dojde k rozhodnutí o palbě. Tím se zabezpečí, že příslušné centrum vyhodnocení zpráv může na základě výsledků průzkumu číslovat cíl, o kterém získá z jakýchkoliv zdrojů a stupňů dostatečné údaje. Zároveň to nevylučuje ani možnost, aby palba byla zahájena na rokaz vyššího v případě, kdy tento vyšší stupeň přímo dodá údaje o cíli, který předtím sám očísloval. Číslo cíle je tedy známkou dostatečných podkladů pro přípravu a provedení palby.

V zájmu přesnosti je nutné definovat pojem cíl.

Cíl je takový objekt, jehož popsání průzkumu umožňuje, aby bylo možné na něj připravovat palbu.

Veškerá činnost ve smyslu „řádu rozboru zpráv“ je zaměřena na ničení a neutralizaci cíle, řešena v těsném spojení s organizací palby a podřízena palbě. Funkce dělostřeleckého průzkumu jako součásti této palby nic jiného totiž znamenat nemůže. Tato skutečnost je nezměnitelná přesto nevylučuje aby nejen výsledky, ale i záměry dělostřeleckého průzkumu byly koordinovány a průzkumem zabývajícím se získáním podkladů pro obecná rozhodnutí.

Průzkum pro obecná rozhodnutí je nejen zdrojem podkladů k rozhodnutí velitelů ale i výchozím místem k získání zvláštních údajů dělostřeleckým průzkumem.

To vyplývá z toho, že vševojskový průzkum plní úkoly nepřetržitě, má kontinuitu mezi dobou mírovou i války. Dělostřelecký průzkum začíná pracovat v podstatě až se zahájením války. Co tedy bude na úseku dělostřeleckého průzkumu podniknuto, vychází z podkladů vševojskových. Tyto podklady pak jsou obecné, ale mohou být někdy i zvláštní; zvláštní z hlediska potřeb palby, avšak jen tehdy, kdy plně vyhovují možnosti připravit takovou palbu. Tento příklad je však výjimkou a nelze na něm stavět systém.

Pro názornost uvedeme příklad počátečního období války. Do jisté doby před zahájením jsou k dispozici od vševojskového průzkumu údaje o nepříteli, které zaručují zahájení palby. Přechod z mírové sestavy do válečné ještě před zahájením války nebo těsně po jejím zahájení však tuto situaci mění a ze zvláštních údajů zbudou jen obecné. Ty mohou být jen základem k novému odkrytí zvláštních údajů.

Vševojskový průzkum, jehož cílem byla znalost obecného je proto základem činnosti dělostřeleckého průzkumu zabývajícího se odkrýváním zvláštního. V tomto případě je především nutné zvážit čas, ve kterém se činnost děje. Zatím mírová znalost obecného a zvláštního vplývala především z celkem neomezeného času, který byl ke zjištění k dispozici. Válečná situace je pochopitelně jiná. V oblasti zvláštního nelze se snažit nejdříve o vytvoření syntézy (od zvláštních znalostí k obecným) a pak teprve se rozhodnout k zahájení palby, protože na to není čas. Naopak rozhodnutí k zahájení palby vychází ze znalostí obecného a zvláštní údaje, které činí objekt cílem, musí být získány dodatečným úsilím. Pro to není možné na základě zvláštních poznámek o nepříteli, získaných dělostřeleckým průzkumem sestavovat obecný obraz. Cesta je jen jedna ale otevírá se v ní vždy se dvěma veličinami — místem a silou nepřítel.

Síla je známa z dřívějšího, místo se

změnilo. Na základě znalostí síly, dřívějšího místa a možného nového místa je nutné vyhledat skutečné nové místo. Vzhledem k času, který je k dispozici bude toto místo udáno jen obecně. Ke stanovení možnosti nepřítelů to však stačí. K odhalení zvláštních údajů o onom místě a síle na něm rozmístěné je východiskem obecně udané místo a síla.

Z toho vyplývá dvojí nutnost:

- používat **průzkumné prostředky obecného a zvláštního zjištění v souladu**, jednak vzhledem k jejich poslání a jednak vzhledem k vzájemné použitelnosti výsledků vševojskového a dělostřeleckého průzkumu,

- organizovat **výměnu zjištěných údajů podle vzájemných potřeb**, přičemž vševojskový i dělostřelecký průzkum si poskytnou údaje buď výchozí, nebo doplňkové, ale konečně jen zcela výjimečně.

Z rozboru vyplývá:

- cílem vševojskového průzkumu je na základě zjištěné síly a místa stanovit možnosti nepřítelů,

- cílem dělostřeleckého průzkumu je na základě zjištěné síly a místa dodat podklady k zahájení a trvání palby,

- stanovení možnosti operuje s jiným rozsahem o druhem zprávy o síle a místě, než dodání podkladů k zahájení a trvání palby. Proto je nutné mít dva orgány plánování, organizování a řízení průzkumové činnosti zabývající se dvěma kvalitativně různými problémy.

PŘEDPOKLADY AUTOMATIZACE, SHROMAŽDOVÁNÍ A VYUŽITÍ ZPRÁV DĚLOSTŘELECKÉHO PRŮZKUMU

Dosud popsané systémy, formulované zákonitostí a pravidla umožňují, aby se uvažovalo o mechanizaci a automatizaci v procesu shromažďování, zpracování a vyhodnocování průzkumných informací. Předem však uvedeme několik zásadních činitelů, které staví tuto otázku do poněkud jiných poloh, než se jim dosud všeobecně přisuzovaly.

Prvním činitelem je svázanost průzkumu s palbou. Palba respektuje jen jisté, přesně formulované údaje — a ne všechny. Přitom vyžaduje, aby funkce průzkumu nepřestala v okamžiku zjištění a předání takového údaje, ale naopak byla jen začátkem a nadále pokračovala v průběhu trvání palby. Bez této funkce není možné palbu uskutečnit. Proto také každý mezistupeň, centrum, místo, orgán mezi průzkumem pro palbu a palbou je apriorní brzdou a ve většině případů dokonce zneemožní efektivní palbu vůbec uskutečnit.

Účelné mechanizace a automatizace může být tedy jistým způsobem využito jen uvnitř průzkumu ve prospěch palby. Jiná mechanizace a automatizace, předpokládající změnu popsaného systému „řádu rozboru zpráv“ u dělostřelectva a tím i změnu chápání centralizace a komplexnosti, je proti smyslu věci.

Druhým činitelem je rozsah a množství zjištěných podkladů pro palbu. V popsaném systému průzkumu, kde všichni nezjišťují všechno, nelze nikdy očekávat získání takového souhrnu údajů, který by vzhledem k současnosti svého zjištění, svému počtu a nejasnosti významu vyžadoval nahrazení v podstatě jednoduché logické či dialektické úvahy vyhodnocovatele složitým strojem. Mechanizace a automatizace musí však sehrát prospěšnou roli na úseku posouzení neefektivnějších hledisek realizace palby v komplexu otázek průzkumové střeleckých na daných

stupních velení raketovému vojsku a dělostřelectvu a tedy zároveň i na stupni vykonavatelů dělostřeleckého průzkumu.

Třetím činitelem je fakt, že zvláštní údaje získané dělostřeleckým průzkumem nelze vyvodit na základě jiných zvláštních údajů získaných ostatními zvláštními druhy průzkumu nebo dokonce z údajů obecných. Naopak platí, že zvláštní údaje mohou doplnit obzor údajů obecných. Mechanizace a automatizace na úseku průzkumném je tedy především v zájmu toho, kdo s obecnými údaji pracuje. Předání zvláštních údajů dělostřeleckého průzkumu z centra automaticko-mechanizačního a komplexního posuzování obecných údajů je velmi přirozená povinnost, vyplývající ze součinnostních vztahů. Toto předání lze běžně realizovat podle požadavků vševojskového průzkumného orgánu (centra).

Z toho vyplývá, že dělostřelecký průzkum nevyžaduje samostatná automatizační centra, ale musí být vhodně napojen na automatizační centra řízení palby. Vzhledem k zvláštní povaze údajů a funkcí dělostřeleckého průzkumu je absurdní požadovat, aby všechny údaje postupovaly bez vyhodnocení do automatizačního centra komplexního vševojskového průzkumu. Musí být zobrazeny na jednotlivých stupních palebných automatizačních center a teprve potom předány vševojskovému centru.

Hlavním požadavkem na automatizaci dělostřeleckého průzkumu je rychlé vydávání úkolů průzkumu, rychlé a bezchybné shromažďování a evidence zjištěných podkladů pro palbu zabezpečené zpětnou vazbou, která umožní kontrolu převzetí údajů, sledování a opravování palby a kontrolu jejich výsledků. Přitom vyhodnocení zjištěných údajů strojem je podmínkou, zvláště k určení optimálního využití palebných prostředků.

V této souvislosti je nutné přiblížit, že průzkum pro palbu a palba je dvojjediná kategorie. To platí a bude platit vždy jen tehdy a tam, kde bez průzkumu nemůže palba vůbec vzniknout ani trvat.

Na základě rozboru je třeba si uvědomit, že centralizace všech sil a prostředků průzkumu v jednom (zpravodajském) systému by vedla k rozptýlení jeho úsilí, znásobila by z technicky projekčního hlediska řadu pořízů komplikovala a zkomplexňovala využití automatizační techniky v systému velení. Integrace informací bude v bližší perspektivě vázána na určitou úroveň přenosu dat. V další perspektivě bude překonána centralizací v jednotlivých palebných celcích, jež vytvoří palebné jednotky (oddíly — baterie) vybavené jak palebnou, tak i průzkumnou a další technikou k plnění úkolů v limitovaném čase a prostoru.

• • •

Vzhledem k předešlým stanoviskům lze vyládit **podíl dělostřeleckého průzkumu na dodání podkladů do center vševojskového vyhodnocení zpráv a zároveň ukázat způsob práce center vyhodnocení a vykonavatelů dělostřeleckého průzkumu podle tabulky 5.**

Tím se dosáhne, že požadavek komplexnosti a diferencované centralizace bude v naprostém souladu. Tedy:

- centralizace spojená s mechanizací a automatizací může u dělostřeleckého průzkumu být vhodná **jen na jednotlivých stupních**, ale nikdy na jednom jediném.
- všechno co předpokládá stavět se mezi přímý vztah průzkumu pro palbu je **nutné zavrhnout**.
- všechny otázky dělostřelecké palby a průzkumu se musí řešit **z hlediska potřeb palby a ne z hlediska potřeb mechanizace a automatizace**.

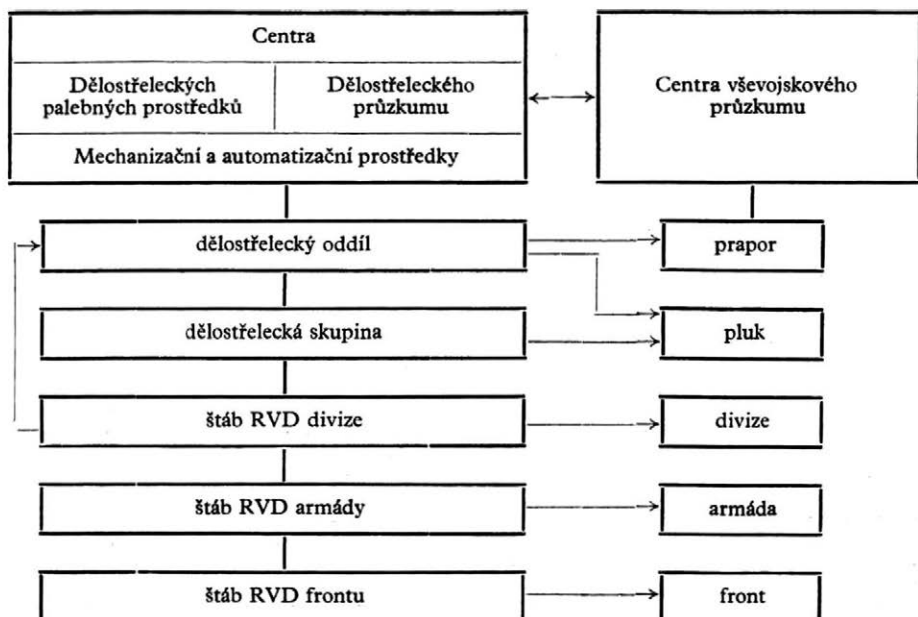
Veškeré údaje průzkumu slouží přesně stanovenému cíli; aby tento mohl být splněn, jsou získávané údaje charakterizovány.

Dělostřelecký průzkum získává údaje pro potřebu palby, proto jejich charakter závisí na kritériích palby. Vzhledem k ostatním druhům průzkumu je průzkumem zvláštním, zabývající se získáváním zvláštních údajů pro palbu.

Cílem dělostřeleckého průzkumu je zabezpečit ničení a neutralizaci nepřítelů palbou. Proto je každý prostředek dělostřeleckého průzkumu charakterizován dvěma veličinami:

- možnost získat podklad pro vznik palby,
- možnost účastnit se zahájení a trvání palby.

Tyto požadavky lze formulovat v obecná kritéria postihující kvalitu a kvantitu dělostřeleckých průzkumných prostředků.

Předávání zpráv uvnitř tohoto uzavřeného systému se řídí „řádem rozboru zpráv“.

Obecné údaje dostává dělostřelecký průzkum podle svých potřeb. Předání zpráv od dělostřeleckého průzkumu se řídí požadavkem příslušného stupně vševojskového průzkumu.

Podstata prostředků dělostřeleckého průzkumu je spojena s funkcí palby proto, že musí být jejich činnost zaměřena na plnění takových úkolů, které odpovídají příslušnému realizátoru palby na konkrétním stupni.

Dělostřelecký průzkum je tedy prováděn se zaměřením na konkrétní stupně a tedy i typy palebných prostředků raketového vojska a dělostřelectva, jejímž bojovým možností musí korespondovat.

Spojitosť průzkumu a palby na jednotlivých stupních umožňuje mechanizace a automatizace těchto činností bez toho, aby jakýkoliv další orgán mezi tento vztah a tyto úkony vstupoval.

Výsledky zvláštních zjištění dělostřeleckého průzkumu jsou pak samozřejmě k dispozici centrům obecných zjištění a vyhodnocení, tak jako výsledků práce těchto center přirozeně využívá dělostřelecký průzkum.

System 465 L SAC

Strategický systém 465 L SAC (Strategic Air Command Control System) je systém amerického letectva, umístěný v hlavním stanu amerického strategického letectva ve městě Omaha (stát Nebraska). Jeho účelem je sběr informací o stavu strategického letectva, jejich soustředění a vydání příkazů jednotlivým útvarům na celém světě. Vybudovala jej firma ITT (International Telegraphs and Telephones) — její sekce pro stavbu systémů pro zpracování dat (Data and Information Systems Division) v roce 1958. Celý systém sestává ze tří subsystémů:

- pro přenos dat,
- pro zpracování dat,
- pro zobrazení dat.

Subsystém pro přenos dat zaručuje přenos informací o americkém strategickém letectvu ze všech jeho posádek do výpočetního střediska, které je vyhodnocuje. Přenos zabezpečuje speciální telekomunikační síť, která má čtyři ústředny (EDTCC / Electronic Data Transmission Communications Central), umístěné na velitelských stanovištích amerického strategického letectva na leteckých základnách

- Offutt AFB (AFB=Air Force Base — letecká základna) ve městě Omaha (stát Nebraska),
- March AFB ve státě California,
- Westover AFB ve státě Massachusetts,
- Barksdale AFB ve státě Louisiana.

V každé centrále je telekomunikační počítač, který došlé informace zaznamená v paměti, provede jejich rozbor podle programu, který je v ní uložen a odesílá je jinými linkami na místo jejich určení. Informace může obsahovat např.: číslo jednotky, základna, její číslo nebo souřadnice místa, stav letadel, stav posádek, zásoby munice, počet letadel ve vzduchu, připravených ke startu atd. Tyto údaje předává každá základna strategického letectva vstupním zařízením do systému jednak v pravidelných intervalech, jednak v případech, kdy dojde ke změnám.

Do paměti počítače musí být vložena i základní data o nepříteli, jeho leteckých základnách, jednotkách na nich umístěných, zásobách PHM, munice atd. Data jsou získávána zpravidla agenturním průzkumem; v období bojové činnosti výsledkem zajatců, hlášením vlastních sil o nepříteli apod.

Každou došlou informaci telekomunikační počítač kontroluje s ohledem na správnost místa odeslání a strukturu údajů a zaznamená ji v paměti, jestliže kontrola neukázala závadu. Vyskytl-li se nějaká závada, počítač automaticky opakuje u odesílací stanice dotaz, na jehož základě jsou opakována odeslaná data. Jsou-li po opětovném opakování zjištěny chyby, je informace označena jako nesprávná a je odeslána na místo určení, přičemž nemusí být zahrnuta do dalšího zpracování. Údaje se odesílají z telekomu-

Displej systému 465 L SAC

nikačního střediska podle priority informací. Přitom telekomunikační počítač volí nejlepší možnou linku k uskutečnění spojení; je-li na ní zjištěna porucha, počítač vybere další nejvhodnější linku.

Většina informací, přenášených systémem pro přenos dat, směřuje do jednoho ze dvou výpočetních středisek, které tvoří subsystém pro zpracování dat. Výpočetní střediska jsou na leteckých základnách Offut a March.

Data zpracovává samočinný počítač, pracující s 50-bitovými slovy. Je vybaven feritovou pamětí o 4 sekcích po 16 384 slovech, magnetickými bubnovými pamětmi a magnetickými páskami. Kromě toho má speciální rychlou paměť — magnetic diskovou paměť o 13 000 000 slovech.

Systém pro zobrazení dat je vybaven velkými barevnými displeji, které jsou umístěny na všech čtyřech velitelských stanovištích strategického letectva.

Počítač tiskne informace, určené pro displeje, ve zvláštní tiskárně. Speciální aparatura je vyfotografuje na 70 mm film a to 3krát za sebou. Film je promítán na displej s mapou a světlo, jímž se promítá, je speciálním zrcadlovým systémem rozlo-

ženo na 3 základní barvy. Jejich kombinací lze dosáhnout 7 základních barev, jimiž se zobrazují různé typy informací. Komplexní cyklus od složení dotazu na taktickou situaci do jejího zobrazení trvá nejdéle 15 vteřin.

Systém dodává náčelníkovi amerického strategického letectva a jeho štábu informace o situaci tak, že

- náčelník se dotazovací jednotkou (klávesnicí s různými typy tlačítek) dotáže na okamžitou situaci; odpověď dostane zhruba do 15 vteřin,

- určité situace, zejména nebezpečí, nouzové stavy, narušení stavu jednotek zobrazí automaticky,

- informace prvního i druhého druhu tiskne kromě toho rychlotiskárnami.

Dotazovací jednotky může náčelník použít k vydávání určitých standardních typů rozhodnutí do systému, jejichž přenos na potřebné základny zajistí telekomunikační systém. Např.: Vyhlášte X tý stupeň pohotovosti; ze základny číslo y start m jednotek typu z do sektoru n; všeobecný poplach; start všech nebo m jednotek do sektoru n; start všech základen podle plánu všeobecného útoku na všechny nebo jen určité cíle apod.

Podplukovník Ing. František Rada

ORGANIZACE SOUČINNOSTI na stupni divize - pluk

Ze zkušeností, které máme z taktických cvičení na různých stupních velení je patrné, že je potřeba stále znovu objasňovat některé základní otázky, kterými by se měla organizace součinnosti zabývat. Přitom je nutné se plně opírat o předpisy a zejména o čl. 236, Vševojsk-1-1.

Při cvičení se nám osvědčilo zpracovat pro organizaci součinnosti dva základní dokumenty: „**Plán práce velitele a štábu při organizaci součinnosti**“ a „**plánová tabulka součinnosti**“.

Mimo to připravuje štáb rekognoskací (viz Vševojsk-1-1, čl. 234).

Rekognoskací na stupni divize zpracovává provádí náčelník operačního oddělení, a proto by si ji měl sám připravit tak, aby mohl uvést jen důležité a podstatné terénní předměty, které mají vztah k plnění vlastního úkolu a činnosti protivníka. Způsob přípravy závisí na jeho schopnostech a zkušenostech. K tomu si může zpracovat tzv. „**Plán rekognoskace**“, jehož obsah si může promítnout na mapu (s poznámkami) a nebo připravit zvlášť (jako samostatný dokument) s potřebnými přílohami (např. panoramatické snímky, náčrty atd. — podle možnosti a času, který bude mít k dispozici).

Plán práce velitele a štábu při organizaci součinnosti“ zpracovává štáb za osobního řízení náčelníka štábu divize. Tento dokument má sloužit k tomu, aby ani jeden důležitý moment nebyl opomenut a

organizace součinnosti splnila stanovené cíle. Možný „**Plán práce velitele a štábu při organizaci součinnosti**“, viz **příloha 1**.

Na základě tohoto plánu je nutné podchytnout výsledky organizace součinnosti. K tomu pořídíme „**Plánovanou tabulku součinnosti**“, která je pak základním bojovým dokumentem po bojovém rozkazu velitele divize, neboť zde je zakotveno, jak si velitel představuje plnit úkol.

I tuto tabulku můžeme někdy zpracovat před organizací součinnosti v terénu. Součinnost se má zásadně organizovat v terénu, ale je možné např. organizovat součinnost předem se **štábem** divize a pak **v terénu s podřízenými**. Pak můžeme zpracovat i „**Plánovanou tabulku součinnosti**“ předem a na základě této tabulky organizovat součinnost v terénu. Praxe nám ukazuje, že je pravděpodobnější organizovat součinnost na základě „**Plánu práce velitele a štábu**“ a „**Plánová tabulka součinnosti**“ je již výsledkem organizace součinnosti. Výsledky organizace součinnosti zachycuje do „**Plánové tabulky součinnosti**“ důstojník operačního oddělení. Možný vzor viz **příloha 2**.

Organizace součinnosti probíhá na pozorovatelně velitele divize, na hlavním směru ji vede osobně velitel divize, na pomocném směru zástupce velitele divize a s velitelem druhého sledu náčelník štábu divize na VS divize.

Velitelství motostřelecké divize

Čj.:

Dne:

Schvaluji:

Velitel motostřelecké divize
generálmajor XY

TAJNÉ!

Výtisk číslo:

Počet listů:

PLÁN PRÁCE VELITELE A ŠTÁBU msd PŘI ORGANIZACI SOUČINNOSTI

- Cíl:** 1. Sladit časově a prostorově činnost jednotek a útvarů.
2. Upřesnit možné varianty vývoje situací a jejich předpokládané řešení.

Doba: 1. 6. 14.00–16.00 hod.**Místo:** Pozorovatelna MOKRÁ**Účastníci:** Velitel, NOO + 1 důst. oper. odd., NZO, ŽN, CHN, NRVD + 1 důst. štábu děl.,
NPVO, ZT, ZVTV, SN, představitel PS, velitel tp, velitel msp.**Materiální zabezpečení:**

- rdst – SOBOTA
- 3 GAZ-69
- grafické rozhodnutí velitele msd
- bojový rozkaz velitele msd
- plánová tabulka součinnosti
- mapa přesunu

Rekognoskace

Otázky	Kdo provede
Topografická orientace - upřesnění stanoviště, - světové strany, - průběh státní hranice (fronty), - popis terénních předmětů.	NOO
Taktická orientace a) Vlastní - směr hlavního úderu divize, - rozhraní mezi pluky 1. sledu a divizní hranice, - směry útoků pluků 1. sledu na směr hlavního úderu divize. b) Protivníka - upřesnění objektů protivníka, jeho zařízení na státní hranici (přechody, zátaras, předpokládané průchody, obranné objekty nepřítel, pozorovací stanoviště, policejní stanice apod.), - rozmístění jednotek pohraniční stráže.	NOO
	Představitel PS

Organizace součinnosti

I. Zaujetí operační sestavy divize

Otázky	Kdo provede
1. Průzkum – zaujetí pozorovacích stanovišť na státní hranici, – umístění pozorovacích stanovišť, – součinnost při získávání zpráv s jednotkami PS.	NZO
2. Přesun a zaujetí operační sestavy – zaujetí krytu SH prvosledovými prapory, – zaujetí PVS msd v „Č-2 hod.“, Osa přesunu: ROUDNÁ, ŽLÍBKÝ, JARONICE, MOKRÁ – přesun dělostřelectva a zaujetí palebných postavení, prostor bojového rozmístění ovr a PTZ, osy přesunu, – zaujetí palebného postavení tankovým praporem druhosledového pluku, osa přesunu, – přesun a zaujetí výchozích prostorů: ... msp osa čís., doba přesunu msp osa čís., doba přesunu tp osa čís., doba přesunu msp osa čís., doba přesunu – osa přesunu a zaujetí prostorů předsunutými odřady prvosledových pluků, – zaujetí sestavy jednotkami pohraniční stráže, bojovými odřady: čís. 1 – osa přesunu – prostor čís. 2 – osa přesunu – prostor – navedení munice do pal. postavení pro děl. přípravu, – hlášení o dosažení pohotovosti v prostorech v hod. 2. 6.	NOO

II. První údobí – splnění úkolu

msd do BŮ

Otázky	Kdo provede
1. Hlavní úkoly msd do splnění BŮ – přesun ke státní hranici a její překročení, – průlom připravené obrany protivníka na čáře: MLADÁ, LIPKA, HORNÍ LHOTKA a splnění BŮ divize.	Velitel
2. Zámysl velitele divize k splnění BŮ Předsunutými odřady pluků prvního sledu využít dělostřeleckého přepadu a v součinnosti s rotami PS překročit státní hranici v úseku BOREK, MNICH. Zničit jednotky nepřítelů na SH a zabezpečit zasazení hlavních sil. S využitím dělostřelecké přípravy v součinnosti s bojovými odřady PS z chodu prolomit obranu nepřítelů v úseku JASNÁ, PLANÁ s hlavním úderem na směr POLNÁ, JAVOR, zničit jednotky a ovládnout prostor TUHÁ, JASNÁ, VELKÁ jako BŮ.	

Otázky	Kdo provede
3. Protivník – předpokládané rozmístění jednotek protivníka na SH a v hloubce – zámysl protivníka při boji na státní hranici.	NZO
4. Průzkum – zahájení činnosti orgánů průzkumu, – součinnost orgánů průzkumu s jednotkami PS.	NZO
5. Činnost předsunutých odřadů – zahájení postupu PO – překročení jednotek krytu státní hranice, – součinnost předsunutých odřadů s jednotkami PS.	Velitel
6. Součinnost s jednotkami pohraniční stráže – plnění úkolů jednotkami PS (ničení ochrany hranic, otevření průchodů, označení průchodů atd.), – místa setkání velitelů s průvodci, – upřesnění posledních zpráv průzkumu, – podřízenost jednotek PS a úkoly do hloubky území protivníka.	Představitel PS
7. Dělostřelecké zabezpečení – děl. zabezpečení boje jednotek pohraniční stráže, – zabezpečení boje předsunutých odřadů dělostřelectvem, – metoda děl. zabezpečení na SH.	NRVD
8 Protivzdušná obrana – palebné postavení protiletadlového dělostřelectva, – obrana hlavního uskupení bojové sestavy divize, – zabezpečení letectvem.	NPVO
9. Ženíjní zabezpečení – ženíjní zabezpečení přesunu předsunutých odřadů a zabezpečení bojové činnosti na státní hranici, – zabezpečení jednotek pohraniční stráže, – způsob překonávání zatarasených prostorů.	ŽN
10. Velení – PVS a způsob přemístění, – VS a způsob přemístění, – TVS, – osa přesunu míst velení a předpokládané rozmístění míst velení do BÚ.	Velitel
11. Spojení – při zaujetí výchozí sestavy, – při vyražení na státní hranici, – s jednotkami pohraniční stráže.	SN

Otázky	Kdo provede
12. Přesun hlavních sil – osy přesunů pluků prvního sledu, – osy přesunů záloh.	NOO
13. Navázání dotyku s obranným postavením protivníka a organizace průlomu a) – upřesnění systému obrany a objektů protivníka, – předpokládaný způsob boje protivníka, – způsob získávání a vyhodnocování zpráv. b) – navázání dotyku s obranou protivníka, – činnost předem nastavených odřadů a jednotek PS, – zaujetí bojové sestavy praporu prvních sledů pluků, – zaujetí pozorovatelů pluky 1. sledu, – organizace přípravy průlomu obranného postavení pluku 1. sledu, – vyrazení (dodání času „Č“ a signál) – organizace OZJM a jejich vyslání. c) Dělostřelecké zabezpečení průlomu – palebná příprava: – palebná postavení dělostřelectva, – struktura palebné přípravy, – délka palebné přípravy, – palebná podpora. d) Způsob pronikání do hloubky území protivníka, – součinnost mezi prvosledovými pluky, – odražení protiztečí protivníka (využití POZ, PTZ, děl. pro přímou střelbu atd.), – zasazení druhých sledů pluků prvního sledu, – splnění BÚ divize.	NZO Velitel NRVD Velitel
14. Činnost druhého sledu divize – osa přesunu 2. sledu, – vzdálenost za 1. sledem, – prostor zasazení č. 1 a 2, – úkol 2. sledu, – připravenost 2. sledu, převzít úkol za 1. sled, – zabezpečení při zasazení (děl. atd.).	NOO
15. Použití vrtulníkového výsadku msp připravit vrtulníkový výsadek v síle praporu k vysazení do prostoru MLÁKA, – místo nakládání a prostor soustředění, – zabezpečení zasazení (PVO, děl., letectvo a vlastní vojska), – způsob spojení s vrtulníkovým výsadkem, – úkol výsadku po vysazení, – čas vysazení (D1 – odpoledne – podrobně součinnost provede NŠ dne v hod.).	Velitel

Otázky	Kdo provede
16. ZHN a ochrana proti nim - hlavní úsilí chem. a radiačního průzkumu, - nebezpečné prostory z hlediska napadení jadernými zbraněmi protivníka, - možné objíždky zamořených a zatarasených prostorů, - předpokládané prostory rozvinutí MSO, - složení ZUO a jeho zásahy, - likvidace následků po jaderném napadení.	CHN a NOO
17. Materiálně technické a zdravotnické zabezpečení - SPT, - způsob odsunu poškozené techniky, - přísunové a odsunové cesty, - doba a prostory doplnění, - odsun raněných.	ZVTV a ZT

III. Druhé údobí – do splnění NÚ divize

Otázky	Kdo provede
1. Hlavní úkoly msd do splnění NÚ - zasadit druhý sled divize, - splnit NÚ divize.	Velitel
2. Zámysl velitele msd ke splnění NÚ divize Zasazením msp z prostoru čís. 1 s využitím úspěchu vrtulníkového výsadku rozvíjet útok na směr dokočit zničení, prolomit postavení brigádních záloh na čáře, a ovládnutím prostoru splnit následující úkol divize.	
3. Průzkum - možná činnost protivníka při plnění NÚ, - úkoly průzkumu	NZO
4. Součinnost pluků 1. sledu - odrážení možných protiztečí ze směrů - použití sil a prostředků k odrážení protiztečí, - součinnost mezi pluky msp, tp, msp.	Velitel
5. Zasazení druhosledového pluku - Přesun druhého sledu - Varianty zasazení: čís. 1 čís. 2	NO Velitel

Otázky	Kdo provede
c) Zabezpečení zasazení: - upřesnění úkolu při zasazení, - úkoly prvosled. pluků při zasazení, - radiolokační maskování 6. ZHN a ochrana proti nim - hlavní úsilí chem. a rad. průzkumu, - předpokládané prostory napadení jadernými zbraněmi nepř., - likvidace následků, - předpokládané rozvinutí MSO, - zásahy ZUO. 7. Dělostřelecké zabezpečení - použití PTZ při odrážení protiztečí, - zabezpečení zasazení 2. sledu, - přesun ovr. 8. Ženíjní zabezpečení - zabezpečení odrážení protiztečí, - úprava komunikací a zabezpečení zasazení 2. sledu, - osa přesunu a místa OZP, POZ a ŽZ. 9. Velení - PVS - VS - TVS - osy přemístění	CHN NRVD ŽN Velitel

IV. Třetí údobí – do splnění úkolu dne

Otázky	Kdo provede
1. Hlavní úkoly - zničení 1. sledů protivníka - splnit úkol dne divize. 2. Zámysl velitele msd ke splnění úkolu dne - rozvíjet útok s hlavním úderem na směr, zničit jednotky, do konce dne ovládnout prostor a tak vytvořit výhodné podmínky k plnění úkolu D2. Bojové odřady PS vyčlenit do zálohy. 3. Průzkum - pravděpodobný zámysl protivníka a jeho možnosti, - úkoly průzkumu s důrazem na ZHN protivníka	Velitel NZO

Otázky	Kdo provede
4. Součinnost pluků 1. sledu - v prvním sledu tp, msp, msp, msp, - na směr hlavního úderu tp, msp, - případné zasazení 2. sledu pluku podle varianty č. 2 z prostoru - plnění úkolu vrtulníkovým výsadkem a jeho podřízenost po splnění úkolu, - ovládnutí důležitých prostorů po prolomení postavení divizních záloh protivníka, - předpokládané vyčlenění 2. sledu divize, - zabezpečení součinnosti mezi pluky 1. sledu.	Velitel
5. Dělostřelecké zabezpečení - prostory a úkoly dělostřelectva při splnění úkolu dne.	NRVD
6. Ženíjní zabezpečení - prostory a úkoly OZP, POZ a ŽZ při splnění úkolu dne.	ŽN
7. ZHN a ochrana proti nim - nebezpečné prostory z hlediska použití JZ protivníkem, - předpokládané prostory rozvinutí MSO.	CHN
8. Materiálně technické a zdravotnické zabezpečení - místa TVS a prostor týlu při splnění úkolu dne, - způsob doplnění pohyblivých zásob při splnění úkolu dne, - odsun raněných, - místa SPT a způsob odsunu techniky.	ZT a ZVTV
9. Velení - PVS, - VS, - osy přesunů.	Velitel
10. Rozvíjení útoku D2 – předpokládaný zámysl velitele divize - předpokládaná bojová sestava divize, - na směr hlavního úderu tp, msp - prolomení postavení divizních záloh v úseku - k ovládnutí přechodů přes řeku vysadit vrtulníkový - výsadek do prostoru	Velitel
11. Součinnostní signály - podle tabulek JANA a PAVEL, - vyražení n a SH - série zelených světlíc, - vyražení n a zteč při průlomu - série červených světlíc, - součinnost s vrtulníkovým výsadkem provede a signály pro součinnost stanoví NŠ divize 1. 6. v 18.00 hod.	NOO
12. Přezkoušení pochopení úkolů veliteli prvosledových pluků - upřesnění: rozhraní mezi pluky, - úsek průlomu pluku, - směr hlavního úderu, - způsob překročení státní hranice.	Vel. tp Vel. msp

Náčelník štábu motostřelecké divize
podpukovník

Ing. XY

Velitelství motostřelecké divize

Čj.:

Velitel msd

generálmajor XY

PLÁNOVÁ TABULKA SOUČINNOSTI msd

VS msd, 1. 5. hod., mapa 100 000

TAJNÉ!

Výtisk č.:

Počet listů:

I. Zaujetí operační sestavy

Průzkum	Vševojskové útvary a PS	Raketové vojsko a dělostřelectvo	Ženíjní zabezpečení	ZHN a ochrana proti nim	.PVO	Mater. zdrav. zabezpečení	Technické zabezpečení	Spojení a velení	Vrtulníkový výsadek
- zaujetí pozorovatelů na SH do hod. 1. 6. - pozorovatelný umístít: msp v tp v - součinnost s PS provést s vel. praporem a rot PS: msp s 7 rotou PS, tp s 8 rotou PS atd.	 msp zaujmout jedním praporem kryt SH v prostoru do hod. 1. 6. Hlavní síly msp přesunout do prostoru po ose č. 1 do hod. 2. 6. atd.	- dělvo přesunout do pal. postavení do hod. 2. 6. - pohotovost dělva k palbě v hod. 2. 6. - munici pro pal. přípravu navést do hod. 1. 6. - tpr druhosledového pluku přesunout po ose č. 3 do pal. postavení do hod. 2. 6. atd.	- POZ přesunout po ose č. 3 do prostoru PTZ do hod. 2. 6. - OZP zabezpečit přesun ovr do prostoru - ŽZ přesunout po ose č. 4 do prostoru do hod. 2. 6. atd.	- nebezpečné prostory z hlediska napadení ZHN nepř. - předpokládané prostory rozvinutí MSO - organizace radiční a hlásné sítě - využití teritoriální hlásné sítě atd.	- obrana vojsk s důrazem na prostor - plo brání ovr a pal. postavení dělva atd.	- odsun raněných do SZO do prostoru - divizní ob vazisté nerozvinuto - munici do pal. postavení navést takto: DDS: PDS: atd.	- SPT rozvinuto v prostoru - odsunová komunikace atd.	- pozorovatelnu obsadit v hod. 2. 6. Osa přesunu - VS msd v prostoru atd.	

II. První údobí:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

III. Druhé údobí:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

IV. Třetí údobí:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

 Náčelník štábu msd
 podplukovník Ing. XY

VELITELSKÁ ZAMĚŠTNÁNÍ

(VM č. 1 a 2/67)

Velitelské zaměstnání je podle „Směrnice“ jedna z forem přípravy velitelů a štábů. Domnívám se, že formulace v článku pplk. Jačka je přesnější, uvádí-li velitelské zaměstnání jako jeden ze základních způsobů přípravy štábů, vojsk a ostatních zařízení. Je totiž souhrnným opatřením několika základních forem a jeho opodstatněnost spočívá v tom, že usnadňuje plánovat přípravu na celý výcvikový rok tam, kde nemůžeme předem přesně vymezit a konkretizovat základní formy, jejich obsah a délku trvání. Z toho důvodu by nadřazený stupeň neměl centrálně určovat celkovou dobu, nýbrž ponechat to na pravomoci velitele, který bude zaměstnání organizovat.

Neustálý růst specializací, rozdílnost podmínek a nutnost individuálního přístupu k přípravě jednotlivců a menších kolektivů si vynucují upustit od centralizovaného řešení forem a trvání přípravy štábů a vojsk, především u druhých vojsk s velmi složitou technikou a vysokou dynamikou činnosti.

Uvážíme-li dále, že štáby a vojska připravujeme především k plnění úkolů za bojové činnosti, pak z toho vyplývá organizovat přípravu v těch kolektivech, v nichž budou bojové úkoly plnit.

Proto velitelská zaměstnání mohou, ale nemusí vždy postihovat celý štáb nebo útvar či zařízení. Je důležité, vytvořit při něm takové podmínky účasti, aby mohli společně pracovat ti příslušníci a kolektivy, jak s nimi počítáme v bojovém rozdělení.

Činnost štábů v počátečním období války vyžaduje počítat s tím, že po určité omezenou dobu (jejíž délku nemůžeme předem přesně stanovit) budou někteří příslušníci dočasně plnit závažné bojové úkoly ne podle svého válečného předurčení, ale na místech pokrytých zálohami, např. důstojník finanční služby na úseku vojenských informací. Tím se prohlubuje diferenciací přístupu k jejich přípravě, a proto nemůžeme vždy přesně plnit ustanovení organizačních směrnic o jejich přípravě, stanovené odborným funkcionářem MNO paušálně.

Cílem velitelského zaměstnání je vytvořit prostor k uskutečňování některých základních forem přípravy štábů a vojsk. Jde-li o jedno z možných opatření souhrnu základních forem, pak kritika z hlediska perspektivnosti a úplnosti přípravy není vůbec na místě, protože takové cíle si ani nestavíme. Mám za to, že kritika by neměla být natolik obecná, aby se zaměřovala na formální stránku věci, ale měla by se zaměřit především na obsah u základních forem přípravy.

Podle mého názoru je kritika na místě tam, kde se přílišná strnulost plánování a dogmatické setrávání dostávají do rozporu potřeby štábů a vojsk se zámyslem z doby, kdy tyto skutečnosti nebyly známy, nebo tam, kde nově uložené úkoly, včas naplánované, narušují průběh dříve plánovaných opatření.

I když souhlasím s názorem pplk. Jačka o nutnosti školení štábů vzhledem k rozvoji vojenství, mám za to, že výhod-

nější, než nějaké pravidelné, je jedno-
rázové školení, i když delší a v prostředí
odpovídajícím potřebám výuky. (Praxe
ukázala, že není výhodné přímo na štábu
vzhledem k rušení účastníků ostatními
úkoly.) Toto školení organizovat k dosa-
žení stanoveného cíle, který musí být
u všech účastníků jednotný. To ovšem
neznamená, že by školení jednotlivých
skupin nemohlo probíhat souběžně či po-
stupně.

Hlavní nedostatek účinnosti školení
vidím v tom, že je často organizováno
pro příliš široký okruh účastníků s různorodými zájmy a při nedostatku konkrétních potřebných materiálů k nově zaváděné technice, především jejímu bojovému použití. Příprava je neúčinná i tam, kde je organizována k splnění všeobecného nařízení.

Pokládám za účelné stanovit dlouhodobou linii přípravy vojáků z povolání, která musí odpovídat základním uzlovým bodům výstavby našich ozbrojených sil. To ovšem nevylučuje možnost kratších (několikaletých) perspektivních plánů přípravy jednotlivých důstojníků a praporčků, které by měly vycházet z přípravy jednotlivce na zastávanou nebo perspektivní funkci.

Rozcháším se v názoru s pplk. Jačkem v tom, že by linie přípravy měla být složena z jednotlivých témat. Domnívám se, že by zde měly být stanoveny cíle, kterých má ten který velitelský stupeň štábu v dané etapě (výcvikovém roce) dosáhnout. To by ovšem při rozpracování plánu na jednotlivce vyžadovalo konkretizovat tak, aby při plánovaném přechodu na vyšší stupeň velení byly postaveny cíle tohoto vyššího stupně. Na stupni MNO by měl být stanoven vedle těchto cílů i perspektivní plán hlavních opatření přípravy štábů a vojsk, konkrétně nejméně na 5 let s výhledem alespoň na dalších 5 let. Tím by byla z přípravy odstraněna dosavadní impulsivnost a vytvořen prostor ke zvládnutí těch otázek, které jsou pro daný štáb momentálně rozhodující a nejsou postiženy centrálním plánem.

Vždyť často je nutné opakovat nezvládnutou problematiku, řešit některé nové a součinnosti otázky, které vyplynuly z analýzy současného stavu. Perspektivní plán opatření MNO by měl obsahovat též zásadní opatření v rámci států Varšavské smlouvy.

Vítám článek s. gen. Matičky, který se pokusil rozebrat otázku stanovení odpovídajících cílů. Domnívám se, že v této otázce je nutné jít ještě dále. Uvádí-li

autor správně, že velitelské zaměstnání je jen součástí celkové přípravy, pak je nutné určovat cíle této činnosti jako proporcionální část celkových cílů, tj. úkolu, který je pro daný stupeň, kolektiv až jednotlivce na danou etapu uložen. Zkušenosti ukazují, že doba, kterou MNO určilo centrálně pro výcvikový rok jako minimální, je např. v podmínkách PVOS na stupni útvar i maximální. Nechci zde rozebírat příčiny, ale uvedu jen jednu z hlavních, tj. nutnost plnit úkoly v pohotovostním systému. Proto cíle by měly být stanoveny přísně diferencovaně v závislosti na propočtu možností toho kterého stupně a kolektivu. Dále pak uvažovat, že cíle přípravy jako celku je nutné rozdělovat také do jiných činností a nejen do velitelského zaměstnání.

Z těchto důvodů nemůže též být velitelské zaměstnání jedním z rozhodujících, ale jen doplňujících činitelů.

Navrhované řešení kvalifikačních zkoušek pro větší zainteresovanost důstojníků (praporčků) ve vzdělání považuji za vhodné snad jen na nejnižších stupních hodností a funkcí.

Vzhledem k tomu, že na štábech máme a budeme mít stále více důstojníků s vysokoškolským vzděláním, považuji za výhodnější zpracování vojenskoteoretických otázek s individuálním řešením formy (jako nejvyšší — vojenskovědecká práce), kde by každý prokázal schopnost samostatně řešit zadaný nebo zvolený problém. Není tím vyloučena ani kolektivní práce s přesně vymezeným podílem. Tím by byly vyřešeny i ty potíže v minulosti, kdy vydaná tzv. minima byla zaměřena na formální pasivní znalosti často málo potřebné, místo na aktivní podíl na rozvoji vojenskovědeckého myšlení jednotlivce.

Chtěl bych ještě vyjádřit svůj názor na otázku zastarávání forem. Vycházím z toho, že aktuálnost formy je dána v podstatě jejím obsahem. Jedině tam, kde nový obsah formy se dostává do neřešitelného rozporu, dochází k rozbití formy staré a vytvoření formy nové. Řada základních forem přípravy (přednášky, semináře atd.) jsou staré již stovky let a budou ještě po dlouhou dobu existovat. Myslím, že nejde o zastarávání forem přípravy, ale o nepřesnou kritiku volby použití některé formy vzhledem k obsahu či použití starého obsahu, který kritizujícím nevyhovuje. Proto také při stanovení úkolů pro přípravu bychom neměli centrálně řešit formy, ale jen obsah. Volbu formy pak ponechat na zpracovateli a ovlivnit ji při tvorbě zámyslu nebo osnovy.

Podle mého názoru by se tedy tato

diskuse na stránkách Vojenské mysli měla zaměřit na závěry, vyplývající ze zkušeností z používání základních forem přípravy, ukázat některé nové možné formy a způsoby volby cílů přípravy na základě propočtů potřeby a možností.

Diskusi k těmto otázkách bych si představoval tak, že by redakce VM stanovila v redakčním plánu a uveřejnila přesné termíny podání diskusních příspěvků k základním otázkám přípravy velitelů, štábů a vojsk. Pro začátek by bylo možné začít se základními formami přípravy.

Po uzavěře příspěvků z jedné oblasti, např. samostatného studia, zpracoval by vybraný redakční kolektiv za pomoci příslušníků MNO redakční stať po vzoru sovětské Vojenské mysli. Redakce společně s MNO by pak organizovala ve vybraných místech čtenářské konference a výsledky

společně s ohlasy na publikovanou stať by postoupila MNO k využití pro přípravu nového předpisu. Čtenářské konference by pak mohly být organizovány najednou k několika redakčním statím s tím, že by se více méně zabývaly jednou uzavřenou oblastí. Za pomoci pracovníků MNO by taková konference mohla proběhnout i v určitých střediscích po služební linii tak, aby se jí zúčastnili jednak aktivní dopisovatelé, jednak funkcionáři pracující v dané oblasti. Taková střediska by měla být alespoň u MNO a VA AZ. Nový předpis by podle mého názoru měl být spíše organizačně metodickou pomůckou, aby odrážel dosavadní zkušenosti a dával návod k možnému řešení tak, že konkrétní organizaci a uskutečnění bude řešit odpovídající velitel maximálně o jeden stupeň níže ve výcvikových dokumentech.

Vojenská technika

v národním hospodářství

V současné době zavádění intenzivních forem hospodaření objevují se i v armádě návrhy na hospodárnější využití alespoň části vojenské automobilní, železniční, silniční i další vhodné techniky.

Stroje a dopravní zařízení jsou dnes v armádě z různých důvodů neúměrně dlouhou dobu 10–15 let, čímž morálně značně zastarávají, ačkoliv fyzicky při stanoveném minimálním ročním proběhu motohodin, předpokládaném počtu oprav a řádné údržbě byla by jejich životnost většinou delší. Udržování starších typů techniky je neúměrně náročné na opravy, výrobu náhradních dílů vyběhlých strojů nebo skladování náhradních dílů na dožití.

Jednu z možností rychlejší obnovy a modernizace je zapojit co největší množství této techniky do užitečného pracovního procesu v rámci národního hospodářství s cílem dosáhnout nahromadění výtěžků z těchto akcí, tj. vydělat si na sebe.

Masové použití vhodné techniky od mnohých útvarů a svazků nepřichází v úvahu, hlavně z důvodů bojové pohotovosti. Ovšem včasným doplňováním a přemisťováním strojů by se i zde blahodárně projevil kladné účinky rychlé modernizace.

Jsou však speciální útvary, svazky a svazy, které jsou určeny ke speciálním a jiným úkolům. Při soustředěném nasazení i s technikou k plnění hospodářských úkolů (dálnice, letiště, přepravy, rozsáhlé územní úpravy) by jistě vykonaly kus povívané práce. Ovšem ekonomicky zdůvodněné výtěžky těchto akcí by musely být soustřeďovány na zvláštní účet, určený k pružné obnově opotřebované techniky a vytvoření určitého fondu strojů. Bylo by tedy nutné dnešní nařízení o odvodu peněz z výpomocí upravit.

Avšak ani další útvary, obhospodařující uvedenou techniku, by nemusely při zachování potřebného stupně bojové poho-

tovosti vyjít zcela naprázdno. Dnes však útvary pocítují pracovní výpomoc jako práci navíc, která vyžaduje zvýšené množství oprav, opatřování náhradních dílů i další nepříjemnosti. Jinak celkem žádnou kladnou stránkou se neprojeví. Výsledek je, že se kromě některých potřebných akcí u útvarů nebo svazků se stroji jen „cvičí“, aniž se vůbec vyčerpá i nízko stanovený roční proběh.

V této souvislosti by stálo za úvahu, zda by nebylo účelné nalézt — prosadí-li se koncepce částečného využití strojů v NH — nějakou formu hmotné pobídky pro pracovníky na jednotlivých stupních tak, aby přes zvětšený rozsah práce projevovali o efektivní a maximální využití strojů trvalý zájem. Jde tedy o to, aby rozhodující činitelé byli zainteresováni na využití strojů, aby bylo dosaženo co největších výtěžků, rychlé obměny strojů i nejlepší vycvičenosti obsluh.

Snad se zdá jednodušší řešení, stroj po 4–5 letech služby v armádě odprodat civilnímu sektoru a žádné složité získávání prostředků k obnově nesoustřeďovat postupně, ale takto najednou. Ovšem dnes již dávno není a nebude doba, kdy národní hospodářství všechno od armády s radostí převzalo, aby vůbec něco mělo. Dnes se začíná pečlivě hospodařit, počítat a uvažovat.

V současné době získat některé progresivní stroje v potřebných počtech k úhradě zastaralé nebo oprav neschopné techniky je sice zatím určitý problém, ale situace se zřejmě v bližší budoucnosti v tomto směru zlepší. Proto je nutné pečlivě připravovat podklady a náměty, jak vhodně v souladu s bojovou pohotovostí využít vojenskou techniku k účelným výkonům při plnění hospodářských úkolů a zajistit její rychlou obměnitelnost tak, aby co neekonomičtěji držela krok s nejnovějším technickým rozvojem.

Podplukovník Ing. Milan Zdímal

VOJENSTVÍ v hromadných sdělovacích prostředcích ČSSR

V rámci příprav k realizaci usnesení předsednictva ÚV KSČ z 26. 7. 1967 „O branné výchově a propagandě“ byl na jaře 1967 uskutečněn sociologický výzkum vybraných hromadných sdělovacích prostředků o informacích o vojenství.

Záměrem výzkumu bylo zjistit rozsah a utřídit obsah informací o vojenství a konfrontovat je s požadavky na hromadné sdělovací prostředky ČSSR v systému branné výchovy.

Vybranými hromadnými sdělovacími prostředky ČSSR byly:

- Rudé právo,
- Mladá fronta,
- Práce.

Časový úsek výzkumu: rok 1966.

Výzkum bylo koncipován jako součást komplexní teoreticko-empirické sociologické analýzy branného systému ČSSR.

Výzkumnou vědeckou procedurou byla monografická procedura, výzkumnou technikou byla sociologická technika obsahové analýzy.

Informace o „vojenství“ je každá informace, jejímž obsahem jsou společenské jevy s určujícím znakem organizovaného, masového ozbrojeného násilí, a to informace jak o skutečné činnosti (tj. válka, intervence, ozbrojené puče), tak i přípravné činnosti (příprava k ozbrojenému zápasu, vojenskopolitická činnost ve válce a v míru, vojenskotechnická činnost atd.).

„Informace“ jsou podle tiskového zákona ČSSR: „Zprávy, údaje, fakta a názory uveřejňované v periodickém tisku a v ostatních hromadných informačních prostředcích ve všech formách publicistiky“ (§ 3, odst. 3 zák. č. 81/1966, částka 36 Sb.).

Četnost informací o vojenství

V roce 1966 bylo v denících uveřejněno (viz tabulku 1):

Tabulka 1

Deník	Úhrnný počet všech informací	Z toho	
		slovní	obrazové
Rudé právo	3887	3630	257
Mladá fronta	2785	2458	327
Práce	1721	1535	186

Porovnal jsem celkový rozsah informací o vojenství v Rudém právu za období

leden—únor 1966 s celkovým rozsahem informací v Rudém právu za leden—únor 1966 a zjistil, že se rozsah informací zvýšil v průměru o 39,97 %. Zvýšení je způsobené především podstatným rozšířením informací o soudobých omezených válkách (Vietnam 1966) a jen menší části rozšířením informací o vlastních ozbrojených silách.

Podle informací orgánů MNO v údobí od dubna do října 1965 bylo v našem tisku věnováno otázkám obrany a našich ozbrojených sil v průměru 0,5 % rozsahu.

Rozsah informací o vojenství, jak byla zjištěna v sociologickém výzkumu, ukazuje tabulka 2.

Z tabulky je zřejmé, že z celkového rozsahu informací o vojenství zabírají informace o ČSLA jen velmi malou část.

Usnesení předsednictva ÚV KSČ ukládá: „Zvýšit informovanost veřejnosti o životě našich ozbrojených sil a ukazovat jejich práci jako společensky nutnou, užitečnou a náročnou“. Současně požaduje, aby „branná propaganda v našich hromadných sdělovacích prostředcích pozbyla charakteru kampaňovitosti“, získala více prostoru a stala se trvalou součástí celkového programového zaměření těchto prostředků.

Informace v tabulce svědčí o tom, že rozsah informací v roce 1966 se zvýšil proti roku 1965 v průměru jen nemálo.

O celkovém zvýšení informovanosti naší veřejnosti o životě ČSLA v denním tisku na vyšší kvalitativní úrovni, jak to ukládá citované usnesení, nelze zatím hovořit.

Zjišťovat rozvrh informací o ČSLA v centrálním denním tisku v roce 1967 bylo mimo rámec výzkumu. Lze však hypoteticky předpokládat, že ani letos nedošlo k požadovanému rozšíření těchto informací. Naopak, např. v Rudém právu vzhledem k rozšíření jeho celkového rozsahu, poklesla relativní četnost informací o ČSLA.

Skladba informací

Je-li celkový úhrn veškerých informací o vojenství v každém zkoumaném deníku 100 %, pak informace věnované speciálně československému vojenství (vojenská politika státu, činnost ozbrojených sil, příprava branného systému naší společnosti atd.) činí v jednotlivých denících (viz tabulku 3):

Ze schématu je zřejmý nejen absolutní počet informací o čs. vojenství ve zkoumaných denících, ale i jejich rozdílná relativní váha; dále relativní podíl slovní a obrazové informace, tj. fotomateriálů a štočků. Jak absolutně, tak i relativně je největší podíl informací o ČSLA v Mladé frontě.

To jsou však pouze výchozí zjištění. Důležitá je skladba a struktura úhrnných

Tabulka 2

Deník	Měsíc roku 1966	Rozsah veškerých informací		Rozsah informací o vojenství vcelku		Rozsah informací o ČSLA	
		cic*)	%	cic	%	cic	%
Rudé právo	leden	152 380	100	9 621	6,08	441	0,29
	únor	128 142	100	12 161	9,49	1947	1,52
	říjen	163 962	100	10 745	7,46	1338	0,93
Mladá fronta (**)	leden	77 400	100	4 611	6,96	790	1,02
	únor	70 300	100	6 501	9,25	577	0,82
	říjen	80 100	100	7 417	9,26	1651	2,06
Práce	leden	74 700	100	3 827	5,12	351	0,47
	únor	68 400	100	4 256	6,22	517	0,76
	říjen	81 000	100	4 887	6,03	1045	1,29

*) Rozsah informací byl měřen v základní jednotce typografické měrné soustavy, tj. v cicerech (cic.).

**) Šířka sloupce v MF (10 cic) přepočítána kvůli souměřitelnosti na šířku sloupce u RP a P, tj. na 12 cic.

Tabulka 3

Deník	Počet všech informací o čs. vojenství		Z toho			
			ze slovních informací		z obrazových informací	
Rudé právo	376	9,6 %	343	9,4 %	33	12,8 %
Mladá fronta	473	16,9 %	360	14,6 %	113	34,5 %
Práce	206	11,9 %	173	11,3 %	33	17,7 %

informací o ČSLA. Jak se na ní podílejí jednotlivé tematické celky?

Je to zřejmé z tabulky 4.

Z tabulky je především patrná **silná váha vojenskopolitických informací**, především pokud jde o vojenskou politiku ve vztahu k vietnamské válce a o další obecné vojenskopolitické otázky (odbrojení atd.). Podobně je tomu u většiny ostatních armád a jejich států.

Druhým nejčastějším námětem všech deníků je **vojenskohistorická problematika**. Významné místo má námět „vojenský ceremoniál“ (tzn. přehlídky, oficiální přijetí, udílení vyznamenání apod.). Až na Práci je tento námět relativně čtenější než námět o hlavní činnosti našich ozbrojených sil v míru, tj. jejich bojová příprava k ozbrojenému zápasu v možné válce.

Další závažná tematika, **vojenskotechnická**, je zastoupena pouze v Mladé frontě, která také jediná soustavně se věnovala popularizaci vojenské techniky v čs. ozbrojených silách.

Mizivě jsou zastoupeny další klíčové tematické oblasti činnosti čs. ozbrojených sil, např. politická příprava a činnost politického aparátu, příprava vojáků z povolání, vojáků základní služby a vojáků v záloze.

Činnost čs. ozbrojených sil je tak v našem centrálním denním tisku podstatně pokřivena. Vedlejší činnosti — ceremoniál, vojenská historie, vedlejší funkce ekonomická, kulturně výchovná — jsou v informacích hlavní a hlavní činnost — bojová a politická příprava — je na druhém či úplně podruzném místě.

Tabulka 4

Námětový celek	Podíl námětu z celku všech informací o čs. vojenství v jednotlivých denících		
	Rudé právo	Mladá fronta	Práce
Vojenská politika ČSSR obecně	9,4 %	5,9 %	6,8 %
Vojenská politika vzhledem k vietnamské válce	31,9 %	24,7 %	26,7 %
Ekonomická a kulturně výchovná funkce ČSLA	8,4 %	6,6 %	12,1 %
Bojová příprava ČSLA	6,4 %	3,8 %	13,1 %
Politická příprava v ČSLA	1,6 %	1,9 %	0,0 %
Sociální skupiny v ozbrojených silách	4,3 %	4,2 %	4,4 %
Příprava teritoria, státního aparátu, CO	3,7 %	2,8 %	5,4 %
Vojenská technika	0,9 %	11,3 %	0,5 %
Vojenská historie	18,4 %	22,3 %	14,1 %
Vojenský ceremoniál	9,9 %	10,4 %	8,7 %
Zbylé náměty vcelku	5,1 %	6,1 %	8,2 %
Celkově námětů	100 %	100 %	100 %

Lze namítnout, že tento celkový roční obraz nevystihuje změny, k nimž došlo v informovanosti čtenářů centrálního denního tisku v druhé polovině roku 1966, a to především v důsledku cvičení s voj- sky „Vltava“.

Zkoumání časového rozložení informací o čs. vojenství na základě podrobné a předběžné zprávy z výzkumu poskytuje tyto údaje:

- výrazné „špičky“ v nakupení informací byly v květnu (přehlídka) a v září — říjnu („Vltava“),
- podstatný pokles informací na průměrné četnosti je v listopadu,
- časový graf potvrzuje nárazovost informací o bojové přípravě i to, že ani „Vltava“ nebyla dostatečným popudem k podstatné změně v celkové skladbě informací.

Z tabulky je zřejmé a **relativní převaha informací o jednotlivých funkcích čs. ozbrojených sil**, (ekonomická, kulturně výchovná a násilná) nad informacemi o **bojové přípravě vojsk**. Centrální denní tisk zřejmě vychází z určitého myšlenkového stereotypu nezbytnosti informovat především o vedlejších funkcích našich ozbrojených sil. Podstatně opomíjí psychiku příjemce informací, tj. čtenáře v produktivním věku. Opomíjí i požadavek návaznosti informací na ty myšlenkové stereotypy, které si čtenář o problematice vojenství vůbec a o čs. ozbrojených silách pevně vytvořil v průběhu školní branné přípravy, v období předvojenské výchovy a především v průběhu vojenské základní služby. Tyto myšlenkové stereotypy se týkají především základní problematiky války a míru, základních funkcí ozbrojených sil. Tyto stereotypy nemohou infor-

mace o vojenství v centrálním denním tisku podstatně měnit a změnit.

Za této situace je nutné vyžadovat od centrálních hromadných sdělovacích prostředků především poskytování aktuálních informací o klíčové činnosti vlastních ozbrojených sil, o bojové přípravě, o vlastní technice a o činnosti hlavních sociálních skupin v ozbrojených silách. Tabulka však ukazuje informace o těchto sociálních skupinách slabě. To je v podstatném rozporu s jedním z výrazných trendů soudobého vojenství, způsobeného vědeckotechnickou revolucí, totiž trendu profesionalizace ozbrojených sil, růstu významu a rozsahu činnosti inženýrsko-technických kádřů a dalších kádřů specialistů z povolání.

Údaje z tabulky i další zjištění ukazují, že podíl informací o sociálně politické podstatě branného systému a o činnosti jeho jednotlivých složek je mizivý až nulový. To je výrazem **podstatného nesouladu mezi reálnou, objektivně existující činností jednotlivých složek branného systému ČSSR a mezi mizivou až nulovou informací o této činnosti**. Nejvýraznější je tento paradox v přípravě obyvatelstva k obraně vlasti, již se zúčastňují doslova milióny lidí, zatímco informace o této činnosti jsou v hromadných sdělovacích prostředcích ČSSR prakticky nulové.

Skladba informací o spojencích a a o nepříteli

Kvantitativní údaje výzkumu svědčí o tom, že **informace o vojenství spojenec- kých zemí Varšavské smlouvy jsou pod- statně nižší**, než počty informací o vojen- ství možného nepřítele. Potvrzuje to ta- bulka 5.

Tabulka 5

Subjekt	Počet informací v r. 1966		
	Rudé právo	Mladá fronta	Práce
Varšavská smlouva	48	55	50
NATO	145	81	68
Sovětská armáda	160	130	57
Americká armáda	542	373	186
Armáda NDR	20	18	2
Armáda NSR	277	166	80
Polská lidová armáda	30	23	9
Francouzská armáda	111	82	49

Tabulka 6

Námět	Deník	Armáda						
		ČSSR	SSSR	USA	NDR	NSR	Pol-sko	Fran-cie
Vojenská politika všeobecně	RP	35	14	67	5	68	1	27
	MF	28	11	34	1	32	—	19
	P	14	4	9	1	20	—	20
	Celkem	77	29	110	7	120	1	66
Vojenská politika ve vietnamské válce	RP	118	27	152	1	15	3	10
	MF	115	17	91	2	4	1	4
	P	55	3	34	—	2	1	—
	Celkem	288	47	277	3	21	5	14
Vedení ozbrojeného zápasu ve vietnamské válce	RP	—	5	117	—	1	—	—
	MF	—	2	97	—	1	—	—
	P	—	—	44	—	1	—	—
	Celkem	—	7	258	—	3	—	—
Bojová příprava ozbrojených sil	RP	23	20	74	1	55	2	14
	MF	23	15	60	5	27	2	8
	P	27	7	45	—	29	1	4
	Celkem	74	42	179	6	111	5	26
Příprava teritoria, stát- ního aparátu a civilního obyvatelstva	RP	14	1	17	—	13	—	—
	MF	13	—	7	—	2	—	1
	P	11	1	4	—	5	—	1
	Celkem	38	2	28	—	20	—	1
Vojenská technika	RP	3	4	55	—	4	—	38
	MF	53	5	52	—	—	—	35
	P	1	1	30	—	—	—	20
	Celkem	57	10	137	—	4	—	93
Vojenská historie	RP	71	49	13	3	82	13	8
	MF	105	41	6	3	76	10	6
	P	29	19	8	—	8	2	1
	Celkem	205	109	27	6	166	25	15
Vojenský ceremoniál	RP	37	32	4	2	4	7	3
	MF	49	25	—	3	1	7	2
	P	18	17	—	1	1	5	1
	Celkem	104	74	4	6	6	19	6
Celkový počet všech námětů o daném subjektu	RP	376	160	542	20	277	30	111
	MF	473	130	373	18	166	23	82
	P	206	57	186	2	80	9	49
	Celkem	1051	347	1101	40	523	62	242

Novinářský žánr	Relativní četnost žánrů v denících		
	RP	MF	P
Zpráva, informativní článek	87,25 %	86,98 %	88,99 %
Komuniké, deklarace, dokumenty	0,66 %	0,65 %	1,56 %
Komentář, recenze	7,30 %	4,39 %	6,12 %
Rozhovor, beseda	0,25 %	1,26 %	0,59 %
Populární vědecké sdělení	1,14 %	0,04 %	0,20 %
Reportáž	1,02 %	4,55 %	1,56 %
Fejeton, kurzíva, satira	1,54 %	0,77 %	0,26 %
Vzpomínky, paměti	0,30 %	1,26 %	0,46 %
Ostatní žánry	1,54 %	0,08 %	0,26 %

Z toho vyplývají pochopitelně závažné otázky.

Jakou skladbu mají informace o jednotlivých zahraničních armádách? Kterým námětům jejich činnosti se informace především věnují? Jaká je relace mezi informacemi o hlavních a vedlejších činnostech v té nebo oné armádě?

Kvantitativní údaje poskytuje tabulka 6.

Z tabulky vyplývá výrazná převaha informací o hlavní činnosti ozbrojených sil nepřítelů, tj. především o bojové přípravě, o technice, o přípravě teritoria USA a NSR atd. Naproti tomu převaha informací o spojeneckých armádách je v historické a ceremoniální tematice.

To je hlavní, závažný obsahový nedostatek informací o spojenci a o nepříteli.

Informace o NATO jsou rovnoměrněji rozloženy v celém roce, zatímco informace o Varšavské smlouvě se vyskytují pře-

devším v červenci (porady v Bukurešti) a v září — v ostatních měsících jsou informace mizivé nebo vůbec nulové.

Formální stránka informací o vojenství

Usnesení předsednictva ÚV KSČ o opatření na úseku hromadných sdělovacích prostředků ukládá vedle pravidelného zařazování kratších informací zařazovat především soustavnější a hlubší hodnocení základních tendencí v oblasti propagandy.

Ve výzkumu byla zkoumána i formální stránka informací o vojenství, a to pokud jde o četnost jednotlivých novinářských žánrů. Celkové relativní četnosti jsou v tabulce 7.

Přehled ukazuje výraznou převahu zpráv a informativních článků, popřípadě běžných komentářů, na úkor hlubších základních hodnocení především formou populárních vědeckých sdělení.

Kvantitativní údaje o rozsahu a obsahu informací o vojenství ve zkoumaných centrálních denících, zjištěné sociologickým výzkumem, vyžadují přijmout podstatná opatření ke změně systému informací o vojenství v centrálním denním tisku tak, aby byly uvedeny v život a rozpracovány požadavky usnesení předsednictva ÚV KSČ z 28. července 1968.

Informace o vojenství v centrálním denním tisku jsou podstatnou doplňkovou informací o aktuálních otázkách vojenství. Jsou určeny především občanům v produktivním věku po jejich návratu ze základní vojenské služby. V centrálním mládežnickém tisku jsou určeny i mládeži v předvojenské přípravě od 15—18 let a povojenské mládeži do 30 let. Navazují na základní informace, získané příjemci, tj. čtenáři během branné přípravy a výchovy na školách, v předvojenském věku a během základní vojenské služby. Jejím základním politickým zámyslem je pozitivně ovlivňovat mínění a postoje občanů na úseku brannosti v aktuálních otázkách vojenství, a to v duchu vojenské politiky strany.

Pokud jde o celkový rozsah informací v centrálních denících o vojenství vůbec, jsou ve svém celku dostatečné. Nepostačující jsou informace o čs. ozbrojených silách.

Nevyhovující rozsah informací o ČSLA, zjištěný v roce 1965, trval i během roku 1966 a trvá zřejmě i nadále. To vyžaduje **podstatně rozšířit informace o čs. ozbrojených silách.**

Celková skladba informací podle hlavních subjektů je nevyhovující vzhledem k preferenci informací o nepříteli, o jeho koalicích a o dalších subjektech na úkor ozbrojených sil vlastních, spojeneckých a koalice Varšovské smlouvy. Vyžaduje to **změnit tuto disproporci tak**, aby v celkovém trendu tvořily:

— informace o čs. ozbrojených silách	1/4 informací,
— informace o socialistickém vojenství a o dalších subjektech	asi 1/4 informací,
— informace o kapitalistickém vojenství	asi 1/4 informací,
— informace o zbývajících subjektech	asi 1/4 informací.

Pokud jde o obsah informací, zatímni obsahové složení informací o vlastních a spojeneckých ozbrojených silách je jednostranné především v důsledku preferování informací o funkcích ozbrojených sil, o vojenskohistorických a ceremoniálních otázkách, a to na úkor informací o bojové přípravě ozbrojených sil, o činnosti dalších složek branného systému státu a o technické a ekonomické problematice.

Těžiště informací o vlastních a spojeneckých ozbrojených silách je nutné přesunout na tyto hlavní, opomíjené oblasti činnosti, s dalším rozšířením informací o bojové přípravě polních, teritoriálních a záložních ozbrojených sil. **Informace o vlastních a spojeneckých ozbrojených silách je nutné personalizovat** — především pokud jde o sociální skupinu vojáků z povolání a v mládežnickém tisku jak na vojáka základní služby, tak na mladého důstojníka. Informace pro vojáky v záloze je nutné specifikovat vzhledem k rozdílnostem ve struktuře čtenářů toho nebo onoho centrálního denního tisku.

Obsahové zaměření Vojenské mysli

v roce 1968

I.

Rozbor a zhodnocení významných aktuálních vojenskopolitických problémů a událostí.

Aktuální problémy vojenské vědy:

- vědeckotechnická revoluce ve vojenství,
- nové názory na zákony a principy ozbrojeného boje,

— tematika hraničních společensko-vědních disciplín,

— komplexní systém přípravy velitelů a štábů v ČSLA,

— rozvoj a využití vojenskovědecké činnosti v armádě,

— uplatnění výsledků vědy a techniky v praxi vojsk.

Nové názory na obsahové problémy vojenské doktríny.

II.

Rozpracování problémů branného systému státu:

- sociální a právní aspekty,
- ekonomická a vědeckotechnická problematika,
- výstavba ozbrojených sil jako celku,
- aktuální témata teritoriální problematiky.

Systém velení, názory na jeho řešení a perspektivy vývoje.

Metody velitelů a štábů v operaci a boji.

Perspektivy organizace štábů a vojsk.

Vedení útočné operace v dalších dnech, dynamičnost a manévrovost, překonávání širokých pásem jaderných zátarasů, přechod vodních toků ve vysokém tempu.

Přechod z jednoho druhu bojové činnosti na druhý.

Odolnost operačních a bojových sestav v boji s tanky.

Použití vzdušných výsadků, zejména vojskových.

Napalm, jeho účinky a ochrana proti nim.

III.

Činnost frontového letectva a stíhacího letectva PVOS v POV a při rozvíjení operace.

Boj s nízkou letícími cíli.

Otázky vojskového letectva (úkoly, technika, organizace atd.).

Prolamování PVO nepřítele v nadzvukových rychlostech.

Technické zabezpečení a protiradio-technická opatření.

RVD v boji s tankovými uskupeními nepřítele a při podpoře boje vzdušných výsadků.

Využití zbraňových systémů RVD a využití výpočetní techniky.

Problémy bojového zabezpečení RVD s důrazem na maskování a OPZHN, posilování armád děl. technickými prostředky frontu.

СОДЕРЖАНИЕ

Герой ЧССР и Герой СССР генерал армии Людвик Свобода Взаимодействие Чехословацкой и Советской Армии	3
Генерал-лейтенант Мирослав Шмольдас Вооружение и боевая техника Вооруженных Сил СССР	10
Кандидат военных наук – полковник Йосиф Пруша Война, вооруженная борьба и политика	14
Полковник юридической службы Антонин Мерта, подполковник юридической службы Богослав Бартак Право в Вооруженных Силах ЧССР	20
Подполковник Милослав Полаанский, младший лейтенант Иво Заплетал Логическо-семантический анализ понятия «система управления»	25
Кандидат военных наук, доцент генерал-майор Вацлав Матичка Перестройка методов обучения высших военно-учебных заведений продолжается	31

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Вацлав Скала К системе управления	37
Подполковник Ярослав Юга Огневая подготовка	42
Доцент – полковник Ярослав Нольч, Мирко Вечерша Маскировка аэродромов	50
Подполковник Станислав Тешинский Мосты – амфибии	55

ВОЕННЫЕ ИНФОРМАЦИИ

Кандидат военных наук, полковник Яромир Лангер НАТО и нефть	63
Кандидат военных наук, доцент подполковник Франтишек Цврчек, подполковник Эдуард Когут Артиллерийская разведка и ее отношение к общевойсковой разведке	68
Инженер Ярослав Кучера Система 465 Л-САЦ	77

ОПЫТ – ПРАКТИКА

Подполковник Франтишек Рада Организация взаимодействия в звене дивизия – полк	79
Подполковник Ладислав Соммер Командирские занятия	87
Подполковник Зденек Шульц Военная техника в народном хозяйстве	90

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Милан Ждимал Военное дело в массовых средствах передачи в ЧССР	91
---	----

Spotřeba munice při přechodu na použití ZHN.

Perspektivy technického rozvoje a jeho vliv na ženižní zabezpečení pohybu vojsk.

Ženižní zabezpečení bojové činnosti PS, letectva a PVOS v POV.

Maskování proti kosmickému průzkumu.

Zjišťování skutečné radiační situace v období prvního hromadného úderu.

Speciální očista při vysoké manévrovosti vojsk.

Spojení při operačních přesunech a v operačním týlu.

Velení a spojení za pohybu (pojízdna VS, velitelská pracoviště ve vzduchu).

Tendence vývoje jednotlivých služeb týlu.

Problémy týlu v rámci branného systému ČSSR.

Pohyblivost a odolnost vojskového a operačního týlu.

Týlové zabezpečení vojskového letectva.

IV.

Vojenskoteoretická práce v armádách socialistického tábora, její výsledky a řešené aktuální problémy — možnosti využití v teoretické práci ČSLA.

Vývojové tendence vojenského myšlení v imperialistických státech. Názory na problémy války a míru, použití druhů vojsk, velení a organizaci.

Využití důležitých operačních a taktických cvičení.

Zkušenosti z agresivních válek posledních let.

Recenze našich i zahraničních rozsáhlejších prací s vojenskou tematikou.

Informace o řešených vědeckých úkolech a stručné závěry.

Výsledky důležitých akcí v armádě (výzkum a vývoj, cvičení, konference apod.).